

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

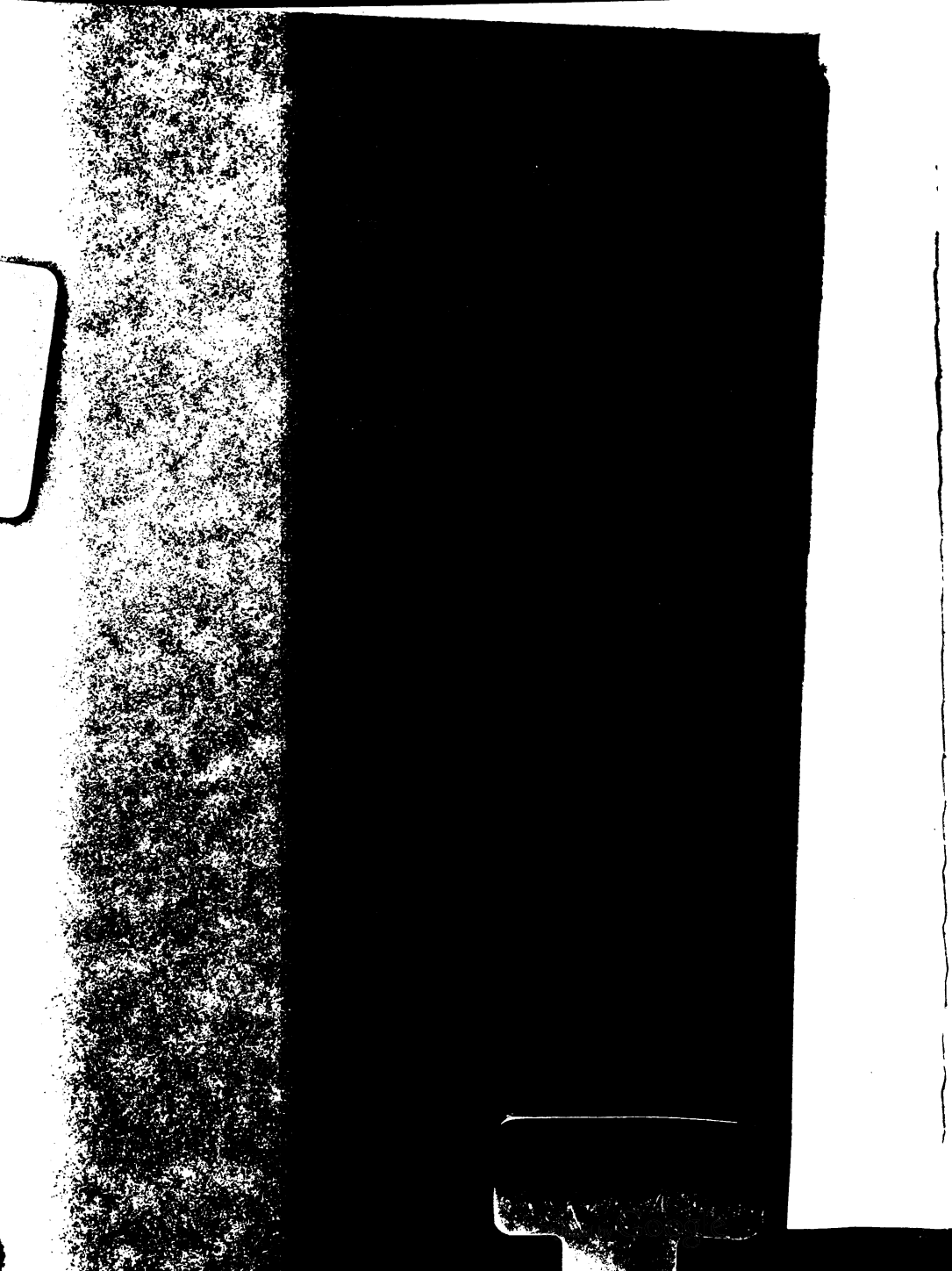
Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijk en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

01 1234 0435 UB AMSTERDAM

Bent.

716-1.

Bord 716-

Scheepvaart Museum.

B. 187

Cat: *A. K. 1.*

Kast:

Aant: *2669.*

10

Hans Staden van Homborgs
**Beschrijvinghe van America/
wiens Inwoonders/ wildt/ naecht/ seer
Godloos/ ende wreede Menschen-Eters zijn/ hoe hy
selve onder de Brasilianen lange gevangen geseten heeft/ die
hem dagelijks dreyghden doot te slaen ende t'eten : Oock
hoe wonderbaerlyck hy dooz de Handt
des Heeren verlost is.**

Item hoe de Wilden Wayganna geheeten/ hun daer/ als onder 't ghe-
berchte by de Bay de Todos los Santos onthouden ende geneeren/ boozts
waer mede sy omgaen ende Oorloghe voeren.

Alles Figuerlyck naer 't leven af-gebeeld, is seer dienstigh voor de
gene die naer Brasilien of Farnambucque varen.

A M S T E R D A M.

Ghedrukt by Broer Jansz, woonende op de Nieu-zijds Achter-borgh-
wal/by de Zoutwerije bande Hopbergh/inde Silbere kan/ 1638.

Broek. 715-1

Den Doorluchtigen ende Hoogh- geboren Vorsten ende Heeren, Heer Philips Lantgraef tot Hëffen, Mijnen Genadigen Heere.

Enade ende Vrede in Christo Jesu onsen verlosser, Genadige Vorst ende Heere, de Conincklijke Propheet David spreeckt inden 107. Psalm: die met Schepen op de Zee varen, ende dryven haren handel in groote Wateren, die des Heeren werck verfocht hebben, ende sijne wonder tot inder Zee, wanneer hy sprack: eenen storm-wint quam op, die de baren op hief, ende ten Hemel voerde, ende wederom inden gront, soo dat haer Zielen van vreesse versaechede, ende datse tuymelden gelijk een droncken mensche, ende en wisten geen raet meer. En als sy dan totten Hëere schreyde in haren noot, en hyse haren angst en sorghe verlosste, en stilde dat onweer, dat de baren hen selven neder leyde, en datse vrolijk werden, om dat het stil geworden was, en datse so te Lande gebracht waren na haer wensch, die souden den Heere dancken om sijn goetheyt, en om sijn wonder-daet die hy aënden menschen doet, ende hem by der Gemeynen pryfen, ende by den Ouders hem beloven.

Also bedancke ick my tegen den Almachtigen Schepper des Hemels, Aerden, ende der Zee, sijnen Soon Jesum Christum, ende den H. Geest, vande groote ghenade ende barmhertigheyt die my geschiet is onder den Wilden lieden des Lants Brasiliën, welcke Inwoonders my gevangen hadden, genaemt de Tuppin Imba. Menschen-vleesch-eters, diens gevangen ick negen Maenden geweest ben, ende veel andere ervarenheden, die my door de H. Drievuldicheyt door een gantsche onverhoopte wonderbaerlijcke maniere en wijse geschiet en ervaren zijn, dat ick nae lange ellende, armoede, ende vreesse van lijf ende leven te verliezen, wederom in V. W. G. Vorstendomme, mijn hooghste en liefste Vaderlant, na het verloop van sommige Jaren gekomen ben, en heb V. W. G. mijne reyse en Schip-vaert onderdanighlijcken aenteeckenē willen, d'welck ick op't kortste begrepen heb op W. V. G. tot uwen welgevalle en gelegentheyt, daer inne metter hulpe Gods hoe ick door dat Lant en Zee getogen ben, u dat voorlesen laten willen, om der wonderlicke gheschiedenisse wille, die de Almachtige Godt inden noot by my gedaen en getoont heeft, daer met oock V. W. G. aen my niet en twijfele, als of ick onwaerachtige dingen te verstaen geve die waer zijn, V. W. G. wil ick een Paspoort totter selver saken dienende, selfs toonen en laten sien, 't welck ick presenteer, God zy alleen de eere, en beveel my hier met V. W. G. in aller onderdanigheyt, gheschreven te Wolfhagen den 22. dach Junij. Anno vijftien hondert en LVI. &c. V. W. G.

Geboren onderlaet Hans Staden van Homborgh
in Hëffen, Borger te Wolfhagen.

Den wel-geboren Heere, H. Philips, Graef van Nassou en-
de Sarburgh, &c. mijnen ghenadigen Heere wenscht D.
Dryander veel welvaerts, met eerbiedinge sijns diensts.

Hans van Staden, Die desen Boeck ende Historie nu door den
druick laet uytgaen/ heeft nu gebeden/dat ick toch tot voordeel
van sijnen arbejt ende schijft de Historie oversien/ corrigeren/
ende waert dattet van noode waer/ verbeteren soude/om hem in sijnder
beden te believen/heb he om d'sederley oorsaken plaats gegeven. Eerst-
mael/dat ick des Auteurs vader nu meer dan 50. jaer gekent heb(want
hy ende ick uyt eender Stadt/met name/te Wetter geboren/ende opge-
togen zijn)ende niet anders den selven in ons Vant ende te Vomborgh in
Vessen/daer hy nu ter tijt woonachtig is/dan als vooz eenē oprechtigē/
vzomen/en treffelicken man/die oock inde goede vype Constē gestudeert
heeft/gekent heb/ende als vooz een gemeen spzeek-woort is/den Appel
smaecht alrijt na den aert des Booms/so ist te verhopē dat Hans Stads,
desen eerlijcken Mans Sone/sal in deuchden en vromicheyt na den Va-
der aerden. Ten anderen/neme ick den arbejt om die Boercken te over-
sien/ des te vjelijcker en liever aen/ dat ick gheerne in de saken/die tot
der Mathematica toe behooren / als dan oock is de Cosmographia/ de
beschrijvinge en afmetinge der Lantschappen/Steden/ende weg-reysē/
betwelcke in desen Boeck op veelderley wijse oft maniere/ een pegelijck
vooz ghedragen worden/belustige/want ick seer gheerne met deser sake
om gae/als ick verneme datmen oprechtig ende waerachtelick de vooz-
gaende dingen openbaeret/en aen den dach bzengt/gelike ick dan in ge-
der manieren en twijfele. Dese Hans Staden schrijft ende vermeldt in sijn
Historie ende weg-baert niet uyt andere lieden aentekeninge/maer uyt
sijnder eppen erbarethejt/grondelijcken en sekerlijcken aen/sonder ee-
nige valsche oozsaeck/dat hy daer in geenē roem oft wereltliche eergie-
righejt/dan alleen Gods eer/lof/en danckbaerhejt vooz getoonde wel-
daet sijnder verlossinge soecht/ dit is de meeste en vooznaemste oozsake/
om dese Historie int licht en aen den dach te bzengen/daer vooz een pgelijc
sien kan hoe genadelijck tegen alle hope God de Heere desen Hans Staden
verloft/en vander Wilden lieden grimmichejt/hy den welcken hy by de
9. Maenden lanck alle dagen en uren verwachten moeste/datmen hem
onbermhertelijcken doot geslagen ende gegeten soude hebben)verloft/in
sijn liebe Vaderlant in Vessen weder heeft laten komen/vooz dese onryp-
spekelijcke Gods barmhertichejt wilde hy na sijn beste vermogen nu
geerne God danckbaer zijn/en de welbaer die hem geschiet is/ God danc

VOOR-REDEN.

mede te loven/ alleen een pegelijck openbaer maken/ende brenghet de ordi-
nantie vande handelinge met haer/ dat hy de gantsche wegh-baert ofte
reysse der negenjaer/ so hy upt den Lande geweest is/ hoe hem alle dingen
toegebzagen ende gegacn hebben/ dewijle hy het werck der Wilden ge-
sien heeft met haer maniere/ beschrijft. Ende dewijle hy dese eenboudige
wijse oft maniere niet met ghestoffeerde verbloemde woorzen oft argu-
menten verdræpet ende verciert/ geeft my een groot geloofte/ dat sijn sa-
ken goet ende oprecht zijn/ ende hy en konde daer geen nut oft profijt af
hebben/ dat hy leughenen inde staet vander waerheyt verdræpde ende
stellen wilde. Daer toe is hy met sijnen Onders hier in desen Lande ge-
seten/ niet als de Lant-loopers ende loghenaers gewoonheyt is/ van het
eene Lant in dat ander/ op de Heydensche maniere om te loopen. moet al-
so verachten/ waer ergens eenige bewandelde lieden/ die in die Eplan-
den sullen zijn geweest/ hy hem quamen/ ende mochten hem logen-straf-
fen. Ende dit is nu een vast argument/ dat sijn saeck/ ende dese Histo-
rische beschrijvinge oprecht zijn moet/ dat hy aen tekent/ den tijt/ Stadt/
ende plaetse/ daer des hoogh-ghelcerden ende beroemden Cobani Hest
Boon Heliodorus/ die hem langhen tijt in vzeemde Landen te besoecken
begebe heeft/ ende hier hy ons als booz doot gesept is geweest/ hy desen
Hans Staden inde Lantschappen der wilden geweest is/ ende gesien hoe
ontfermelicken hy gebangen ende wech geboert is.

Dese Heliodorus segge ick/ kan oft kortz oft int lange/ (alsomen hoopt
dat gheschieden sal) te hupswaerts komen/ ende is dat dese Hans Staden
Hystorie valsche ende gelogen waere/ kan hyse te schanden maecken/ ende
booz niet ende logen aen geven. Van dese ende diergelijcke krachtighe
argumenten/ ende vermoeden van Hans Staden oprechticheyt te beschut-
ten ende te bewaeren/ wil ick dese reysse rusten/ ende boozt een luttel be-
schepts doen wat de oorsaecke zy/ dat dese/ ende deser gelijcke Hystorien
vanden een pegelijck luttel geloofs gegeven wort. Ten eersten hebben
de Lantloopers oft Daerders met haer ongerelgelde logenen/ ende aente-
keninge oft beschrijvinge/ valsche gedichte dingen overgebocht/ darmen
oock de rechtschapen ende waerachtige lieden/ die upt vzeemde Landen
komen/ seer luttel geloofs geeft/ en wort gemeynlicken gesept: die liegen
wil/ die liege verre van hier/ ende oer 't belt/ dat niemant derwaerts en
gaet daer na vernemen/ ende moeyte doet om te versoeken. Nu ist eben
wel daer mede niet ghenoech/ dat om der looghnen wil/ de waerheyt
oock verstecken ende verhoeghen soude worden/ hier upt is te mercken
dat hoe wel de gemeyne Man eenige beschreuen oft aengeteeckende din-
ghen/ niet moghelijcken houden/ ende doch gheloofst worden hy verstan-
dige

V O O R - R E D E N .

dighe Lieden booꝝ gheboꝝcht/alsſe verhaelt oft overlept ende ghetwegen
 woꝝden/ende booꝝ ghewiſſe ende ſeeckere dingen geacht / ende datmenſe
 oock ſoo vint/dat merckitmen upt een oft twee exempelē die upt Aſtro-
 nomie getrocken ende getogen woꝝden. Wp-luyden/ſo wp in Duplflant
 oft nae by woonen/weten upt langhe erbarentheyt booꝝt gheboꝝcht/hoe
 langhe de Winter/ den Somer/ met oock de ander twee Jaer-tijden oft
 deelen/Verſt ende Tenten dueren ſal. Item hoe lang oft koꝝt den lang-
 ſten dach inden Somer/ende koꝝtſten dach inden Winter is/ende ſo oock
 hoe 't metten nacht te achten 3p/ nu geſeyt is dat ſommige plaetſen inde
 Werelt zyn / daer de Son in een half Jaer niet onder en gaet/ ende den
 langſten dach by den ſelvē lieden ſes Maendē/dat is een hal jaer lanck/
 ende wederom den langſten nacht oock ſes Maenden/oft een half Jaer
 lanck 3p. Item/datter plaetſen inde Werelt ghebonden woꝝden daer in
 een Jaer die Quatuor tempoꝝa / dat is/ vier tijden des Jaers/ dobbel
 zyn/also datter twee Winters en twee Somers in een Jaer ſeeckerlijck
 booꝝt handen zyn. Item/dat de Sonne metten anderen Sterrē hoe cleyn
 3p oock ons hier duncken te zyn/dat nochtanſ de kleynſte Sterre groo-
 ter is dan de gantsche Werde/ende dier dingen veel ſonder ghetal. Als
 nu de ghemeyne Man deſe dingen hooꝝt/ ſoo veracht hy 't opt hoochſte/
 ende geeft het gheen gheloobe/ ende achtet als dinghen die onmogelijck
 zyn / hoewel dat nochtanſ deſe natuerlijcke dingen booꝝt de Aſtronomie
 in ſulck een mate ghedaen ende bewezen woꝝden/dat de verſtandige der
 Conſt daer niet aen en twiſſelen. Soo en moet daerom niet volgen/de-
 wijle dat den ghemeynen hoop deſe dinghen ontwaerachtich hout/dattet
 alſoo zyn moet. Ende hoe qualijck ſoude de Conſt der Aſtronomien
 ſtaen/wanneer ſp deſe Corpoꝝa oft Lichamen niet en konden demonſtre-
 ren oft bewiſen/ upt baſten ende gewiſſen ſekeren gront der Eclipſes/
 dat is verdonckeringhe der Sonne ende Mane/op ſeeckere ende gewiſſe
 dagen ende uren/wanneer ſp komen oft gheſcheyden ſouden/ ſae ſommi-
 ge hondert Jaer booꝝt deſe tijdt aengeteeckent/ende men beſint in erba-
 rentheyt alſo waer te zyn. Ia ſeggen ſp: wie heeft indē Hemel getweſt/
 ende deſe dingen geſien / ende hebet af gemeten? Antwoꝝt: Terwijlen
 de dagelijckſche erbarentheyt in deſe dingen metten demonſtrationibus
 oft bewijſinghe te gader ober een komen/ ſoo moetmen dat ghelijck alſo
 ſeecker houden alſt ſeker ende gewis waer is/als ick dize en twee leggo
 by een int getal woꝝden byſ daer upt geteeckent/ende upten baſten ende
 ſekeren gront ende demonſtrationibus oft bewijſinghe der konſt/ dꝝaget
 hen ſo daer toe datmen afmeten ende reekenen kan/hoe hooch dattet tot
 aen des Maens Hemel is / ende van daer booꝝt tot alle Planeten/ ende

VOOR-REDEN.

ten eynde tot aen den ghesterden Hemel toe/ ja oock hoe groot ende hoe dick de Son is/ de Maen ende ander Lichamen oft corpora des Hemels zyn/ ende uyt de overlegginge des Hemels oft Astronomia metter Geometria/ rekent men gantsch eygentlick ende seeckerlick/ hoe wijt/ ront/ breeet/ en lanch dat Aertrijck zy. Nu dewijle dese dingen al-te-mael den ghemeen Maen verborzen/ ende als ongelooflyck geacht worden/ dese onwetentheyt waer hem wel te vergheven/ als den ghenen die niet inde Philosophie gestudeert en hebben / dat ebenwel de treffelycke hooggeachte/ ende wel geleerde lieden aen de dingen die so waer bevonden worden twifelen/ is beschamelicken en beschadelicken/ sonderlick ter wijlen de gemeyne man op de selve siet/ ende haeren pber/ also seggende waert dat waer ware/ so en hadden dese oft dat Augustinus/ ende Lactantius/ Firmianus/ beyde heylige geleerde neben der Theologia oft Godsheyt/ oock in goede konsten wel ervaren. Mannen/ niet behoeven te twifelen/ die niet wilden toelaten datter Antipodes sijn conden/ dat is datmen lieden vonde die in plaetsen des Aertrijckx onder ons met hare voeten tegen ons gaen/ ende alsoo dat Hoofd ende Lijf onder ons hanghen teghen den Hemel/ ende toch niet afen vallen/ etc.

Sommige Aetheurs / ende sonderlingh Nicolaes de Lyza (die toch een treffelyck Maen is) willen dat na dien der eerden Cloot oft Werelt ter helft/ oft halben deel int water leyt en swemt/ also dat dese helft daer wy op woonen ober dat water uyt gaet/ dat daer niemant woonen en kan twelck al-te-mael tegen de const der Cosmographien strijdet/ en nu meer dooz veel Schippers van Spaengiaerts ende Portugaleusers/ ende veel andere ghebonden is geworzen/ dat dat Aertrijck atomme en omme bewoont wort/ ja oock subtorida Zona/ welck onse vooz- Vaders ende oude Schypbenten noyt en hebbe willen toe laten/ by onsen tijden/ Wortelen/ Supcker/ Peerlen/ ende andere dierghelycke Waren worden uyt dien Landen hier tot ons ghebrocht. Dit paradoxon vanden Antipodibus ende vooz aengetekende des Hemels afmetingen/ heb ick niet blyt zeyngen willen/ om dat voozgaende argument daer mede te bevestigen. Daer konde vast veel van dierghelycke dinghen meer hier verhaelt worden/ waert by alsoo dat ick met mijn lanch schryben u verdoetelyck vallen wilde/ nochtans sullen daer dierghelycke argumenten veel ghelesen worden/ inden Boeck vanden weerdighe ende hooch geleerden Magister Casparus Groot-worm/ blyghe superintendens D. G. te Weplborch ende Vedicant/ welckes Boeck in ses deelen onderscheyden/ ende van veelderley mirakelen ende wonderwercken ende Paradoxen/ alsoo by voozgaende tijden als nu gheschiet zyn gesept wort / kortz in druck gebrocht

VOOR-REDEN.

gebrocht sal worden/tot welcken Boeck / ende tot anderen veel die dier-
 gelijcke dingen beschrijven / als sijn Libri Galeoti de rebus vulgo in credi-
 bilibus, &c. Den goeden Leser also verre hy beter verstant daer af heb-
 be/wil ick hier mede ghewaerschoont hebben/ dat niet gelogen sijn moet
 al datmen schrijft/al duncket den Gemeynen Man vzeemt/ ende onma-
 nierlijck oft ongewoonlijck/gelijck in dese tegenwoordige Historie/daer
 de lieden alle inder Eplanden oft Insul naecht gaen/ geenens Hupstraet/
 Dee oft Weesten/ende andere geselschap totter neeringe/geender hande
 dingen/soo dat hy ons is ghebruyckelijck om het lijf te houden/hebben/
 als Cleederen/Bedden/Peerden/Werckenen oft Roepen/noch Wijn of-
 te Bier/ etc. ende haer op haer wijsse onthouden/ende behelpen moeten.
 Doch aler dese Dooz-rreden oft Prologhe ten eynde loopt/wil ick oock
 kortelijck bewijzen / wat dese Hans Staden beweecht heeft beyde sijne
 Schip-baerden ende wech reysen inden dreck te verbroderen/dies mog-
 ten hem veel lieden qualijck af nemen/ende die te min upt leggen als oft
 hy hem hier mede wilde beroemen oft eenen hooberdigen name maken/
 het welck ick seer wel van hem gheloove dat zijn ghemoet veel anders
 staet/als oock inde Historie van achteren tot vooz veel anders gemerckt
 ende verstaen wort. Dewijle hy in soo menichvuldige ellende geweest
 is/soo veel weder-weerdicheydt gheleden / daer aen dickwils sijn leven
 ghestaen heeft/ende gantsch niet te hopen dat hy daer af ontlast/ende in
 sijns Vaders Lant weder komen soude. God eben wel die hy altyt be-
 trout/ ende aengeropen heeft / hem alleen van sijnder vpaenden handen
 verlost/want sijn gebet met oprechtigen geloove Gode aengenaem ghe-
 weest is. Sommige tot nu toe plegen dooz een maniere/ haer selven de-
 sen oft andere eenige Heplighen bebaert op te offeren / verbidden/ ende
 bidden dat hy hem upt haren noot helpen wille ende dese beloften wort
 sterck gehouden/upgenomen van dien/die daer dencken de Hepligen te
 bedziagen met hare beloften/ alsoo pegelick een int Schip S. Christof-
 fel die te Parijs inden Tempel staet/een Beelt ontrent 10. ellen hooch/
 gelijck een groote Polyphemus aenriep. Dese Hepligen geloofst heb-
 bende/also verre hy hem upter noot hielp/so woude hy hem offeren een
 wassen licht/ also groot als de Heplige was: Sijn naeste gebuer die hy
 hem sat die wiste wat hy vermocht / strafte hem van deser belofte/ ende
 sepd:al waert dat hy alle neeringe ende goet dat hy opter Werden had-
 de vercocht/en kost hy so veel Was niet te wege brengen dat hy sulcken
 heerse daer af soude doen maken oft betalen. Antwoorde hem daer op/
 ende sepd hem heymelijck dat de Heplighen niet hoozen en soudent/als
 hy my upt deser noot geholpen heeft/wil ick hem uaulick een kleyn licht
 ofte

VOOR-REDEN.

ofte keers gemaect/een penninck weert/geben. Ende de Historie van-
 den Ruyter die in een schip-bzekinghe was/ desen Ruyters als hy sagh
 dat het Schip woude onder gaen/ riep hy S. Nicolaes aen/dat hy hem
 uptren noot helpen wilde/hy woude hem syn Peert ofte Pagle offeren/
 doen vermaende hem syn knecht/dat hy dat niet doen en soude/en vzaeg-
 de hem waer op dat hy dan rijden woude / doen seyde de Joncker totten
 Knecht heymelgck / dattet de Heplighen niet hoozen en souden/ swijght
 ghy stil/als hy my uptter noot helpt wil ick hem niet den Steert vanden
 paerde geben. Also dacht een pegelijck van die twee syn Heplighen te be-
 dziegen/ ende de gebaene weldaet seer lichtelijck vergeten : Daer mede
 nu desen Hans Staden oock niet alsoo daer booz aenghesien wozt/ nu hem
 Godt geholpen/ende vanden vanden verlost heeft/ dese weldaet te ver-
 geten. So heeft hy booz hem genomen/niet dzuck ende beschzibbinge der
 Histozien / Godt alijt te loben ende te pzysen / ende upt een Christelijc-
 ken moet ende booznemen/ de wercken ende ghenade aen hem bewesen/
 waer hy kan ofte mach/aenden dach bzengen : Ende waert dat dit niet
 syn booznemen en waer (welck cerlijck ende recht is) soo wilde hy veel
 liever dese moepte ende arbeyts ver-sumpenisse/ oock ingelwoone kosten/
 die lichtelijck op dzucken ende Figueren te snijden/heel bedzaghende is/
 een eynde laten hebben ende goet laten zyn. Dese Historie / terwylten
 datse dooz den Authenr/ den Doozluchtigen Hooch-gebozen Dozt ende
 Heeren/Heer Philips/Landt-Grave te Hessen/ Graef te Catzenellen-
 boge/Diest/etc. synen Lants-Heeren ende genadige Dozten / in eeren
 dieneende/ghededeert ende toe-geschzeven is/ende in synen name open-
 baer lgck in dzuck laeten uptgaen/ende langen tijt te bozen vander booz-
 gemelden Dozten/onfen genadigen Heeren/in mijnen ende anderen be-
 ler tegenwoozdicheyt/desen Hans Staden geexamineert. Ende van alle
 stucken zijnder Schip-baert ende ghebanckenisse/grondelijcken onder-
 vzaecht ende wel ondersocht heeft / daer af diewils D. G. met andere
 onderdanighlijck gheteekent ende vertelt hebt/ ende terwyle ick D. G.
 booz eenen sonderlijcken Afscheyt sulcker ende diergelijcken Astro-
 nomische ende Cosmographische Consten te sien/langen tijt ghemerckt
 heb/hebbe ick dese mijn Prologe/Prefatie/oft Dooz-reden/D. G. onder-
 danighlijck willen toe schziben/ het welck D. G. genadelijck alsoo van
 my wille aennemen / also lange tot dat ick wat treflijcker in D. G. na-
 me in dzuck verbozdere/nu hier mede D. G. onderdanighlijck bevelende.
 Datum tot Warbozch op S. Thomas dach / Anno M. D. LII.

Hier begint de Historie.

Dat eerste Capittel.

Ick Hans Staden van Homborgh in Hessen/ nam booz my (also verre dat Godt bestefde) Indien te besien / ben met dier meyninghe van Bremen nae Hollandt ghebaren. Te Campen quam ich by Schepen die wilden in Portugael Sout laden/ daer boer ich mede derwaerts/ ende wy quamen den 29. dach Aprilis in 't Jaer 1547. by eender stadt ghenaemt S. Tuval, wy waren dier weeten op't Water te baren. Van daer toorch ich nae Lisbon, 't welck bys Wijlen van S. Tuval is. Te Lisbona quam ich in een Herberghe / daer de Weert ghenaemt werdt de

Tonghe Leur, ende was een Duys-man/ daer lach ich een wijle tijds r'huys. Desen selven Weert seide ich / hoe dat ich uyt mijns Vaders Landt ghetogen was (waert dattet my ghebeuren mochte) om nae Indien te zeplen / doen antwoorde hy/ ich was te langhe uyt ghebleven/ want des Coninck Schepen die naer Indien baren/ waren lange wech/ ich badt hem ter wijlen dat ich die reyse versumpit hadde/ dat hy my aen eenen anderen helpen soude / mits hy de spraecke conde/ ich soude hem wederom in sijnen dienst syn. Hy bracht my in een Schip booz Busschietter / den Capiteyn van't Schip was ghenaemt Pintiado, ende hy woude na Brasilien baren om Coopmanschap / hy hadde doch oorlof de Schepen te nemen die in Barbarijen mette Wooren Coopmanschappen. Oock waert dat hy de Fransopsche Schepen in Brasilien mette Wilde lieden Coopmanschappende bondt / die souden prijs syn.

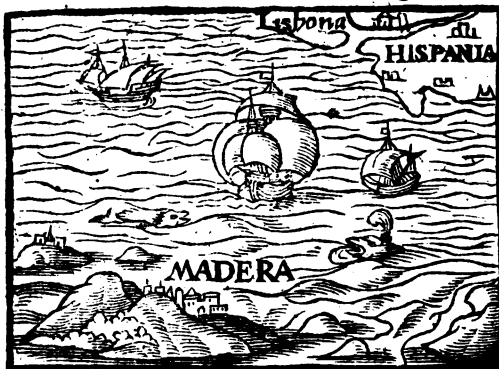
Mede soude hy booz den Coninck formuighe ghebangenen daer in't Landt boeren/ die verbient hadden gestraft te worden/ maer om dat nieuwe Landt daer mede te besetten/ soo werden zy ghespaert. Ons Schip was wel gerust met alle Crijghsghereetschap diennen te Water ghebruickt/ wy waren met ons drie Duyschen in't selve Schip / dreen was ghenaemt Hans van Bruchhausen, d'ander Hendrick van Bremen, ende Ich.

De eerste uyt-yaringhe mijnder Schip-vaert van Lissebon in Portugael.

Dat II. Capittel.

Van Lissebon zeilden wy met noch een cleyn Scheepken/ dat ooc onsen Hoof-man toebehoorde/ ende quamen eerstmael by een Eylandt Eilga de Madera ghenaemt/ ende hoorde den Coninck van Portugael toe / ende daer woonen Portugaloysers in / het is brachtbaer van Wijn ende van Supcher. Ter selver plaetsen by een Stadt gheheeten Funchal, namen wy

Beschrijvinghe van America.

Wp meer distantie int Schip. Daer nae voeren wy van Barbarijen nae den Stadt Cape de Geel genaemt/ die behoorde eenen witten Mooszen Coninc toe. Schriffri genaemt. Die stad hadde hier boozmaels de Coninc van Portugal ingehadt/ ende die selve Schriffri heeftse hem wederom ghenomen. Wp deselve stad neyden wy dat boozghende Schip te crighen/ die metten onthristenen ofte Turcken Coopmanschap handelde.

Wp quamen daer by/ ende vonden veel Castiliaensche Visschers

onder dat Landt/ die bereyten ons hoe dat by der Stadt Schepen waren/ wy voeren daer by/ doen quam daer een Schip upter haven/ wel gheladen/ daer voeren wy nae/ ende regent/maer dat volc ontvoer ons metten Boot/ daer sagen wy eenen ledigen Boot op't Land staen/ de welcke ons wel diende tot dat ghenomen Schip/ wy voeren daer by ende haelden sien. De witte Mooszen quamen sterck aengereeden/ ende wilden dat beletten/ maer sy en costen om ons Gheschuts wil daer niet toe comen. Wp namen den Boot ende voeren met onse buyten (twelcke was Sypcher/ Amandien/ Dapen/ Boerschupden ende Gommi Arabicum, daer mede dat Schip wel gheladen was) wederom nae Eligade Madera. Wp schickten ons cleyn Schip nae Lisbon, om den Coninc te laten weten/ hoe wy ons met sulcken Bupt souden houden/ want het behoort Valentiniensche en Castiliaensche Cooplode toe. Ons wert van den Coninc gantwoort/ wy souden den Bupt daer int Eylande laten/ en met onse reyse boort varen/ in middelectijt soude sijne Altesa oft Majesteyt grondelijcken ondersoeken hoe datter mede ware. Wp deden also/ ende voeren weder nae Cape de Geel, om te besien of wy meer vers vercrighen konden/ maer ons boozmen was om niet/ ende den Wint liep ons teghen by den Lande/ die ons beletten. Den nacht boort Alder-heylighen voeren wy van Barbarijen met eenen grooten

Stoorn-wint nae Brasilien toe. Als wy nu 400. mijlen van Barbarijen afgebaren waren inde Zee/ quamen veel Visschen om her schip/ die wy vinghen met Hengelshecken. Daer deselve waren sommighe die de Schippers noemden Albacore, die waren groot/ sommighe Bonitte, die waren cleynder/ sommighe Ducado. Doch waren daer veel Visschen so groot als Haringen/ die hadden ober beyden zijden Blinnen/ gelijc die Wiedermussen/ deselve worden ster verholghit bande groote Visschen/ ende wanneer sy dier gewaer worden/ so heffen sy haer op uptten water met groote hoopen/ blieden omtrent twee

Wade-

Bademen hoogh ober 't Water / sommighe so verre datmense nan sien conde / ende dan hieslen sy wederom in't Water / top bondefe dichtwoils des mooghens in't Schip legghen / ende waren des nachts metter bloge daer in geballen / ende heeten in Portugaelsche spzaecke Pisse Polodor. Daer nae quamen top in der hooghte der Line Equinoctiael, ende daer was groote hitte / want de Son stont recht boven ons alst opien middagh was / daer en was niet allen geen wint sommighe dagen / dan in der nacht quam dichtwoils grootten Wonder ende onweder, met regen ende windt / berhieben oock lichtelijck / ende vergingen oock lichtelijck / ende om dat deselve ons niet berrasschen en souden als top zeplden / so moesten top neerstelijck waken. Maer als

weederom een baer-windt begoff te waepen / soo werdet stozin weder / ende dat duerde sommighe daghen / ende was ons contrarie / en sooghjen / waert dattet lange duerde dat op gebreck en honger souden moe en tijden / top riepen God aen / en jaden om goede Wint. Het ghejurde op eenen nacht dat top een grooten Stozin hadden / ende top ware in grooter vzeefe. Daer scheenen ons veel blaewbe Lichten in't schip / dewelcke ick nopt meer ghesien en hadde : daer die baren booz in't schip sloegghen daer gingghen die

Lichten oorde Portugaloysers sepden / dat die Lichten een teeken des toe-comenden goet weaders waren / sonderlijcken van Godt ghesonden / om ons in der noot te berrtroosten. Wy danckten Godt daer booz met een ghemeyn gebedt. Daer na berrdwojnden sy weder / ende dese Lichten heeten Santelmo oft Corpus Sancta.

Als nu den dagh aen quam / werdet goetd weder / ende quam een goede Wint / dat top merckelijck sagen dat sulcke Lichten moesten een wonderlijck werck Gods zyn. Wy zeplden booz de Zee met goeden wint. Den 28. dach Jannarij cregen top een hoech Landts int ghesicht / een Haven la Cape de Saint Augustin ghenaemt. Acht Wajlen van daer quamen top in een Haven Brandenbucke ghenaemt / ende top waren 48. dagen inder Zee eer top dat lant sagen. Op deselve plaetse hadden die Portugaloysers een bastigheyt ghemaecht Marin ghenaemt. De Hoofman van der selver Sterchte was gheheeten Artokoclio, ende dien leverden top de ghehangenen ober / ende laden sommighe Goeden up / die sy daer hielden. Wy beschickten onse dingghen in de Haven / ende wouden boozt zeplen / daer top meyniden te laden.

Hoe dat de Wilden van der plaetsen Brannenbrucke waren op-roerigh geworden, ende den Portugaloysen een vastigheyt ontweldigden wonden.

Dat III. Capittel.

Het ghebeurde dat de Wilden van dien Lande waren opzoe-
righ gheworpen teghen die Portugaloysers / het welcke sy boozmaels niet en waren / dit was nu booz de Portugaloysers begoff / soo werden top gheboden om Godts wil van den Hoofman des Lants / dat top ons wouden setten ende baren in

een Landeken Cerasu ghenaemt/ bys mijlen vander Haven Marin, daer wy sagghen/ t welck de Wilde lieden onder stonden in te nemen / ende de Inwoonders van der Stadt Marin en condert den anderen niet te hulpe comen/ want sy sozghden dat haer de Wilden oock overvallen soudon.

Wy quamen die van Cerasu te hulpe met veertigh Mannen van onsen Schepen/ ende boeren met een cleyn Scheepken dertwaerts. Dat Stedeken lach op eenen stroom der Zee/ dewelcke hem twee mijlen weeghs in dat Landt streckte.

Daer mochten ontrent duysent Christenen 371/ wercbaer/ daer by 30. Mooyen ende Basiliſche Slaven/ de welcke der Inwoonders eyghen waren. Daer de Wilde lieden die ons belegert hadden/ wierden gerekent op acht duysent.

Wy lieden en hadden maer eenen Rinck oft Thuyt van staechen rontom ons,

Hoe dat haer Sterckten ghemaect was, ende hoe sy tegens ons streden.

Dat IV. Capittel.

Om der Stadt oft plaetse rontom daer wy in belepdt waren/ ginck een Bosch oft Wildernisse / daer in hadden sy twee Vastigheden ofte Sterckten ghemaect van dicke Boomen / daer in hadden sy des nachts haer toelucht/ ende of wy tot haer wpt vielen/ daer wouden sy ons verberpen. Daer neven hadden sy gaten inder Aerden ghemaect/ rontom der Stadt oft plaetse/ daer

sagghen sy in / ende daer wy quamen sy des daeghs schermutselen met ons / ende als wy nae haer schoten vielen sy alle neder / ende meynden sy soudon den scheut ontbucken. Sy hadden ons so vast belegert / dat wy noch af oft aenghecomen en couden. Sy quamen vast doot de Stadt / ende schoten veel pijlen om hooghe / meynde sy soudon in't nederballen ons inde Sterchte treffen. Sy schoten oock met pijlen daer sy Cattoen ofte Boomwalle ende Wasch aen ghebonden/ ende met byer aenghescecken hadden / ende meynden ons alsoo die Daer hen bande wupfen daer mede aen te scecken ende te verbynden. Ende sy dreyghden ons dat sy ons eten soudon/ waert saecke dat sy ons ghetrighen costen.

Wy hadden noch wat te eten/ het welcke seer lichtelijck op was/ ende verteert/ want het is daer int Lant een maniere alle dage oft ober den anderen dagh versche Wortelen te halen/ ende wel om Coecken daer af te maecten. Tot sulcke Wortelen en costen wy niet komen. Als wy nu sagghen dat wy Victalie ghebreck lijdon moesten/ boeren wy met Warchen nae een Stedeken Tammeaka genaemt/ om Victalie te halen / ende hadden de Wilde lieden groote Boomen ober de Rivierkens gelept/ ende haerder wasser veel ober beyde zijden des Oebers/ ende meynden ons de reyse te beletten. Wy brachten die wederom met ghewelt / ende het quam in dien midde-

Beschrijvinghe van America.

inmiddeltijt dat wy op't drooge bleven/ de Wilden en costen ons inde Schepen niet gedoen/ maer sp wierpen veel houts upt haer Schanffen aen den Oever/ en meyn- den dat aen te steken ende haer Peper die daer int Lant was/ daer in te werpen/ om met donp ende roock ons upten Schepen te jaghen / maer het gheluckte haer niet. In middeler tijden quam de Woet weder/ ende wy voeren na het Stedeken Tam- maraka. De Inwoonders gaben ons Victalie/ daer mede voeren wy nae dat beleght op de boozghenoemde plaerse/ 3p hadden ons de Waert wederom op een nieu beelt/ ende hadden Boomen ober dat Waterken ghelept ghelijck als te boozen. Sp lagen daer by op den Oever / ende 3p hadden twee Boomen op een luttel nae onder heel afgheshouwen / ende hoben aen de Boomen hadden 3p dinghen ghewonden Sippe genaemt/ die wassen ghelijck Hoppen- Haghen/ maer dese Sippo- Haghen 3p veel dicker/ dat eynde vande boozghenoemde Hoppen- Haghen hadden sp in haer Schan- sen/ ende haer meyninghe was dat 3p als wy quamen ende wilben weder daer dooz breecken/ so wouden 3p die Sippo trecken/ dat de Boomen dan voort souben bree- ken/ ende op de Schepen vallen.

Wy voeren daer by/ ende bzaechten daer dooz. Den eersten Boom viel nae haer Schanffe/ de ander viel cozt achter ons Schipken int Water: Ende eer wy begos- ten de wepze te breecken / riepen wy onse ghesellen int Stedeken datse ons te hulpe souben comen/ ende als wy begosten te roepen / soo riepen de Wilden oock / dat ons onse ghesellen inde belegeringhe niet hoozen en condon / ende 3p en costen ons niet gesien om een Bosch dat tusschen haer ende ons lach / anders waeren wy soo nae by haer/ dat 3p ons wel hadden connen hoozen/ waert dat de Wilden soo niet geroepen hadden / Wy bzochten haer de Victalie inde Stadt: Als de Wilden saghen datse niet uptrichten en costen/ begeerden sp peys te maechen / ende trocken weder af.

De Belegeringhe duerde by nae een Maent tijds / Vande Wilden bleven daer sommige doot/ maer van onse Chzisten geen. Als wy saghen dat haer de Wil- den tot bzebe begheben hadden/ trocken wy wederom nae ons Schip/ d'welck booz Marin lach/ Daer haelden wy Water in/ ende Nandioken Mael booz Victalie. Den Obersten van der Stadt Marin dancchte ons seer/ ende wy voeren van daer.

Hoe wy uyt Brannenbrücke voeren na een Lantschap Buttegaris ghenaeamt, ende by een François Schip quamen, ende met haer sloegen.

Dat V. Capittel.

VAn daer voeren wy veertigh mijlen nae een Haven Butta- garus ghenaemt / daer meynen wy dat Schip met Brasilien hout te la- den/ ende de Wilden meer Victalie af te manghelen. Als wy daer by qua- men / bonden wy een Schip upt Branckrich dat laede Brasilien- hout/ Daer zepiden wy nae/ meynende dat te nemen / maer 3p bedorben ons den grooten Mast-boom met eenen scheute/ ende ontzepiden ons / Sommighe van ons werden gheschoten/ ende sommighe ghewont.

Daer nae wierden wy van sin wederom nae Portugael te baren / maer wy en condon niet wederom te Winde waert ghecomen in der Haven / daer wy meynen Victalie te crighen/ De Wint was ons tegen / ende wy voeren met soo luttel Vic- talie nae Portugael/ lijvende grooten hongher. De sommige aten Boeken- Ruyden/ die wy int Schip hadden / Maen gaf ons een pegelick des daeghs een Boteschelpe vol Waters / ende een luttel Brasilijsche Wortel- Mael. Wy waren hondert ende

acht dagen inder Zee. Den twaelfden Augustij quamen wy in de Eylanden die ghenaemt sijn Lofa Seres, die behoopen den Coninck van Portugael toe: daer Ancherden wy/ ende bisten.

Op deselve plaetse sagen wy een Schip inder Zee/ daer wy by boe- een/ om te hoeren watter boor een Schip was/ ende het was een Zee- koober. Wy selde hem ter weere/ nochtans cregen wy de oberhandt/ ende namen hem dat Schip / sp ontboeren ons met eenen Boot nae de Eylanden. Dat Schip hadde

veel Wijn ende Boorts/ daer mede wy ons vermaechten. Daer nae quamen wy by vijf Schepen die den Coninc van Portugael toe hoorden/ die onder by de Eylanden wachten op de Schepen die uyt Indien souden comen/ om die in Portugael te ghe- leyden/ daer bleven wy by/ ende hielpen een Indische Schip/ d'welc daer aen quam/ gheleiden in een Eyland Tercera ghenaemt/ ende daer bleven wy. Daer waren in dat Eyland veel Schepen bergadert / de welcke alle uyt die nieuwe Landen ghe- comen waren/ waer of de sommige wilden nae Spangien baren/ ende de sommig e naer Portugael. Wy voeren uyt Tercera met wy ha hondert Schepen in een ge- selschap / ende wy quamen te Lissabon aen ontrent den achtsten dach van October/ inden Jare des Heeren als men schreef 1548. Wy waren seffien Maenden lanch op de reyse gheweest. Daer nae soo ruste ich wy een goede wijle tijds te Lissabon/ ende daer werde ich van sin dat ich mette Spangien inden nieuwe Landen ba- ren wilde/ dewelcke sy inghenomen hadden / ende voer daerom met een Engelsch Schip in Castilien / by een Stadt Porta Sancta Neria ghenaemt / daer wouden sy dat Schip met Wijn laden. Van daer so reysde ich nae Civiliën / daer vant ich drie Schepen die werden toegerust / ende wouden nae een Landtschap Rio de Plata ghenaemt/ het welcke gelegen is in America: Dat selve Landtschap/ ende dat Gout- rijcke Landt Peru ghenaemt / het welcke nu oer eenige Jaren gebonden is gewor- den/ ende Brasilien. is al te samen seer het Landt. Dat selve Lant boort in te nemen waren boor eenige Jaren Schepen derwaerts gheschickt/ van dien was een weder gesomen/ ende begerde meer hulpe/ seiden oock hoe Goutrijck dat het Lant was/ de Hooftman vande drie Schepen was ghenaemt Don Diego de Serabie, die soude van wegen den Coninck een Overste zijn in dat Landtschap. Ich begaf wy in een vande Schepen/ ende sy werden seer wel gherust. Wy voeren van Civiliën nae Sint Lucas, daer de Civillische Riviere inde Zee gaet/ wachtende op goede Wint.

Wtvaringhe mijnder tweeder Schipvaert in Civiliën, uyt Span- gien naer America.

Dat VI. Capittel.

In den Jare ons Heeren 1549. den vierden dagh nae Paesschen/ seiden wy van Sint Lucas, ende de Wint was ons teghen / wy noemen te

Lisbona

Beschrijvinghe van America.

7

Lisbona Haven. Alsde Wint goet wert voeren wy na dat Eylant van Canarien, ende Ancherden by een Eylant Pallania ghenamt / daer namen wy wat Wijns int Schip booz die reyse. Oock soo werden die Stuerlieden vande Schepen daer eens / als sy in Zee van den anderen schepden / waer sy wederom by malscanderen comen souden / namelijk op 28. graden opter Zuyt-zijde der Linie Equinoctiaal.

Van Palma voeren wy nae Cape Verde, dat is dat Groen hooft / het welcke seyt inder swarten Mooyen Landt / ende op deselbe plaetse hadden wy bykans Schipbreuck gheleden.

Van daer voeren wy / doch de Wint was ons tegen / ende sloegh ons somtijts op dat Landt Gene, int welcke oock swarte Mooyen woonen / daer nae quamen wy in een Eylant gheheeten Sanct Thome, dat hoozt den Coninck van Portugael toe / ende is een Supher-rijck Lant / maer seer ongesont / daer woonen Portugalopers in / die hebben veel swarte Mooyen dat daer eegen liedenzyn. Wy namen versck water in dat Eylant / ende zeyden booztaen. Wy hadden onser twee mede-gesellen Schepen in eenen Stroom-wint des nachts uyt den gesichte verloozen / alsoo dat wy alleen zeyden / want de winden waren ons seer tegen / ende sy hebben die natuyr inder Zee / dat als de Sonne opgaet op de Nooyt-zijde der Linie Equinoctiaal ; soo waepen de Winden van Zuyden hertwaerts. Desghelijck als de Sonne op der Zuyt-zijde gaet / comen sy van der Nooyt-zijde. Sy hebben oock die natuere / datse by Maenden hart uyt eenderley gheweest waepen / ende hinderden ons alsoo vier Maenden / dat wy onsen rechten coers niet zeylen en mochten / als de Maent September aen quam / begosten de Winden Noordelick te waepen. Wy setten onsen cours of streeck Zuyt-Zuyt-west na America toe.

Hoe wy op de hoogte van 28. graden by den Lande van America quamen, ende de Haven niet bekenen en konden, daer wy in bescheyden waren, ende hoe eenen grooten storm hem by het Landt verhief.

Dat VII. Capittel.

DMer nae op eenen dach / welke was den 18. November / nam de Stierman de hoogte der Sonne / ende bevaense op acht-en-twintigh graden / daer sochten wy dat Landt ten Westen aen af.

Daer nae op den 24. der boozzeyde Maent saghen wy Landt : wy waren ses Maenden in Zee gheweest / ende stonden dickwils in grooter breezen. Als wy nu dicht by den Lande waren / en kenden wy die Haven ende merckinghe niet die d'opperste Stierman ghegeven hadde / ende en dorstent oock niet wel waghen om ons in een onbekende Haven te bezheben / laeerden aldus lanchs de Landen heenen / ende her begoft seer te waepen / alsoo dat wy anders niet en meynden of wy souden op de Clippen verzoncken hebben / ende het Schip verloozen. Wy bonden ledighe baten te samen / ende deden Bustruyp daer in / ende stopten de Bommen toe / ende bonden ons gheweert daer op / op abontuere of wy Schipbreuckinghe leden / ende sommighe daer af quamen / dat die souden het gheweert aen Landt binden / want de Baren souden de baten aen Landt woepen. Aldus laeerden wy / meynde vande vande Landen toeder af te baren / maer ten hielp niet / want de wint breef ons op de Clippen / die daer in't Water verborghen laghen ontrent vier bademen waters diep / ende aldus moesten wy booz de groote Baren opt' Lant baren / meynde niet anders / dan dat wy allegader daer blijven moesten / ende verzoncken / noch-
tans

tans schickte God als wy dichte by de Clippen quamen/ dat een van onse ghesellen een Haven ghewaer wiert/ ende daer voeren wy inne.

Op dese plaetse sagghen wy een cleyn Schepghen/ dat bluchtte booz ons/ ende boer achter een Eplandt/ alsoo dat wy dat niet en sagghen/ ende en konden niet weten waer booz een Schip was/ want wy en volghdense niet boozder nae/ maer lieten onse Ancker te gronde/ dankende ende loberide God dat hy ons uyt de ellende ghesolpen hadde. Wy rusten ende drooghden onse gereetschap/ ende het was wel twee uren naer noen als wy het Ancker te gronde lieten. Tegen den avondt quam eenen grooten Raeken vol Wilbeliden by 't Schip/ ende wouden met ons spreken/ maer niemant van ons en cost de sprake wel verstaen/ wy gaben haer sommighe Maessen ende Angelhaecken/ ende doen voeren sy weder wech/ dien selven nacht quam noch een Raeken vol/ ende daer waren twee Portugalsers onder/ die vraegghden ons van daer wy waren/ wy seiden/ wy waren uyt Spangien. Doen meiden sy/ wy moesten eenen bekenden Stierman hebben/ dat wy also inder Haven ghekomen waren/ want sy waren de Haven bekenet/ maer met sulchen stormweeder als wy daer in getomen waren en wisten sy daer niet in te gheraeken. Doen seiden wy haer alle ghelegentheidt/ hoe dat ons de Wint ende de Baren tot een Schipbreuck hadden willen brengen/ soo dat wy niet anders en meiden dan dat wy daer gebleven souden hebben/ ende dat wy de Haven onversienlich ghetwaer gheswonden waren/ ende dat ons Godt daer in ghesolpen hadde sonder hope/ ende van Schipbreuckinghe verlost/ oock dat wy niet en wisten waer dat wy waren. Als sy sulcx hoorde verwonderden sy haer/ ende dankten God/ ende seiden/ de Haven daer wy in waren die is genaemt Suyraway, ende wy waren ontrent drie-en-twintigh mijlen weechs van een Eplant genaemt Sancte Vincente, ende 't hoorde den Coninc van Portugael toe/ ende daer wonden sy/ ende die wy metter cleyne Schepghen ghesien hadden/ waren ghebloden/ om datse ghemeent hadden wy waren Fransoyen geweest. Doc vraegghden wy hoe verre dat Eplant Sancta Catharina van daer was/ want wy voeten derwaerts/ sy seiden/ het mochte ontrent dertigh mijlen zyn na den Zuden/ ende daer was een Natie van Wilden die heeten Carios, ende dat wy wel booz ons sien souden. Oock seiden sy/ de Wilden des teghenwoordigen Habens heeten Tupin Ikins, ende dat waren haer vrienden/ daer booz doosten wy niet sorgen.

Wy vraegghden haer op wat hooghte der Sonne dat het selve Landt ghelegen was/ sy seiden op acht-en-twintigh graden/ dat oock waer is/ oock gaben sy ons gelijckenisse waer by wy dat Landt bekenen souden.

Hoe wy wederom uyt de Haven voeren, om 't Landt te soecken
daer wy henen wouden.

Dat VIII. Capittel.

Als hem nu den Wint uytten Oost oft Zuyt-oosten gheselt hadde/ werdet goet Weder/ ende de Wint wyde uytten Noord-oosten/ ende doen ginghen wy tzepl/ ende voeren weder alheen waerts nae dat voorszeghende deet Landts/ wy zeyden twee daghen lanch/ soeckende de Haven/ ende wy en sondense niet bekenen/ maer wy merchten nochtans wel by dat Landt/ dat wy by der Haven overghezepl hadden/ want de Sonne was so verdonckert dat wyse niet trijen en costen/ ende wy en costen niet wederom achterwaerts om des Wints wille/ want de Wint verstaet ons. Maer Godt is een
noot:

Beschrijvinghe van America.

9

noocheper. Als top des abonts ~~was ghebedt~~ ~~te doen~~ ~~top~~ ~~boot~~ ~~om ghemde~~ /
ende het gheschiede eer de nacht quam / dat haer de groote Wolcken by greden nae
den Zuyden/vertoerds dat ons de Windt verstaet.

Eer top ons ghebedt volenut hadden / worde den doort- ~~gheven~~ ~~Wint~~ ~~hille~~ / ende
woerde niet datmen mercken kon. ~~Daer nae hiet hem den Zuyden Windt~~ (die
doch in dien tijde des Jaers niet veel en glach te verheeren) ende waerde niet en en
sulcken Wonder ende Blixem/ dat men hem beschrijven mochte/ ende de Zey was
heel ontfelt/ want den Zuyden Windt teghen des Noorden Windt waren onheyl.
Het was oock so doncker dat men niet sien en coste/ ende den groeten Blixem ende
Wonder maecte dat volck alsoo verstaecht/ dat niemant en wiste waer hy began-
nen soude het Zey te heeren/ oock en mercken wy niet anders/ dan wy en moesten
dien nacht alle ghelijck verdrincken. Den leuen gaf God dat hem dat weder be-
anderde ende beterde/ ende aldus zeiden wy verbaeterde/ daer wy des daeghs af ge-
comen waren / ende sochten de Haven wederom op een nieu / maer wy en hosten se
niet kennen/ nits dat daer deel Eplanden by den baten Lande waren. Als top nu
weder op 28. graden quamen/ seide de Hoofman totten Pilot/ dat wy achter een
hande Eplanden baren soude/ ende een Ancker te gronde lieten / om te besien ende
te weten wat het doch booz een Landt ware. Daer voeren wy doen sieren/ende voe-
ren tusschen twee Landen in / ende wy 't laeste in de selve plaerse was een schoone
Haven/ daer lieten wy doen het Ancker te gronde gaen / ende alsoo werden wy van
sinne dat wy metten Boot wy baren souden / om nae de Haven te braghen / ende te
weten wat booz een Landt het was daer wy doen in waren.

Hoe dat sommige van onse mette Boot voeren om de Haven te
besien/ende vonden een Crucifix op een Clippe staen.

Dat IX. Capittel.

Ende het was op Sinte Catharinen dagh in den Jare 1549. als
wy 't Ancker te gronde lieten. Ende op den selven dagh voeren sommighe van
d'onse wel gerust om de Haven boozder te soecken met de Boot/ende lieten ons dun-
cken het moeste een Riviere zijn die men hiet Rio de Sancto Francisco, want die leydt
oock in der selver Provintie/ maer hoe wy boozder daer in voeren / hoe de Riviere
langher was/ende wy saghen conom/ herwaerts ende derwaerts/ of wy oock eeni-
ghe Roock sien costen/maer wy en saghen niet. Doen dochten wy dat wy saghen
eenighe Hutten booz een Wildernisse in een Dallope/ende voeren daer by/daer wa-
rent oude Hutten / ende en vernamen gheen Liedt daer in / ende voeren booztach/
soo datter abondt waert / ende daer sagh een cleyn Epland booz ons inde Riviere/
daer voeren wy aen om dien nacht daer te blijven/ ende hoopten het beste te ver-
waeltien. Als wy by dat Epland quamen doen was nacht / ende en dooght niet
wel abontueren om dat Landt te gaen / om dien nacht daer te vasten / niet te min
ginghen sommighe van onse conom dat Epland / om te besien of oock yemant
daer in gheboest hadde / maer wy vernamen niemant. Wy maecten Wper/
ende hieuten den Palm-Boom af / ende aten die kermelken van / daer mede
onderhielden wy ons dien nacht. Des mooghens voeren wy boozs te Lande-
waerts in/ want onse meyninghe was heel dat wy weten woude / of daer oock Li-
den waren/ want om dat wy de oude Hutten ghesien hadden/ lieten wy ons duncken
datter

datter voortjids Ieden int Landt
moften gheweest zyn. Als wy nu
alsoo voort voeren / saghen wy van
verre een hout op een der Clippen
staen / dat schien ghelijc als een
Crups / alsoo dat sommige dachten
wie dat daer ghebracht mocht heb-
ben. Wy voeren daer by / ende doen
wast een groot houten Crups / met
Steenen vastigheyt opter Clip-
pen vast gemaecht / ende een stuck
Bodem van eenen Wate was daer
aen ghebonden / ende inden Bodem
waren Letteren ghesceeken of ge-
sneeden / maer wy en costens niet

wel ghelezen / ende wy verwonderden ons wat dat booz Schepen mochten gheweest
zyn / die sulchs daer op gherecht hadden / want wy en wisten niet dat dit de Haven
was daer wy ons versamen souden. Daer nae voeren wy weder voort inne-
waerts van het Crups / om noch hopder Landt te soeken. Den Bodem namen
wy met ons / ende als wy nu voort voeren soo far daer een neder ende las de letteren
op den Wat-bodem ende begostse te verstaen. Daer was op ghesneeden in Spaen-
sche sprake aldus : SI REHUPOR VENTURA ECRILA AR-
MADA DE SU MAJESTET. TIRENNU TIRE AL
AVERAN RECADO: Dat is in Duytsch aldus gheseyt : Oft hier by
avontueren sijne Majesteys Schepen quamen, die schieren een stuck Gheschuts af, soo
sullen sy breeder bescheyt crighen. Ende aldus voeren wy snellijcken wederom by
dat Crups / ende schoten een kleyn Walcknet af / ende voeren doe weder inwaerts /
doe saeghen wy byf Paercken vol Wilde Tigien / die strachs nae ons quamen ge-
roeyt / ende daerom hadden wy ons Gheschut al bereypt ghemaecht / Als sy nu nae
by quamen saghen wy eenen Mensche die Cleederen aen hadde / ende eenen Waert /
die stont booz in den Paercken / ende wy henden dat hy Kerstey was. Doen riepen
wy dat hy stil houden soude / ende met eenen Paercken by ons comen om spraecke te
houden. Als hy nu aldus nae by ons quam / soo vraghden wy hem in wat Land-
schap dat wy waren. Doen seyde hy: Ghy zijt inde Haven Schirmereyn ghe-
naemt / ende heet alsoo op der Wilder luden spraecke / ende seyde / op dat ghy 't beter
verstaen meught / soo heetet Sinte Catharijnen Haven, welcke naem hem ghegeven
is van den ghenen diese eerst ghebonden hebben. Doen verblijden wy ons / want
dat was de Haven die wy sochten / wy waren daer in / ende wy en wistens niet / ende
wy quamen op Sinte Catharijnen dagh in deselbe Haven. Hier hoorst ghy hoe
Godt den ghenen helpt die in noden zyn / ende hem neerstelick aenroepen. Daer nae
vraghde hy ons van waer dat wy waren : Wy seyden hem / dat wy van des Co-
ninchs Schepen waren van Spangien / ende souden nae Rio de Plata baren. Doch
waren daer noch meer Schepen opte reyse / ende wy hopen (ist dat 't Godt belieft)
so sullen haest comen / want op deselbe plaetse souden wy ons versamelen. Doen
seyde hy dattet hem seer wel besaeghde / ende dancchte Godt.

Maer hy was ober drie Jaeren (upt de Provintie Rio de Plata, van der Stadt
diemen hier la Soncio, die de Spangiaerden in hebben) af-ghesonden aen der Zee/
d'welck is 300. mijlen weeghs / dat hy soude de Partie diemen heet Carios, die de

Span-

Spangiaerden te vziende hebben / daer in houden / dat sy Wortelen planten die Mandioca heeten / op dat de Schepen daer comende / moghen by den Wilden vrees-
 lie krijghen / waert dat sy ghebreck hadden / 't welck de Hoofstman alsoo bestelde /
 ende de nieuwe tijdinghe in Spangien ghebracht hadde / met namen gheheeten
 Capiteyn Salazar, die oock metten andere Schepen weder quam. Wy boeren met
 hehliesen binnen in der Hutten / daer sy onder de Wilden woonde / ende tracteerde
 ons redelich nae haer maniere ende wyse.

Hoe ick ghesonden werdt met een Naecken vol Wilde lie-
 den aen ons groot Schip.

Dat X. Capittel.

Dier tijde hadt onse Capiteyn den Man die wy onder de
 Wilden vonden / dat hy eenen Paetken met Wolck bestelden / die soude een
 van ons aen 't groot Schip boeren / op dat het oock by hen vreden soude
 comen. Daer schickte wy de Capiteyn mette Wilde lieden nae den
 Schepen / ende wy waren drie nachten upt / dat die van't Schip niet en wisten hoe
 dattet met ons was. Als ick nu metten Paetken op een Boogh-scheut weeghs
 nae by den Schepen quam / maechten sy een groot gheschrey / ende seiden haer ter
 woere / ende en wonden niet dat ick metten Paetken naerder quam / maer sy riepen
 wy toe / hoe dat het toe ginck / ende waer dattet ander Wolck bleef / ende hoe ick alsoo
 metten Paetken hof Wilde Lieden quam / maer ick sweegh stille / ende gaf hen lie-
 den gheen antwoorde / want de Capiteyn hadde wy bevolen dat ick wy treurigh
 ghelaten soude / om te sien wat die noch int Schip waren doen wouden. Als ick
 haer nu niet en antwoorde / riepen sy onder malsanderen : het en is niet recht om
 der saecken / de andere moeten doodt syn / ende sy komen niet desen eenen / hebbende
 moghelijck noch meer Wolcks achter / om ons Schip in te nemen / ende wouden
 schieten / maer riepen wy noch eens aen / ende doen begoft ick te lachjen, segghende :
 zijt te vreden / goede nieuwe tijdinghe / laet wy naerder comen / soo sal ick u alle din-
 ghen vertellen.

Daer nae seide ick hoe dattet metter saecken stont / des verblifden sy haer seer /
 ende de Wilde boeren met haren Paetken wederom nae hups / ende wy quamen
 mette groote Schepen nae by der Wilden Wooninghe / ende daer lieten wy een
 Anker te gronde / ende laghen daer mede wachten op de andere Schepen / die wy
 dooz den Stom-wint van ons verlegen hadden / die noch comen souden / ende dat
 Dooz daer die Wilden waren / heet Acucia. ende de Man die wy daer vonden hiet
 Johan Ferdinando, ende was een Busschaper / vander Stadt Bilhau, ende die Wil-
 den die daer waren heeten Carios, dese wachten ons veel wint vleesch ende wijch /
 daer dooz gaben wy haer Bengel-saecten.

Hoe dat ander Schip van onsen gheselschap aen quam, dat wy in der Zee van ons verloren hadden, daer den Oversten Stierman in was.

Dat XI. Capittel.

Als wy ontrent drie Weecken op deselve plaetse ghetweest waren, quam dat Schip daer de opper-Stierman in was, doch het derde Schip was verzoncken / want wy en vernamender niet af / wy rustten ons toe om boot te baren / want wy hadden victualie vergadert hoor ses Maenden / wy hadden noch 300. Wijlen te Water te baren. Als wy alle dinghen ghereet hadden gemaecht / soo verloor wy op eenen hagh het groote Schip inder Haven / daer door de reyse belet wert.

Wy laghen daer in der Wildernissen in groote noede / ende leden groeten hongher / ende mochten daegdaels en de Wilt-eatten eeten / ende andere wonderlijcke Ghedierten meer / die wy krijghen konden / oock aten wy Water-Sietken die aen de Steenen hanghen / ende dierghelijcke meer seltame ende wonderlijcke Spijse. De Wilden die ons eerstmael victualie ghenoech toe brachten / als zy waren van ons hadden / ontgahen ons den meesten hoop an ander plaetsen / ende wy dorsten haer oock niet wel betrouwen / alsoo dattet ons verdroot daer langher te blijven sijnghen ende te vergaen. Aldus werden wy mer malcanderen eens / dat de meesten hoop over Landt solde trecken nae de Probinzie de Soncho, het welcke noch 300. Wijlen van daer was. De andere souden niet te obergebleven Schepen derwaerts comen. Aldus behielt de Capiteyn sommighe van trouwe by hem / die niet hem souden over t Water baren : De ghene die over Landt toghen / namen victualie niet haer / om haer mede door de Wildernisse te trecken / leyden sommighe Wilden niet haer / ende toghen henen naer haerder vele stighen van langher : De obergeblevene quamen totter Stadt / alsoo wy naemaels bevonden. Dins andere Schip dat was oock veel te cleyn om haer mede over Zee te baren.

Hoe wy van rade werden te varen na Sint Vincent, daer de Portugalosers t Landt in hebben / ende meynden noch een Schip te bevrachten van menlieden, om daer mede onser reysse vanden / doch leden door groeten storm van der Zee Schip breeckinge / ende en wist niet hoe verre wy van Sint Vincent waren.

Dat XII. Capittel.

N hadden de Portugalosers een Eplandt harde by den basten Landt inghenomen / dat heet Sancte Vincente, inden Wilden sijnghen Urbioneme. Deselve Probinzie leydt ontrent 70. Wijlen van der plaetsen daer wy waren. Onse meyntinghe was derwaerts te varen / om te besien of wy costen hadde Portugalosers een Schip te bevrachten krijghen / om in Rio de Placa te varen / want dat Schip dat wy noch hadden was ons allen ontf daer in te baren / veel te cleyn. Om dat te boderen / boeren dan ons sommighe niet den Capiteyn Salasr ghenaemt / naer het Eplandt Sancte Vincent, ende gene dan onse en hadde daer meer ghetweest / dan een die Romain ghenaemt was / ende die

die liet hem duncken dat hy dat selbigh Landt wel wederom soude binden.

Wp zeyden luytter Habenē Inbiaſape ghenagint / detwelche leydt op 33. graden ende een half Zuyt-waert Equinoſiael. ende quamen ontrent twee daghen nae onſer upt-vaert by een Eplandt ghenaeint Inſula de Alkatrales, ontrent veertigh mijlen van daer wy upt ghebaren waren / ende daer werdt ons den Windt alſoo teghen / dat wy daer by moſſen Ankeren. In dat ſelbe Eplandt waren ſeer veel Voghelen die men Alkatrales heet / ende die zy lichtelijck te hanghen / ſoo waſt nu oock den tijdt dat ſy hroepden ende ſonghen op brochten: Daer gingen wy aen Lant ende ſochten ſoet Water in dat Eplandt / ende bonden daer oude Hutten / ende der Wilden Doorſcherben / die in boozgaende tijden in dat Eplandt ghewoont hadden / erſte bonden oock een kleyn Waterken op een Clippe. Daer ſloeghen wy van den Voghelen veel doodt / ende namen oock van haer Eperen met ons int Schip / en de kiochten de Voghelen ende Eperen om te eeten. Als wy nu gegeten hadden / verhef hem eenen grooten ſtozm-wint van den Zuyden / dat wy nauwelijcks het anker behouden koſten / alſoo dat wy ſozghden dat ons de wint op een Clippe doen ſlaen ſoude / dit ſelbe was tegens den avondt / ende wy meyden noch in een Haven te comen die Caniace gheheeten was / maer eer wy daer by quamen waſt nacht / ende en koſten daer niet in comen / maer wy boeren af van den Lande met grooter breeſen / ende meyden oock niet anders / dan de Waren ſouden 't Schip aen ſtucken ſlaen / want het was aen eenen hoek Lants daer altoos de Waren grooter zyn dan in midden in de diepte van der Zee / ende herre van den Lande. Wp waren diert nacht ſoo herre bant Landt gheronnen / dat wy des mooghens dat niet ſien en koſten / niet te min nae langhe baren creghen wy 't Landt weder in 't gheſicht / maer den ſtozm was ſoo groot / dat wy ons nauwelijck langher onthouden koſten. Deſelbe die meer in dat Landt gheweſt hadde / liet hem duncken doen hy 't Landt ſagh / dat het Sancte Vincens was ende boeren recht toe. Daer wert dat Landt alſo met Rebel ende Wolchen bedeekt / dat men niet wel kennen en coſt. Wp moſten doen al wat ſwaer was in Zee woopen / ende dat Schip lichtre maerken / om de groote Waren wil.

Alſoo waren wy in groter ſozghen / ende boeren voer / meymende de Haben te treffen daer de Portugalofers woonden / maer wy ſaelgeerden. Als nu de Wolcken een weynigh op hzaeken dat men dat Landt ſien coſte / ſo ſeyde die Romain hy liet hem duncken die Haben was voer ons / dat wy recht nae een Clippe baren ſoude / want de Haben ſagh daer achter / aldus boeren wy daer by / maer doen wy paſt daer by ſlaſſen / en liſſen wy niet dan de doodt voer ooghen / want het en was de Haben niet / ende moſten recht op 't Landt baren / ende Schip breekinghe liſſen om des Wints wille: de Waren ſloeghen teghen dat Landt dat men hem grommen mocht / Doen haben wy Godt om ghenade ende hulpe voer onſe Ziele / ende deden als Schip-barende ſieden toe-behoort / die Schip-breekinge liyden moeten. Als wy nu ſo na quamen daer de Waren aen 't Landt ſloeghen / boeren wy ſo hooge op de Waren henen / dat wy ſteyl nederwaerts af ſaghen / als oft wy van eenen huer geſien hadden / mer den eerſten ſtaet die 't Schip aen 't Lant dede / ginget van malanderet. Doen ſpionghen ſonninghe daer upt / ende ſpionnen den 't Landt / ſonninghe van d'onſe quamen op de ſtucken te Lande / ende alſo hielp ons God alle lebendig aen Landt / ende het regende ende waepde ſoo ſeer / dat wy heel verhout waren.

Hoe wy ghewaer werden in dat Landtschap der Wilden Lieden
daer wy Schip-breuck gheleden hadden.

Dat XIII. Capittel.

Als wy nu aen Landt waren danckten wy Godt dat hy ons levendigh hadde te Lande laten comen / waren oock niet te min bezocht / om dat wy niet en wisten waer wy waren / terwijlen die Romanen dat Landt niet recht en kende / oft by verre oft by 't Eylant Sancte Vincente waren / ende oft daer oock Wilde Lieden woonden daer wy schade af lijden mochten / soo liepen van onse Medeghesellen / met name Claudio. ende was een Fransos / langhs den Oiber henen / op dat hy hem verwerben mochte / ende sagh een Doop achter den Bosche legghen / daer in de Wypsen ghemaecht waren op der Christenen maniere / ende hy gingh daer heen / doen sagh hy datter een Doop was / ende datter Portugalopers in woonden / ende hiet met name Ieenge Ehem. ende is twee Wajlen van Sancte Vincente. doen seide hy hen lieden / dat wy hadden eene Schip-breuck gheleden / ende dat het volck seer bezocht was / ende en wisten oec niet waer wy henen souden. Als sy dat hoorde quamen sy uyt gheloopt / ende namen ons met haer in haer Wypsen / ende kleeden ons / Midus bleven wy daer sommighe daghen tot dat wy weder tot ons selven quamen. Van daer reysden wy oiber Landt nae Sancte Vincente. daer deden ons die Portugalopers alle eere aen / ende gaben ons een tijdt langh den kost. Daer nae begoft een pegelijck wat te doen daer hy hem op ontfiekt. Als sy daer doen sagen dat wy alle onse Schepen verloren hadden / soo schickte de Hoofd-man een Portugaloper Schip nae ons ander Volck / 't welck noch achter ghebleven was in Byasape. om deselve noch derwaert te brengen / 't welck oock also gheschiede.

Hoe Sancte Vincente ghelegen is.

Dat XIV. Capittel.

Sancte Vincent is een Eylant / leyt vast by den vasten Lande / daer in syn twee Steden / inder Portugalopers spraeke genaemt Sancte Vincent. maer in der Wilden sprake heet Orbioueme. dat ander is ontreut anderhalf Wajle van daer / ende heet Iwawadupe. nu ligghen daer noch sommighe Wypsen in die heeten Igenio. in deselve maechten Supcher : Ende de Portugalopers die daer woonen hebben een Natie van Brasilianen te zijnde / die Tuppin Ikin heeten / ende die Natie Tanti streck hem 80. Wajlen weeghs langhs dat Tanti inne / ende tanghs der Zee ontreut 40. Wajlen. Ende dese Natie hebben op beyde zijden Wpanden / na der Zuyt-zijden ende oock na der Noort-zijden hare Wpanden / ofte Zuyt-zijde heeten Corios. ende de Wpanden op der Noort-zijde heeten de Tuppin Imba. doch worden sy van hare Wpanden Twariar geseeten / dat is Wpanden te seggen. Deselve hebben den Portugalopers deel schade ghedaen / ende moeten haer noch op deser tijdt haer wachten.

Hoe de plaetse heet daer van haer de meeste vervolginghe van den Vyanden gheschiedt, ende hoe datse ghelegen is.

Dat XV. Capittel.

Dier leydt eenen hoeck Lants vijf Wijlen van Sancte Vincent dat heet Brikioca, op dese plaetse comen haer Wyanden de Wilde lieden neerstelijck aen/ende baten tusschen een Eylant dat S. Maro heet ende den vasten lande door. Om dese vaert te benemen selden haer sommige Mammeluycken dat ghebroeders waren/ende haer Vader was een Portugalopser/ende haer Moeder was een Brasilische Vrouw.

Dese waren Christenen/gheschiedt ende erbaren beyde in der Christenen ende in der Wilden aenslagghen ende spraccken. De ouste heet Johan de Praga, de ander Diego de Praga, de derde Domingus de Praga, de vierde Francisco de Praga, de vijfde Andreas de Praga, ende haer Vader Diago de Praga; Dese vijf ghebroeders hadden voer haer ghenomen/ ontrent voer twee Jaer eer ich daer quam / met noch andere Wilde lieden dat haer Wyanden waren/ dat sy daer een vastighepdt maecten souden teghen de Wyanden, op der Wilden lieden maniere / 't welck sy oock ghedaen hadden / daerom waren oock sommige Portugalopfers by haer ghecomen om daer te woonen/aenghesien datet een sijn Landt was/ende dat selbe hadden haer Wyanden bespiet/de Tuppim Imba,ende hadden haer in haren Lant daer op toegeruust / 't welck ontrent 25. mijlen van daer begint / ende waren op eender nacht daer aen gecomen met 70. Paechens of Schuyten / ende hadden se ghelijck haer maniere is een uren voer den daghe aengheballen / ende de Mammelucken t'samen metten Portugalopfers waren in een Ruys gelooopen/d'welck sy van aert e ghemaecht hadden/ende haer daer gheweert; De andere Wilde lieden hebben haer in hare Hutten by een ghehouden / ende haer alsoo langhe gheweert als sy costen/ soo datter veel van hare Wyanden doot bleben/maer ten lesten cregghen de Wyanden de overhande/ ende hebben de Stadt Brikioca aenghesien/ ende alse de Wilden ghebanghen/ maer de Christenen / welcken ontrent acht mogghen gheweert sijn / ende den Mammelucken en hadden sy niet doen konnen inden Ruys / want God wil dese betwaren. Maer de andere Wilden die sy ghebangen hadden/ hebben sy terstont van malcanderen ghesneden ende ghedept/ ende sijn daer na wederom in haer Landtschap ghetrocken.

Hoe de Portugaloyfers Brikioca wederom opgherecht hebben, ende daer nae een Bolwerck in dat Eylant Sancte Maro maeckten.

Dat XVI. Capittel.

Dier nae dochtet den Obersten ende der Ghemeenten goet te sijn/dat men den selben Hoeck niet verlaten en soude / maer dat men daer op Bouwen soude een stercke / want men van daer dat gantsche Landt mede beschermen conde/ alsulcks hebben sy 't oock begoft ende volbrocht. Als de Wyanden sulchs merkten oft ghewaer werden / dat de sterck Brikioca haer

haer te sterck was / voeten y des nachts eventuel door de sterckte ober/ ende namen door haren buyt alle die sy trijghen costen coninc Sinte Vincent. ende want die soo minnen int Landt woonden/meynen dat sy gheen noot en hadden/ nids dat die sterckte daer teghen opgherecht was / ende vast ghemaeckt / so leden sy daer ober schade / daer nae dachten de Inwoonders dat sy noch een huys oft sterckte maecthen souden vast op't Water / in 't Eplandt Sinte Maro, d'welck recht teghen Brilioca ober lagh / ende dat sy daer in Gheschut ende Volck tegghen souden / om alsulcken Daert den Wilden te beletten. Aldus hadden sy nu een Bollwerck in dat Eplandt begit / maer niet voleyndt / ende dat om alsulcker oorzaken tolle ghelijck sy my berechten / dat haer op dat pas gheen Portugalopsche Buschtieters daer in abonneren en wouden. Ich was daer om dat ich den hoek des Landts besien soude. Als de Inwoonders hoorden dat ich een Duysch was / ende dat ich my wat op Gheschut verfont/begeerden sy van my/oft ich woude in dat huys en in dat Eplandt zyn/ ende daer de Vpanden helpen wachren/ sy souden my ghewellen beschicken/ ende een goede besoldinghe gheben. Doch seiden sy my / waert dat ick't bede/ich soude van den Coninck ghenieten / want de Coninck plagh sonderlijcken dien/die in sulcke nieuwe Landen raedt ende hulpe gaben/haer een genadich Meere wesen/ Ich woude met haer lieden eens/dat ich vier Maenden lanc in dat huys dienen soude/ende daer nae soude een Oberste van des Coninck wegen daer comen met Schepen/ende daer een scenen Block-huys in maecten d'welck dan stercker zyn soude/alsoo dat oock geschiede. Den meesten tijt was ich in 't Block-huys met mijn dijen / ende hadde een luttel Gheschuts by my. Ich was in groote beese om der Wilden wille/ dat huys en was niet sterck / ende wy moesten daerom oock vlijtelijck wacht houden/ op dat de Wilden niet heymelijck inder nacht door sy baren en souden / want sy dat somtijts versochten / niet-te-min Godt hielp ons dat wy haerder ghewoer wouden in der nacht. Naе sommighde Maenden quam de Oberste van des Coninck wegen/want de Gemenpte hadde den Coninck geschreven/ wat grooten hooghmoet haer de Vpanden aen dien hoek des Landts deden/ ende hoe schoonen Landt dat het was/ende daerom oock niet profitelijck en ware dat men dat soude verlaten. Om dan dat te verbeteren quam den Obersten Thomas Salla genaemt/ende beflagh den hoek des Landts / ende de stede die de Gemenpte geerne vast gemaect hadde. Daer seide hem de Gemenpte banden dienst e die ich haer gebaen hadde / ende hoe ich my dier in dat huys begeben hadde/ daer doch anders geen Portugaloper in en woude zyn/ oermits dat het qualick vast ghemaeckt was: Dat selve behaeghe hem seer wel / ende seide/ sy soude mijn saecke den Coninck vertellen/als hem Gode worder in Portugal hielp/ende ic soude des ghenieten. Wijnen tijdt die ich der Gemenpten hadde toeghesent te dienen/ was upt/namelic 4. maenden/en ich begeerde ontflof. Maer de Oberste r'samen mette ghe-

Ghemeynten begeerden dat ick noch eenen tijdt langh in dien dienst blijven soude. Daer op ick niet hantieden eens werdt noch twee Jaer te dienen/ ende als dien tijdt om waer / soude men mi sonder eenigh hinderen metten eersten Schepen daer ick in komen kost/laten nae Portugael zeylen/ daer soudense mi verghenoegen. Daer op gaf mi die Oberste van des Coninghs wegen mijn Privilegien/ soo dat die maniere is te geven des Coninghs Busschieters die dat begeeren. Sp maechten dat Steenen Bosswerck/ ende lepen daer sommighe Stucken Geschuts in. Mi wert bevolen goede wacht ende toesien daer in te hebben.

Hoe ende uyt wat oorfaken wy die Vyanden op eenen tijdt vanden Jare meer dan op den anderen tijdt verwachten moesten.

Dat XVII. Capittel.

Mer wy moesten ons op twee tijden vanden Jaere meer wachten dan anders/ namendijcken/ als sp hare Vyanden niet ghelooft dachten te nemen/ende dese twee tijden zijn dese: d' Een is inde Maent November/ want dan worden sommighe Bruchten rijp/ die heeten op haer sprake Abbati: daer af maechten sp Branch/ dien heeten sp Kaawi. Daer by hebben sp haer Wortel Mandioka, ende daer af menghen sp wat daer onder. Ende om desen Branchs wille als die Abbati rijp is/ ende sp wederom vanden Crijgh komen/ dat sp dan de Bruchten Abbati moghen hebben om haren Branch daer uyt te maechen/ om haren Wyant daer toe te eten/ als sp eenen ghebanghen hebben/ende verblijden haer een gheheel Jaer langh daer op/ teghen dat den Abbati tijdt komt. Oock moesten wy op haer vermoeden inden Ooghsf-maent/ want dan baren sp een soorte van Visschen nae/ die van uytter Zee in soete Wateren loopen die in de Zee komen/ om daer in te liggen/ de selve heeten op haer sprake Bratti, de Spangiaerts heeten se Lyfles. Inden selven tijdt plegen sp oock ghemeynlich uyt te baren ende te strijden/ daer mede sp etens hebben inden selven tijdt te beter dooz komen moghen/ ende dier Visschen hangen sp veel met kleynen Gaeren ende Hengelen/ sp schietense oock met pijlen/ende sp boerender oock vele ghebraden met haer r'huys/ ende maectender oock vleel uyt/ het welch sp hieten Pira Kui.

Hoe ick van den Wilden gevangen wert, ende hoe dat het selve toe gingh.

Dat XVIII. Capittel.

Ick hadde eenen Wilde- Man van den gheslachte die men Carios heet/ ende die was mijn eyghen / de selve vingh mi Wildt/ ende ick gingh oock sommijts met hem int Wont. Alsoo ghebeurdet op een tijdt / dat een Span-

Spangiaert wpt den Eylande van S. Vincent tot my quam in dat Eylandt Saint Maro, het welck bys Nijlen banden Volckerke is daer ick in woonde met noch een Duitische / de welcke hier met name Heliodorus Hesus, Eobani Hess saligher ghebachten Sone / ende de welcke was in dat Eylandt S. Vincent, in een Ingenio daermen Supcher maecht / ende in den Ingenio was een Gensbosper die Iosephe Ornio heet / ende dese Heliodorus was der Cooplieden Schijver ende beschicker / die totten Ingenio behooren / Ingenio dat zijn Nijlen daer men de Supcher in maecht / meiten selven Heliodoro hadde ick te boxen meer kennisse ghehad / want doen ick metten Spangiaerden de Schip-breuck daer onder dat Landt leet / soo bondt ick hem in dat Eylandt van S. Vincent, ende hy bewees my oock vriendtschap. Aldus quam dese oock tot my / ende woude besien hoe dattet my gingh / want hy hadde mogelijck gheschoot dat ick krank was. Ick hadde mijn Slave dien dagh te boxen int Wout ghesonden om Wiltbraet te vanghen : Ick woude dat des anderen daeghs komen halen / op dat hy wat moghten te eten hebben / want men daer in dat Landt niet veel meer en heeft dan wter Wildernisse komt. Als ick nu dooz dat Wout gingh / verhsief hem op beyden zijden des weeghs een groot gheschrey op der Wilden Liedden maniere / ende quam en tot my ingheloopten / ende sy hadden my rontom onringht / ende haer Bogen op my met pijlen ghehouden / ende schoten tot my in. Doen riep ick / nu helpt God mijnder zielen. Ick en hadde dat woort so rasch niet wptgheseyt / sy sloeghen my ter aerden / schoten ende staecten op my / nochtans en wonden sy my niet meer / God lof / dan in een Been / ende scheurden my mijn Cleederen van den lijve / de ene de Hals-kappe / de ander den Doet / de derde dat Hembde / ende soo booztaen / ende begosten doe te lijben op my / d'ene sepde / hy was eerst by my gheweest / d'ander sepde / hy hadde my ghevanghen / ende terwyle sloegen my de andere met hare Bogen. Noch ten laetsten soo hielden my twee van haerlieden bander Arden / daer ick soo naecht was / d'erne nam my by den eenen Arm / d'ander by den anderen Arm / ende sommighe achter my / ende liepen alsoo met my haestelick dooz dat Wout nae de Zee toe / daer sy hare Paechers hadden. Als sy my nu by de Zee brochten / daer sagh ick doen ontrent eenen steen-woypherre haer Paechers staen / die sy wpt der Zee op 't Landt getogen hadden / onder een Hage / ende noch eenen anderen grooten hoop Wilden daer by. Als my de selve saghen daer henen leyden / liepen sy my alle tegghen / ende waren verciert met Dymmen op haer maniere / ende beten in haer armen / ende droegghden my alsoo dat sy my eten wouden / ende daer gingh een Coninck dooz my henen metten Houte daer sy de ghevangenen mede doot slaen. Dese predichte ende seyde hoe sy my haren Slave den Perot / want alsoo heeten sy de Portugalopers als syse ghevanghen hadden / eten wouden / ende haerder Vrienden doot aen my weechen. Ende als sy my by den Paechter hadden ghebracht / soo stieten my haerder sommighe met Doeten. Doen haesten sy haer / leyende malkanderen dat sy de Paechers wederom int water schoben / want sy hadden soeghe dat in Brikioka eenen alarm woude soude / alsoo dat oock gheschiede. Maer eer sy de Paechers weder van 't Landt in het Water schoben / soo bonden sy my eerst de Handen te samen / ende sy waren hier al t'samen wpt een Wooninghe : Een peghelijck aldaer banden anderen verbroot dat hy soude ledigh t'uyf- waert baren / ende hebben metten twee die my beschieden. Sommighe sepden / sy waren effen alsoo nae by my gheweest als sy / ende wouden my daer ghelijck op der stede doot slaen / daer stont ick en badt / ende sagh om nae den slag / maer ten laetsten hief de Coninck aen die my behouden woude / en sepde / sy wouden

my

my lebendig t'huys voeren/ op dat my haer Wijs oock lebendig sien souden/ en haren feestdagh met my houden moghen/ want dan wouden sy my Kawewi Pe-pirke dooden/ dat is/ sy wouden Danc maecten/ ende haer vergaderen om eenen feestdagh te maecten/ende souden my dan met malkanderen eten.

By die woorden lieten sy 't blyben/ ende bonden my vier Stricken oft Koorden om den hals/ ende doen moest ick inden Paechen klimmen/ terwijlen sy noch op den Lande stonden/ ende bonden die eynden vande Coorden aende Paechers/ ende schoven se wederom nae de Zee/ om daer mede weder t'huys waert te varen.

Hoe sy met my wederom achterwaerts wouden varen, ende de onse aenquamen, meynende my haer weder te ontnemen, ende sy haer weder tot haer keerden, ende schermusfelden met henlieden.

Dat XIX. Capittel.

Dier leydt een kleyn Eplandekē daer by daer ick ghebanghen was/ daer Water-dogghelen in

nestelen/ die Vwara heeten/ ende hebben roode Pluppen/ daerom vraeghden sy my oft haer Dvanden die Tuppin Ikins dat Jaer oock daer gheweest hadden/ ende die Dogghelen by haren Jonghen ghebanghen hadden/ doet seide ick jae/ maer sy wouden 't eben wel besien/ want sy de Pluppen bangrooter werden achten die van

die Dogghelen komen/ want alle haer cieraet is ghemeynlick van dien Pluppen ghemaect/ ende der voozghenoemder Dogghelen Vwara natuere is/ dat haer eerste Bederen oft Pluppen die haer wassen/ wit grau zijn/ maer de ander Bederen die haer daer nae wassen zijn swart grau/ ende daer mede blegghen sy ontreint een Jaer langh/ ende daer nae worden sy root gelijk als roode Berwe. Aldus voeren sy nae dat Eplandt toe/ meynende dese Dogghelen te vanghen. Maer als sy nu ontreint twee Bussen-scheuten wijt vander plaetsen ghelcomen waren/ daer sy hare Paechers staen hadden/ soo saghen sy achterwaerts/ daer wast doen vol van den Wilden Tuppin Ikins, ende oock sommighe Portugaleusers onder haer/ want my volghden een Slave doen ick ghebanghen werdt/ maer de selve ontquam haer/ ende hadde eenen allarm ghemaect/ alsoo dat sy my meynen te verlossen/ roepende tot den ghenen die my ghebanghen hadden/ waert dat sy kleeck waren dat sy weder keeren ende teghen haer schermusfelden souden. Ende sy keerden metten Paechen wederomme tot henlieden aen't Lant/ ende die opten Lande waren schijde met Roeren ofte Bussen/ ende met Dijlen na ons/ ende die inde Paechen wederom tot haer/ ende ontbonden my doen mijn handen/ maer de Coorden die ick om den hals hadde die waren noch vast ghebonden: soo hadde nu de Coninc des Paechers daer ick in was/ een Roer/ ende een wepnigh Pulver/ 't welck een Fransys booz Wasi-

lien-hout ghegeven hadt/ nu moest ick op die aen't Landt waeren affschieten. Als sy nu een wijle gheschermtuifert hadden / doen sozghden sy dat haer die andere oock niet Paechers verstercken/ ende haer nae-jaghen souden/ ende boeren daerom van daer/ waren drie van haer lieden gheschoten/ ende sy boeren ontrent een scheut van een Walckenet berre van het Besmerck Brikioka henen/ daer ick in plaght te zijn/ ende doen wy daer booz-lyc boeren moest ick in den Paechen ober eynde staen/ dat my mijn Ghesellen sien konden. Doen schoten sy upten Bolwercke twee groote Stricken op ons/ maer sy schoten te kort/ in middeler-tijdt quammen sommighe Paechens ons nae ghebaren van Brikioka, meynende sy wouden ons achter-halen/ maer sy roeyden te rasch wegh. Als de Vrienden saghen dat sy niet helpen konden/ keerden sy weder nae Brikioka.

Watter gheschiede int wederkeeren nae haren Lande.

Dat XX. Capittel.

Als sy nu ontrent acht Majlen weeghs van Brikioka gebaren waren nae haer Landtschap/ so wast teghen den avondt/ ende was op den selven dach als sy my ghevanghen hadden/ ende sy boeren by een Eplant/ en togen de Paechens op't Lant/ meynde dien nacht daer te blijven/ ende trocken my upten Paechen aen lant. Als ick op't lant quam en konde ick niet sien/ want ick onder dat aensicht gheslaghen was noch ick en kost oock niet wel gaen/ ende moeste aldus int Sant ligghen om der Wonden wille die ick int Been hadde. Sy stonden rontom my/ ende dazghden my datse my eten wouden. Als ick nu in soo grooten anght ende jammer was / b'dacht ick doen dat ick voormaels niet ghebaen en hadde/ namelijk/ dat bedroefde jammer dal daer wy hier in leben/ ende begoft doen met weenenden Ooghden te singhen wt gront mijns herten desen Psalm : Wt dieper noot schrey ick tot dy, &c. Doen seiden de Wilden/ siet hoe weent sy nu/ sy is bedroeft : Daer nae docht haer datse geen goede legeringhe in dat Eplandt en hadden/ om dien nacht daer te blijven/ ende boeren wederom na den basten lande toe/ en daer waren Hutten die sy voormaels ghebout hadden/ en't was inder nacht als wy daer quammen/ en sy trocken de Paechens op't lant/ ende maechten byer/ ende seiden my daer nae by. Daer moest ick in een Bet slapen/ t welck sy in haer spraekke Juni heeten/ dat zijn hare Bedden/ ende bindense aen twee Palen boven de Aerde/ oft ist in een Wout/ soo binden sy't aen twee Boomen. De Goorden die ick om den Hals hadde bonden sy boven aen eenen Boom/ ende laghen dien nacht rontom my/ ende bespotten my/ ende hieten my op haer spraekke Schiere in-bau, dat is: ghy zijt mijn ghebonden Dier. Eer nu den dach booz dzongh/ boeren sy weder-

so wederom laegh/ende roepden den gantschen dagh langh/ende ontrent berijdt als
de Sonne op Desper-tijdt komt / waren sy noch twee wijlen van het planten daer
sy dien nacht legeren konden / ende doen verhtef haer een groote swarte Wolcke/
ende quam achter ons heen seer schrikelijcken / ende sy roepden rasch voort/ op dat
sy mochten aen Landt komen/om de Wolcken en Wints wille. Als sy nu sagen dat
syse niet ontbaren en konden/ seydten sy tot my : Ne mungitta dees, Tuppando qua-
be, amanasu y an dee Imme Rannimelis se. Dat is te segghen : Spreecke niet inden
Godt dat ons den siegen ende grooten Wint geen schade en doe. Ich sweegh stille/
ende dede mijn ghebedt tot Godt/ terwijle sy dat van my begeerden/ ende seide niet
bedroefden sinne myt gront mijns herten aldus : O ghij Almachtige God/ Hemel-
sche ende Aertrijcksche ghewelt-hebber/ ghij die van begin der Wereldt/den ghenen
die ulven naem aenroepen/ghesolpen ende verhoort hebt onder den Godtloosen/ver-
thoont my nu ulve barmhertigheyt/op dat ick mach bekennen dat ghij noch by my
zijt/ende dat de Wilde Heydenen / dewelcke u niet en kennen/ sien moghen dat ghij/
mijn God/mijn ghebedt verhoort hebt. Ich lagh inden slaecher ghebonden/alsoo
dat ick my niet omkeeren oft omghesien en kost na dat Weder/maer sy sagen dick-
wils/ ende begosten te segghen : O qua moa amanasu, dat is aldus gheseydt : Dat
groot ontweeder gaet achterwaerts. Doen rechte ick my een weynigh op/ ende sagh
achter my dat die groote Wolcke vergingh / doen dachtte ick Godt. Als sy nu
aen't Landt quamen/ deden sy met my als voort/ bonden my aen eenen Boom/ende
laghen des nachts rontom my/ende seiden/ wy waren nu nae by haer Landtschap/
wy sullen den anderen dagh teghen abont daer aen komen/waer af ick my niet seer
en verblijde.

Hoe sy des daeghs met my omgingen, ende sy my by haer Woon-
ninghe brochten.

Dat XXI. Capittel.

DEn selven dagh/ nae der Sonnet te reekenen/ soo wast on-
trent Desper-tijdt als wy haer Woonninghe saghen / ende waren alsoo drie
daghen op de Vaert gheweest / want het waren dertigh wijlen van Bri-
kioka, tot die plaetse daer ick henem ghehoert werde. Als wy nu heel by
haer Woonninghe quamen / soo wast een Dorcken dat hadde twee Hutten / ende sy
noemden dat Watibi, wy voeren op eenen Oever Landts dwelck op de Zee leydt :
Daer dicht by waren haere Vrouwen in haer Wortel-ghewas / dewelcke sy Man-
dioka noemden / in desen Wortel-ghewas ginghen veel van hare Vrouwen / ende
trocken Wortelen wt/ende de selve Vrouwen die moeste ick aenroepen / ende aldus
tot haer segghen : A Innesche been er my Vramme, dat is in onse Duysche spraecke
aldus te seggen : Ich u-liever eten Spijse home.

Als wy nu aen het Landt quamen liepen sy alle ghelijck upt hare Hutten / wel-
ke Hutten alle te samen by malkanderen op eenen Bergh ligghen/ jongh ende oudt/
om my te besien / ende de Mans ginghen met haere Boghen ende pijlen nae haere
Hutten / ende beholen haere Vrouwen datse my bewaren souden / ende de Vrouwen
namen my doen tusschen haer/ende daer ginghender sonnighe voort my/ende son-
nighe achter my henem/sy dansten ende songhen een ghesangh ghelijck sy den ege-
nen lieden pleghen te singhen / als sy die eten wouden. Als sy my nu voort die
Hutten

Hutten Ywara, dat is/ booz haer dastigheyt brachten/ de welcke sy rontom langhs hare Hutten maecten/ d'welck ghemaect is van groote Staechen/ ghelijck als eenen Chyn om eenen Hof / ende dat maecten sy alsoo om haerder byanden wot. Als ich nu daer quam/ liep dat Vrouwen-volck tot my / ende sloeghen my met wippen/ ende trocken my metten Baert/ ende spaechen in haerer spraech aldus/ Sche in gamee te pikea te. Dat is te segghen : Dien slaghe geve ick u van mijns Vriendts woeghen/ tot sijnder waechen/ dien sy-lieden ghedoor hebben daer ghy gewoest hebt : Daer nae voerden sy my inder Hutten/ ende daer moest ick in ene luntigghen/ daer quamen de Vrouwen booz ende nae/ sloeghen ende krabden my/ ende dieghden my hoe datse my eten wouden : Soo was dat Maans-volck by malkanderen/ ende droncken den Dranch den welcken sy Kawi noemen/ ende hadden hare Goden/ Tamerka ghenaemt/ by haer/ ende songhen tenlieden ter eerre/ dat sy haer gepropheteert ende boozseft hadden dat sy my vanghen souden. Alsulck ghesangh moeste ick hoozen/ ende daer en quam in een half ure gheen Maans-volck by my/ van Vrouwen ende Kinderen.

Hoe beyde mijn Heeren by my quamen, ende seyden my, hoe datse my aen een van haren Vrienden geschoncken hadden, die souden my bewaren, ende doorslaen als fy my eten wouden.

Dat XXII. Capittel.

Ick en wiste haere manieren soo wel niet ghelijck ickse daer nae versocht ende leerde/ dacht daerom aldus : Nu maecten sy ghereetschap om my te dooden. Over een kleyn wijle tijds quamen die twee die my gebangen hadden/ met namen Ippio Wasu, ende sijn Broeder Alkindar Miri, ende seiden dat sy my haren Vaders Broeder Ipperu Wasu upt vrientchap gheschoncken hadden/ de selve soude my bewaren/ ende my oock doodt slaen als men my eten woude/ ende hem

alsoo met my eenen name maecten / want de selve Ipperu Wasu hadde ober een Jaer oock een Slabe ghevanghen/ ende hadde dien Alkindar Miri upt vrientchap gheschoncken/ die den selven doodt gheslaghen/ ende eenen naem daer af gewonnen hadde/ alsoo dat daerom die Alkindar Miri dien Ipperu Wasu beloofd hadde/ dat hy den eersten die hy vanghen soude hem weder schencken soude/ de welcke ick was. Voorts seiden die boozgenaende twee ghebroeders die my gebangen hadden : Nu sullen de Vrouwen u upt voeren a presse, dat woort en verstonde ick doen niet/ eventwel heeter dancsen. Aldus toghen sy my uptter Hutten op die plaerse/ daer quamen alle de Vrouwen die in seben Hutten waren/ ende grepen my aen/ ende het Maans-volck gingh van daer. Doen seiden my de Wijs/ sommige by den Arme/ sommige metter Coorden die ick om den hals hadde/ so haert dat ick nauwelick mijnen adem kost ver-

koft berhaden/ so togen sy met my henen/ ende ick en wist niet wat sy inden sin hadden met my te doen. Doen werde ick denckende op dat lijden ons Heeren/ ende Verlossers Jesu Christi/ hoe dat sy van den snooden Joden onschuldighlyck leedt/ daer door trooste ick my selven/ ende was des te verduyligher/ doen brochten sy my boor des Conings Hutten/ die Vrattinge Wasu hiet/ dat is op Duytsch gheseydt/ de groote witte Vogel. Boor de selve Hütte lagh een hoopken versche Herbe/ daer daerden sy my by/ ende setten my daer op/ ende sommighe hielden my/ daer en mernde ick niet anders sy en souden my daer terstont doot slaen/ ende sagh om na den Iwara Pemme. daer mede sy de hieden doodr slaen/ ende doen vzaeghde ick of sy my korts dooden wouden/ doen seiden sy noch niet. Daer quam een Vrouw up den hoop by my/ ende die hadde eenen schijment stuck van een Cristal tusschen een dingh ghelijck een gheboghen Rijcken/ ende scheerde my metten selven Cristal de Wijnbrauwen van mijn Oogen af/ ende woude my den Baert banden Wont oock affsnyden/ maer ick en woude sulcx niet lijden / ende seide tot haerlieden/ dat sy my metten Baert dooden souden. Doen antwoorden sy my/ ende seiden dat sy my niet dooden en wouden/ ende aldus lieten sy mijnen Baert noch een wijl tijds behouden. Maer niet te min/ nae sommighe daghen stieden sy my den Baert noch af met eender Schere/ de welcke de Fransosen haer gheven niet meer ander Coopmanschap/ boor de Waeren ende Coopmanschap van haren Lande.

Hoe sy met my dansten voor de Hutten daer sy de Afgoden Tammerka in hadden.

Dat XXIII. Capittel.

D Aer nae voerden sy my van daer sy my de Wijnbrauwen afgeschoren hadden/ boor de Hutten daer de Tammerka haer Afgoden in waren/ en maecten eenen ronden ringh om my henen/ daer stondt ick int midden/ ende twee Vrouwen by my/ ende bonden my met een Snoer sommighe dingen aen mijn eene Been die ratelden/ ende bonden my oock achter op den hals een Schijbe van Vogelsteerten gemaecht/ ende was bierhant datse my ober 't hooft gingh/

ende dat heet op haer spraecke ara soia. Daer nae begoft dat Vrouwen-wolck al t'famen te singhen/ ende alsoo haren thoon luyde/ soo moest ick metten Beene daer sy my die Ratelen aen ghebonden hadden/ neder treden/ op dat het ratelen niet haren sangh accorderen soude. En dat Been daer ick in gheuoont was dede my soo wee dat ick nau ghestaen en koste/ want ick en was noch niet verbonden.

Hoe

Hoe sy my na den danffe den Ipperus Wafu t'huis brochten.

Dat XXIII. Capittel.

Als nu den Dans een eynde hadde / werdt ick den Ipperus Wafu over gelevert : Daer hielen sy mijn in vaste bewaringe. Doen seide sy my / ick hadde noch wat tijds te leven / doen vrochten sy alle haer Afgoden die inder Hutten waren / ende settense rondom my / ende seiden / die hadden te horen geseyt datmen eenen Portugalopser vangen soude. Doen seide ick / dese dingen en hebben geen macht / ende en konnen oock niet spreken / ende liegen dat ick een Portugalopser ben / maer ick ben den Fransosfen vriend en / ende dat Landt daer ick t'huis ben heet Allemannien. Daer op seiden sy dat ick moeste liegen / want waert dat ick der Fransosfen vriendt een ware / wat ick dan onder den Portugalosfers dede / sy wisten oock wel dat de Fransosfen alsoo wel der Portugalosfers Wpanden waren als sy / want de Fransosfen kernen alle Jaren mette Schepen / en brachten haer Messen / Bijlen / Spiegeelen / Kammen / ende Scheeren / ende sy gaben haer daer ander Waren booz / als Brasilien-Jout / Cattoen / Weberen / ende Peper / daerom waren sy haer goede Vrienden / 't welck de Portugalosfers also niet gedaen en hadden / maer sy waren in doodleden Jaren daer int Landt ghekomen / ende hadden daer / aldaer sy noch woonen / onder hare Wpanden vrientschap ghemaect / ende daer na waren sy oock tot haer ghekomen / ende begeerden niet haer te handelen / ende alsoo waren sy upt goeder meyninge aen haer Schepen ghekomen / ende daer in ghekommen / ghelijck als sy noch dagelijck inden Fransosfen Schepen deden / en seide / als de Portugalosfers haerder genoegh int Schip hadden / hebben syse ghegegeten / ende gebonden tot hare Wpanden ghevoert / ende die hebbense ghedoot ende gegeten / ende haerder sonnighe hebbense niet haer gheschut booz schoten / ende oec spijts meer dat haer de Portugalosfers ghedaen hadden. Oock warense dickwils met hare Wpanden ten Criygh ghekomen om haer te vangen.

Hoe sy die my gevangen hadden klaeghden dat de Portugalosfers haren Vader door-schoten hadden, ende dat sy 't aen my wrecken wouden.

Dat XXV. Capittel.

Ende voort seiden sy dat de Portugalosfers den Vader van de twee ghebroeders die my ghehanghen hadden / eenen Arm af gheschoten hadden / soo dat sy ghestorven is / welken doot haers Vaders sy aen my wrecken wouden. Daer op seide ick / wat sy dat aen my wrecken wouden / ick en was doch gheen Portugalopser / maer ick was hoxs metten Castilianers daer ghekomen / ende hadde Schip-brekinge geleden / ende was daerom by haer ghebleven. Daer was een jongh Gefelle van haren gheslachte / de welcke eer tijds der Portugalosfers Slave gelyck hadde : Ende de Wilden die onder de Portugalosfers woonen / waren selver inder Tuppin Imba Landt ter Oorlogen gebaren / ende hadden ter heete Doep inghemannen / ende de ouste opgegeten / ende wat jonck was hadden sy den Portugalosfers booz Waren vermaent / alsoo dat dese jongh Man den Portugalosfers oock verbeurt was / ende was doch inden teghenspoet van Brikioka by sijnen Heere / de welcke Antonio Agudin hiet / upt Calissen. De selve

Slave

Slaben hadden sy ghevangen ontrent drie Maenden eer sy my vingen/ende om dat hy van haer geslachte was/soo en hadden sy hem niet ghedoot/ de selve Slabe kende my wel/ ende dien bzaegghden sy wat ick booz een Man was/ hy septe datter waer was datter een Schip aen t Landt verlozen was/ende de lieben vier af kornen waren hadden sy Castilianen gheseten/ende waren der Portugalosers vrienden/ metten selven was ick gheweest/ voorder en wist hy van my niet. Als ick nu hoorde ende oock te hozen verstaen hadde datter Fransosfen onder haer waren/ ende oock met Schepen daer plegghen aen te kornen/bleef ick vast op een propoost/ende septe: Ick waer der Fransosfen goede vriendt/ende dat sy my onghedoot laten souden soo lange tot datter Fransosfen quamen om my te kornen. Aldus hielden sy my in een seer vaste bewaeringhe. Nu waren daer sommighe Fransosfen onder haer/ die tot den Schepen ghelaten waren om Peper te vergaderen.

Hoe een Fransoys die de Schepen onder de Wilden ghelaten hadde daer quam om my te besien, ende haer beval datse my eten souden, ick was een Portugalosfer.

Dat XXVI. Capittel.

Dier was een Fransos vier Wijlen vander Hutten daer ick in was/ ende als hy die rijdinghe hoorde/ quam hy derwaerts/ende gingh in een ander Hute ober daer ick in was/ doen quamen de Wilden tot my ghelooopen/ende sepden/ nu is hier een Fransos ghekornen/nu willen wy sien of ghy een Fransos zijt of niet. Daer af verblide ick my/ende dacht hy is een Christen/hy sal wel ten besten sprecken/doen sepden sy my hy hem/ende hy was een jongh ghesele/ de Wilden hieten hem Kawatuware, ende hy sprack my Fransos toe/ maer ick en konde hem niet wel verstaen/ende de Wilden stonden rontom ons/ende hoorde toe. Als ick hem nu niet antwoorde en kost septe hy totten Wilden op haer spraeke: doot den boos wicht/ende eet hem/het is een rechte Portugalosfer/u bpant/ende mijn bpant/ende dit verstonde ick wel/ ende badt hem daerom/om Gods wille/dat hy haer doch segghen woude dat sy my niet eten en souden. Doen septe hy/sy willen u eten. Doen dachte ick op t woort Jeremie, dat daer geschreven staet in syn 17. Cap. daer hy aldus sepd: Vermaledijt is den mensche die op menschen betrouet. Ende metten selven gingh ick weder van haer met groote hertseer/ende ick hadde op de schouderen een stuck lijnen Doecks ghebonden/ t welck sy my gaben/God gebe waer dat zijt ghekegghen hadden/dat scheurde ick af/ende wierpt den Fransos booz syn boeten/ de Sonne hadde my seer verbrandt/ende ick septe tot mijn selven/ soude ick dan oock steruen/ waerom soude ick mijn vleesch langher booz haer bewaren. Doen gingh ick in mijn Net ligghen/God weet de ellende die ick hadde/ende begost te schrepen/ende te singhen/ Nu bidden wy den H. Gheest om den rechten gheloobe aldermeest/ dat hy ons behoede in desen eynde/ als wy henen baren wt deser ellende/Kyrieleys. Doen sepden sy: het is een recht Portugalosfer/nu krijt hy/hem gronwelt booz de doot. De boozghenoemde Fransos bleef daer twee daghen hy haer inder Hutten / maer des derden daeghs reysde hy voortaan/ende sy besloten dat sy souden ghereetschap maecken/ ende eerstdaeghs my doodden/ alsoo kortz als sy alle dingen gereet hadden/ende sy betwoerden my seer neerstlijck/ende deden my veel spors aen/soo wel jongh als oudt.

Hoe ick soo grooten Tant-sweer hadde.

Dat XXVII. Capittel.

Het gebeurde doen ick in dese groote ellende was/ soo ist gelijk men seyt/ dat een ongheluck niet alleen en komt/ dat my eenen tant seer dede/ so dat ick heel verbleef dooz die groote pijn/ doen bzaeghde my mijn Heere hoe dat quam dat ick soo luttel at/ ick septe/ my debe eenen tant wee. Doen quam hy met een dingh van hout ghemaecht / ende woude my die daer mede upt trecken/ maer ick wepgherde dat soo seere dat hy asiet/ doen meynde hy/ waert dat ick niet en at ende weder toe name/ sy souden my dooden eer den rechten tijdt quame. God weet hoe menighmael ick soo hertelijcken begeerde dat ick mocht/ alst zijnen Goddelicken wille waer/ sterben/ eer dat de Wilden daer acht op hadden/ dat sy haren wille aen my niet volbzynghen en mochten.

Hoe sy my tot haren Oversten Coninck Konian Bebe genaemt, voerden, ende hoe sy daer met my omginghen.

Dat XXVIII. Capittel.

NMer sommighe daghen boerden sy my in een ander Doorp / het welck sy Arirap heeten/ tot eenen Coninck die Konian Bebe ghenaemt was/ ende dat was de doornaemste Coninck onder hen allen/ by den selven hadden haer noch sommighe andere by hem vergadert ende versamelt/ ende een groote blijfchap gemaecht op haer maniere/ ende die wouden my oock sien/ want de Coninc Konian Bebe dat alsoo bestelt hadde/ datmen my dien dagh daer bzingen soude. Als ick nu bast by der Hutten quam/ so hoorde ick een groot geroep van singen ende Basupnen blasen. Ende dooz de Hutten stonden hoofden op 15. staken/ van lieden die sy gegreten hadden/ dat oock haer vanden zijn/ gheheten Markayas. Ende als sy my daer boozby seiden/ seiden sy dat dat hoofden waren van haren vanden gheten Markayas: Doen wert my bange. Ich dachte soo sullen sy oock met my omgaen. Als wy nu ter Hutten in gingen/ so gingh een van dien die my bewaerden booz henen/ ende sprack met harde woorden dattet alle die andere hoorde/ hier bzinghe ick de slabe den Portugalopser/ ende meynden her waer een sijn dinghe om aen te sien/ als permant sijnen vrant in sijn gewelt hadde/ en sprack noch van andere dingen meer/ also haer maniere is/ en ledden my booz den Coninck daer hy sat en bronck metten anderen/ en hadden malckanderen broncken gemaecht in den bronck die sy maken Kawawi genoemt/ en sagen my snellich aen/ en seiden/ zyt ghy gekomē onse vrant: Ich septe/ ick ben gekomen/ maer ick en ben u vrant niet. Doen gabe sy my ooc te dyncken. Oock hadde ick nu veel vanden Coninck Konian Bebe genaemt gehoozt/ dat hy een groot man soude zijn/ en oock een groot Cyzan om menschen vleesch te eten/ also was daer een onder haer dewelcke my docht dat hy't was/ ende ic gingh by hem/ ende sprack met hem als die woorden op haer sprackhe vallen/ ende septe: Zyt ghy die Konian Bebe, leeft ghy noch: Jae septe hy ick lede noch. Wel aen (septe ick) ick heb veel van u gehoozt/ hoe ghy een soo wredekicken man zyt.

Doen stont hy op en ging booz my henen spaceren van groter hoogmoet/ ende hy hadde eenen grooten ronden groenen steen booz de lippen des Konincs stercken also haer maniere is. Oock so maechten sy witte Water-nosers van eenderhande Zuy-hephens/ welck haer cleaet is/ vanden selve hadde dese Coninc oock wel ses bademen

bademen langh om den hals hangt. Op desen cieraet merchte ick oock wel dat hy een bande boornaemstien zijn most. Daer na gingh hy wederom sitten/ ende begoft my te vraghen wat sijne vbanden de Tuppin Ikins, ende de Portugalopers aen sloegen/ en sepde boozt waerom dat ick haer hadde wille schieten in presentie van Brikioka. want hy vernomen hadde dat ick daer Busschlieter was geweest tegen haer. Doen sepde ic/ de Portugalopers hadden my daer in gestelt/ en hadde dat moeten doen/ doen sepde hy: ick was doch een Portugaloper/ en hiet den Fransops die my gesien hadde sijnen Bone/ die sepde doch dat ick niet met hem niet spreken en koste/ en dat ick doch een Portugaloper was. Doen sepde ick/ het is wel waer dat ick niet wel spreken en kan/ maer ick ben lange uptten Lande geweest/ en hebbe die sprake vergeten. Doen sepde hy/ hy hadde noch 5. Portugalopers helpen vanghen ende helpen eten/ die oock al geseyt hadden sy waren Fransops/ ende hadden doch gelogghen. Soo veel sepde hy dat ick my des levens ghetrooste. ende my inden wille Gods bebal/ want ick van haer allen niet anders en vernam/ dan dat ick sterben soude. Doen begoft hy wederom te vraghen wat de Portugalopers van hem sepde/ sy moesten haer bypelicken seer boozt hem vzeesen. Doen sepde ick: ja sy weten veel van u te seggen hoe grooten Arghh ghy pleeght te maken/ maer nu hebben sy Brikioka vast gemaecht. Jae sepde hy/ soo woude hyse soo vangen gelijckse mijn ghevangen hadden inder Wildernissen/ herwaerts ende derwaerts.

Boozts sepde ick tot hem/ jae u rechte vbanden de Tuppin Ikins die rusten 25. Bakers toe/ en sullen terstont komen ende in u lant vallen/ also dat oock geschiede. Certajlen hy so vzaeghde. stonden de andere en hoornden toe/ somma hy vzaeghde mijn veel/ ende beroemde hem zijnder/ hoe menige Portugaloper hy alreede doot gheslagen hadde/ ende ghegeten/ met meer andere Wilde lieden/ dat zijne vbanden gheweest waren. Als hy alsoo met mijn inde reden was/ in middelster tijdt werde den vranck inder Hutten upt ghezonden. Doen gingen sy weder in een ander Hütte/ om daer in oock te dincchen/ dat hy alsoo vbanden spraeke afflet.

Daer na inder ander Hutten begosten sy hare spoot met my te houden/ en des selven Coninghs Bone bant my de brenen dycmael bovē malkanderen/ daer nae moest ick effens voets doot de Hutten henen huppelen/ daer mede loegghen sy/ en sepde/ daer comt onsen etc kost aen huppelende. Doen sepde ic tot mijn Heere of hy my daer gezocht hadde om te doode/ doen sepde hy neen/ maer het was toch so de maniere datmen also metten vzeinden slaven omme ging/ en sy bonden my de stricken of hoornden van

den Brenen weder af/ daer na quamen sy rontom my henen gaen/ ende grepen my aen mijn bleesch/ d'een sepde de Hupt vanden hoofde quam hem toe/ d'ander sepde dat dicke vanden Brenen hoorde hem toe/ daer nae moeste ick haerlieden singhen/ ende op dat ick haerlieden wille voldoen ende volbringen soude met singen/ also sy begeerden/ so songe ic Geestelijche Liedkens. Doen soude ick t haer upleggen op

haer spraeche/doen sepe die ick/ ick heb van mijnen Godt ghesongen/ sp sepden/ mijn God was een onderlaet/ dat is op haer spraeche Tevere geseyt.

Die woorden deden my wele / ende dacht/ o ghij goedertieren Godt/ wat kont ghij al lijden eenen tijdt langh. Als my nu die banden Dorpe ghesien hadden/ende alle hooghmoet aengedaen hadden/ soo sepe de Coninck Konian Bebe des anderen daeghs totten genen die my bewaerden/ dat sp goede achttinghe op mijn hebben souden. Daer nae als sp my upt der Hutten leyden / ende my wouden tot Uwacibe brengen / daer sp my dooden wouden/ riepen sp my spottelijck nae/ sp souden terstont in mijns Heeren Hutte komen/ende mijn doot bedrincien/ende my eten/maer mijn Heere trooste my altijt/ende sepe : ick en soude noch soo kortz niet ghedaot worden.

Hoe de 25. Naeckers vande Tuppin Ikins aen quamen, daer ick den Coningh af geseft hadde,ende wouden die Hutten aenvallen daer ick in was.

Dat XXIX. Capittel.

In middeler tijdt gebeurdet dat de 25. Naeckers vanden Wildern die de Portugalopers te vriende hebben/ aen quamen. Oock soo ick te dozen gheseydt hadde/ dat eer ick ghevanghen werdt/ de selve inden wil hadden derwaerts ten Kirijgh te haren/ soo ghebeudet op eenen moeghenstandt dat sp dat Dorp aenvielen.

Als nu die Tuppin Ikins dese Hutten wouden aenvallen / ende begosten te hoop te schieten / soo wast desen die inde Hutten waren leet / want de Vrouwen wouder haer op de blucht geben/ doen sepe die ick haer / ghij hout my door een Portugaloper/ uwen Wyant/ geeft my nu eenen Boge met Pijlen/ ende laet my los gaen/ soo wil ick u helpen verdedigen. Sp deden my eerten Boghe met Pijlen/ ick riep ende schoot / ende ick maecttet op haer wijsse soo ick best kost / ende sprach haer toe dat sp wel ghemoet

souden wesen/ten hadde geen noot/ende mijn meyninghe was dat ick woude door 't staechter kornen/ d'welck rontom de Hutten gingh/ende totten anderen loopen/want sp kenden my wel/ende wisten oock wel dat ick in dat Dorp was/maer sp bewaerden my al te wel. Als de Tuppin Ikins sagen dat sp niet bedrijven en kosten ginghen sp weder in haer Naeckers / ende hoeren boozts/ als sp nu wegh waren bewaerden sp my als te dozen.

Hoe de Hoplieden ende Oversten des avonts in der Maneschijn vergaderen.

Dat XXX. Capittel.

Des avondts als des daeghs die ander wederom wegh getogen waren/ doen vergaderden sy inde Maane- schijn/ tusschen de Hutten op die plaetse/ ende berieden haer onder inlcanderen/ ende besloten waermeer sy my doden wonden/ ende leyden my oock tusschen haer/ ende bespotten my/ ende bespelden my: Ich was treurich/ ende sagh de Maen aen/ ende dacht in my selven: O mijn Heere ende mijn Godt helpt my van deser ellende tot eenen saligen eynde. Doen bzaeghden sy my/ waerom dat ich de Maen so lichtwils aensagh/ doen seide ich haer: Ich sien haer aen/ want sy is toornich/ want de Figure die in de Maen is die docht my soo schrikelijck te zijn (God vergebet my) dat ich selve dacht/ God en alle Creatueren moesten toornich op my zijn. Doen bzaeghde sy die mijn woude laten dooden/ Jeppio Wasu genaemt/ een bande Coningen inder Hutten/ op wien is de Maen toornich/ doen seide ich/ sy siet na uwe Hütte/ om des woorts wille begoft sy grammelijck met my te spreken/ en om dat woort om te keeren/ seide ich doen/ te sal u Hütte niet zijn/ sy is toornich op de Slaven Carios, (het welcke oock een aert Wilden is die alsoo heten) jae seide sy/ over die home alle ongeluck. Het bleef daer sy/ ende dachter niet meer op.

Hoe die Tuppin Ikins een ander Dorp, Manbukabe ghenaemt, verbrandt hadden.

Dat XXXI. Capittel.

Des anderen daeghs daer nae quam de tijdinghe van eeners Dorpe Manbukabe ghenaemt/ dat de Tuppin Ikins doen sy van daer gebarent waren daer ich gebangen lagh/ dat Dorp Manbukabe aengehaeten hadden/ ende der Inwoonders waren alle ontsloopen op eenen Jonghen nae/ ende die hadden sy ghevangen/ ende hadden haer de Hutten verbrant. Doen toogh Jeppio Wasu derwaert/ want sy waren van synen Vrienden ende Waeghschap/ ende woude haer die Hutten wederom op helpen maechen. Aldus nam sy gemeenlick alle Vrienden van synen Hutten met hem. Dese Jeppio Wasu was doen ende laten over my/ ende dede mi veel leets/ ende was bender meyninge om van daer Teem of Cley te brengen/ ende oock Wortelen-meel/ om de seeste reedt te maken om my te eten/ en als sy uptoogh beval sy den genen die sy my geschenck hadde/ Ipperu Wasu genaemt/ dat sy mijn wel bewaren soude tot dat sy weder quame. Aldus waren sy langer dan veertien dagen upt/ ende maechten daer gereetschap.

Hoe een Schip van Sancte Vincent quam; ende vraegde na my,
ende hoe sy haer een kort berecht gaven.

Dat XXXII. Capittel.

Modeler tijdt quam een Schip met Portugalopers van Bri-
kioka, ende anckerden mer verre van daer ick ghehangen lagh/ ende schoten
een stuck Gheschuts af/ op dattet de Wilben hooren souden/ ende met haer Coop-
manschappen souden. Als sp dat ghewac werden sepden sy tot my/ daer zijn u
Vrienden de Portugalopers/ ende willen mogelijck hooren of ghy oock noch leeft/
ende willen u hoopen. Doen sepdde ick/ het sal mijn Broeder zijn/ want ick vermoede
dat de Portugalopers Schepen dien hoeck Landts ober varende na mijn bza-
gen mooghten/ ende op dat de Wilben niet meynen souden dat ick een Portugalop-
ser waer/ soo sepdde ick dat ick noch een Broeder hadde het welck oock een Fran-
sops was/ onder den Portugalopers. Als nu dat Schip aen quam sepdde ick het
sal mijn Broeder zijn/ sp en wouden niet anders gelooven dan ick was een Portu-
galoper/ ende boeren soo nae sp dat Schip datse spracke niet haer kosten houden.
Doen hebben de Portugalopers ghebzaeght hoe dattet met mijn was/ doen heb-
ben sp gheantwoordt/ dat sp nae my niet meer en bzaeghten/ ende dat Schip voer
wederom henen/ meynende moghelijck dat ick doort was/ als ick dat Schip sagh
wegh varen/ wat ick dacht weet God wel/ sp sepden onder malhanderen/ wy heb-
ben den rechten Man/ sp sepden alreede Schepen nae hem.

Hoe des Conings Jeppio Wasu Broeder van Mambukabe quam,
ende my klaeghe hoe sijn Moeder, sijn Broeder, met allen den anderen kranck
waren geworden, ende begeerden van my dat ick met mynen Godt soude maken
datse mooghten ghesont worden.

Dat XXXIII. Capittel.

Ende ick was alle dagen in sorghe dat de andere die kupten wa-
ren als door ghemelt is/ op my bereyden. Daer nae op eenen dagh hoorde ick
in des Coninghs Hutten een gheschrey/ t welck van kupten was. Wy wert banghe/ ick meynde sp waren weder ghekomen/ want dat is der Wilben ghewoonte/
als een niet meer dan vier daghen upt en is/ als sy weder komt soo beschreyen
hem sijn Vrienden/ niet langhe nae dat schreyen quam een tot mijn/ ende sepdde/ uwe
mede-Heeren Broeder is ghekomen/ ende sepdde dat die andere seer kranck zijn ge-
worden. Doen verblifde ick mijn/ ende dacht sal hier God wat upt richten wil-
len. Daer nae ober eenen kleynen tijdt quam mijn mede-Heeren Broeder inder
Hutten daer ick in was/ ende sette hem by my/ ende begon te schreyen of weenen/
ende sepdde/ sijn Broeder/ sijn Moeder/ ende sijns Broeders kinderen waren alle
met malhanderen kranck ende sieck gheworden/ ende sijn Broeder hadde hem tot
my gheschicht/ ende dat sy my segghen soude/ ick soude met mijnen Godt maken
datse wederom mooghten gesont worden/ ende sepdde: mijn Broeder: laet hem dunc-
ken dat uwen Godt moet gram zijn/ ick sepdde hem/ jae mijn Godt is toornigh dat
ghy my wilt eten/ ende sy Manbukabe ghetrocken zijt om die Feeste toe te rusten/
ende sepdde hem: Ghy seght dat ick een Portugaloper ben/ ende en beng niet/

niet te min/ gaet henen tot uwen Broeder/ ende seght hem dat hy wederom home in zijn Hute/ soo wil ick dan met mijnen God spzecken/ ende hy sal wederom ghesont worden. Doen seide hy my/ hy waer te hiranch/ ende kost niet gekomen. Hy wist wel ende hadde gernerckt als ick maer en woude dat hy daer ooc wel gesont woerde soude. Ende ick seide hem/ hy soude wel so sterck woerden dat hy soude t'huys komen in zijn Hute/ ende dan soude hy recht gesont worden: ende hy gingh niet die antwoort wederom henen na Manbukabe, welck is vier mijlen van Uwaribi daer ick was.

Hoe de Coninck Ipperu Wafu wederom t'huys quam.

Dat XXXIIII. Capittel.

Ende nae sommighe daghen quamen sy alle met malkanderen hiranch wederom t'huys/ ende doen liet hy my in zijne Hute leyden/ ende seide my hoe darsse allegader sieck waren/ ende ick haddet wel getoeten/ want hy gebacht noch wel dat ick gheseydt hadde dat de Name gram was over zijn Hute. Als ick de rebenen van hem hoorde / dacht ick hy my selben dat het upt de voorszientheyt Gods moeste geschiet zijn/ dat ick des abonts (als booz verjaelt is) vander Name ghesproken hadde. Het was my een groote bzeucht/ ende ick dachte/ heden is Gode niet my. Doen seide ick hem/ het was waer/ om dat hy my eten woude/ ende ick en was zijn Wyandt niet/ daerom quam hem dat ongheluck. Doen seide hy: men soude my niet doen/ waer 't saecke dat hy weder op quame. Ick en wiste niet hoe ick Godt best bidden soude. Ick dachte/ komen sy wederom tot hare ghesontheyt soo dooden sy my ebenwel / sterben sy dan/ soo sullen die ander segghen / laet ons hem dooden eer meer onghelucks om zynent wil komt / alsoo sy oock alreede begosten te seggen: Ick gaf 't God op/ maer hy badt my al even seer dat sy doch moghten gesont worden. It gingh om haer henen/ ende leyde haer de handen op 't hooft/ welck sy alsoo van my begeerden. God en wou 't alsoo niet hebben/ sy begosten te sterben/ want eerst storf haer een kindt/ daer nae storf zijn Broeder/ een oude Wyoute/ die de kroesen ghyet maecken woude daer men den Wyanch in maecken woude om my te eten. Nae sommighe dagen storf hem een Broeder af/ daer nae weder een kindt/ ende noch een Broeder / dewelcke te bozen my die nieuwe tijdinghe brycht als booz dat sy hiranch waren geworden. Als hy nu sach dat zijn kindren en/ zijn Broeder ende Broeder dootd waren/ hadde hy sorge dat zijn Wyoute oock sterben soude/ daerom seide hy tot my/ ick soude mijn Godt segghen dat hy nu den toorn baren liet/ dat hy mocht lebendich blijven. Ick trooste hem heerlijcken/ ende seide/ hy en soude gheen noot hebben/ maer dat hy niet en ghedachte als hy op quame dat hy my van dooden woude. Doen seide hy neen/ ende bebal die van zijnder Hutten darsse my gheen spot aen en deden/ of en bzeighden te eten. Hy bleef eben wel noch een tijdt langh sieck/ maer hy wert wederom gesont/ en van zijnder Wyouten eene/ welcke oock hiranch was / maer daer stozben ontrent 8. van zijne Wyenden/ ende ander merre/ de welcke my oock groot leet ghedaen hadden. Oock waren daer noch twee ander Conincken upt twee andere Hutten / de eene Vratinge Wafu, ende de andere Kenrimakui genaemt. Vratinge Wafu hadde gebzocht/ ick was booz hem gekomen ende hem gesept/ hy soude sterben/ ende hy quam des moorgens bzeech tot my/ ende klaegdet my. Ick seide neen hy soude gheen noot hebben/ maer dat hy niet en dachte my te dooden/ noch raet daer toe en gabe. Doen seide hy neen. Certwijlen die my ghebanger hadden

hadden my niet en doodden/so en woude hy my oock niet schadelijck zijn/ende af doodden so my/soo en woude hy van my niet eten. Desghelijcx die ander Coninck Kenrimakui hadde oock enen droom van my ghebzoomt/dat hem oock seer verschrikte/de selve riep my oock in sijn Hutte/ ende gaf my t eten/daer na klaegde hy't my/ende septe/ hy was eens te krijgh geweest/ ende hadde enen Portugalopfer gevangen/ ende met sijn handen doot gheslagen/ ende daer af soo veel gegeten/dat hem de borst daer noch ghebroeckelijck af was/ende hy en woude van gheenen meer eten/soo had hy nu enen schrikelijcken droom van my gebzoomt/ dat hy oock inenide hy soude sterben/ich septe hem ten soude gheen noot zijn/maer dat hy gheen menschenbleesch meer en ate. Oock die oude Wijs inder Hutte herwaerts ende derwaerts/die my oock veel leets gedaen hadden met grijpen ende slaen/ ende drögden te eten/die hieten my daer nae Scheracire, dat is/ mijn Sone/en laet my noch niet sterben/dat wy soo met u omginghen/ wy meyniden dat ghy een Portugalopfer waert/ende op die zijn wy seer gram/noch hebben wy wel somminge Portugalopfers ghesadt en gegeten/maer haren God en wordt soo toornigh niet als ulwen God/ daer door sien wy wel dat ghy geen Portugalopfer en moet zijn. Soo lieten sy my daer een tijdt langh gaen/ sy en wisten niet wel hoe sy't met my hadden/ oft ich een Portugalopfer of Fransofs ware. Sy hadden oock wel Portugalopfers gesien/maer die hadden oock al gemeenlick swarte Baerden. Ende nae dien verschriken/ als een van mijn Heeren op quam/ en sepden sy my van gheen eten meer/ maer sy verwaerden my al eben wel/ende en wouden my niet alleen laten gaen.

Hoe dat die Fransofs, die den Wilden bevolen hadde datse my eten souden,weder quam,ende ick hem badt dat hy my mede name,maer mijn Heeren en wouden my niet verlaten.

Dat .XXXV. Capittel.

Soo was nu die Fransofs Karwattu, waer van ick voer ghesepdt hebbe/ doen hy van my toogh metten Wilden Lieden die hem gheleeden/ ende der Fransossen Vrienden bewaren die goeden die de Wilden hebben/ als Peper/ ende een soorte van Plupmen/ de welcke sy oock hebben te bergaderen. Als hy nu wederom nae de Oever repde daer die Schepen aen kommen/ ghenaemt Munguwappe ende Iteroreme, moeste hy daer door repden daer ick was. Te boozen als hy van daer toogh en merckte hy niet anders dan sy wouden my eten/ ende hadden haer oock bevolen/ aldus was hy een tijdt langh upt/ende hadde niet anders ghemeynt dan ick was doot/als hy nu inder Hutten wederom by my quam/ sprack hy met my op der Wilden sprake/ende ick gingh dickmael los. Doen braeghe hy my of ick noch leefde/ doen septe ick: Ich dancke Godt den Heere dat hy my soo langhe behoedet heeft/ soo moght hy vanden Wilden mogelijk oock gehoozt hebben hoe't toe gegaen hadde/ ende ick riep hem alleen op een zijde/op dat de Wilden niet hoorzen en souden wat ick septe/hy sach wel dat my God noch gespaert hadde tot die tijt/ oock en was ick geen Portugalopfer/maer ick was een Duptsche/ende metten Spangiaerden om Schipbreuck wil onder de Portuga:lopers gekomen/ dat hy den Wilden nu oock woude seggen so ick hem gesepdt hadde/ hoe dat ick van sijnen Maeghschap waer/ dat hy my mede nemen woude daer die Schepen aen quamen/want ick soeghe/waert dat hy dat niet en dede/sy souden dencken

dencken het waerh lozenen/ ende eens op een reyse ny dooden als sy grinn waren/
ende dede hem een vermaninge inder Wilde sprake/ ende seide hem of sy oock een
Christen hert int lijf gehabt hadde/ oft ghedacht hadde dat nae desen leven een an-
der comen soude/ dat sy daer toe so hadde geraden dat men ny dooden soude. Doē
begofte hem te berouwen/ ende seide sy hadde niet anders gemeint dan ich was
een Portugallofer/ dewelcke soe erge doot mischters zijn/ als sy vermanden vijgen
kosten inde Provincien van Brasilien die wisten sy dat teerstont hanghen/ het welck
oock waer is. Oock seide sy/ sy moesten oock dachten inder haer lieden/ ende hoe
datter de Wilden met haer vanden maechen/ sommoen sy te vreden zijn/ want sy
waren der Portugallofers erf-vanden. So ich hem gebeden hadde/ seide sy dat
Wilden/ sy en hadde mijn d' eerste reyse niet gekent/ maer ich was wt Allemantē/
ende was van haren vlieden/ ende woude ny verwaerts nemen daer die schepen
vlegghen den te comen. Doen seide mijn Heeren/ neen/ sy en wouden ny niemant
laten of mijn eyghen vader ende Broeder quamen daer/ ende brochten een Beschip
vol Goers/ namelijk Bilen/ Spiegelē/ Messen/ Cammen ende Scheeren/ ende
gaven haer dat want sy hadden ny inder vanden lant ghebangen/ ende ich was
haer eygen. Als de Francops sulx hoorde seide syt ny/ ich hoorde wel dat sy ny
niet verlaten en wouden. Doen badt ich hem om Gods wil dat sy ny dan halen
liet/ ende mede in vanchrijc nemen mette eerste Schepen die comen soudē: Dat
beloofde sy ny/ ende seide den Wilden dat sy ny wel bewaerden ende niet en doo-
den/ mijn vlieden soudē teerstont om ny comen/ daer mede trock sy voortaan/
Als sy nu wech getrocken was/ doen vachde ny een van mijn Heeren. Alkindar
miri ghenaeht/ niet die sieck geweest hadde/ wat die Karwattuwa so de Francops-
sen naem was op der Wilden sprake/ ny ghegeven hadde/ ende oft sy van mijn
Lants-lieden geweest ware/ ende wat sy seide. Ja meynde sy waerom en heeft sy
niet een wies gegeven dat ghy ny ghegeven hadt/ ende wert toornich. Daer na
als sy alle wederom ghesont waren/ begosten sy wederom over ny te murmurē-
ren/ ende seiden de Francopsen dochten alsoo luttel als de Portugallofers/ also dat
ny wederom begoft te grouwelen ende te vreesen.

Hoe zy eenen ghevangen aten, ende my mede daer by voerden.

Dat XXXVI. Capittel.

Voorts nae sommighe daghen dat sy immer eeten ghevan-
ghen eeten wouden in een Dozy Tickquerippe genaemt/ ontrent 6. mij-
len van daer ich ghevangen lach/ soo trocken daer oock sommighe upter
Butten daer ich in was/ die boerde ny mede/ ende die Slabe die sy eeten
wouden/ was eender Marie die Markaya heet/ ende boeren met eenen Raecher der-
waert. Als nu den tijt quam dat sy hem bedyncken wouden/ deden sy na haer ghe-
bruyck/ want als sy eenen eten willen/ so maechen sy eenen vanch van wortelen
die heeten sy Kawi, als die ghebronden is/ daer na doopen sy hem/ des abouis soo
sy des anderen daeghs sijnen door bedyncken woude/ ginch ich sy hem ende seide
tot hem: Zijt ghy al gerust totter doot. Daer loegh sy om ende seide/ ja. So heeten
nu de snoeren daer sy die gebangen in binden Musurava, ende is van Cattoen ge-
maecht/ ende is dicker dan een vinger/ soo was sy wel gherust in alle dingen/ van
alleen de Musurava en was noch niet lant genoegh/ daer ghebraken noch ontrent

16. verdoemten aen hem seide hy haer hande die bette/ ende moechte allichter maniere/ als of se ter doernisse gaen souden. So hadde ich nu een boeck by my in Portugaelsers spzaecke het welck de Wilden in een Schip genomen hadden/ dat sy dooz hulpe van den Francospen gewonnen ende my gegeuen hadden: Ende ich ginch daer in ghehangen ende las in dat boeck/ ende my sammerde wonder. Doen ginch ick weder tot hem ende spach tot hem/ want de Portugaelsers hebben de selue Markey noch te vyzenden/ ende seide hem/ Ich ben oock een ge hangen so wel als ghy/ ende enderwaer hier gecomen ont dat ich van ueren soude. Maer mijn Heere! heb nu my wacheghehoert. Doen seide hy hy wist wel dat hy hem den gheen menschen vleesch aten. Doort seide ick hem hy soude gheeroost zyn/ want sy souden het lieghaem alken eeten/ maer sijnen gheest soude op een ander plaetse baren/ haer onse Gheesten noch heren baren/ haer heel brenchden is. Doen mernde hy of dat oock was. Doen seide ick ja. Ja seide hy hy en hadde Godt noch ghesat. Ich seide hem hy soude hem nu ander leuen sien. Als ich nu mijn reden met hem gheeyn hadde ginch ick van hem dien seluen naech als ick des daeghs met hem ghespoorthen hadde/ quam eenen grooten winde ende waerde so vree selalen dat hy stuchten vande Daechen/ vander huten waerde. Daer begonsten de Wilden op my gram te worden ende seiden in haer spzaecke: Apo Merien genphamy wittu wasu inmon: Dat is aldus gesept. De basse Maensch die heilige maecht dat de Wint nu comt/ want hy sach des daeghs in de wonder heude/ ende mernden dat hoerck dat ich hadde/ ende dede daerom dat de Slave mijn/ ende der Portugaelschen vrien was/ ende ich meende ter abontueren de Gheest te beleten mettet quade worder. Ich badt Godt den Heere ende seide/ Heere ghy hebt my tot hier beschermte behoedet my. Als nu den dagh aen quam/ soo werdt sehoon weder/ ende zy broncken ende waren wel te vyzeden. Doen ginch ick by den Slave/ ende seide hem de groote Wint was Godt gheweest/ ende hadde hem willen hebben. Daer nae den anderen daeghs wert hy ggeeten/ hoe dat sulcke toe gaet/ sulc ghy inde leste Captuulen vinden.

Watter ghebeurde als wy wederom t'huys voeren, als zy hem ghegeten hadden.

Dat XXXVII. Capittel.

Als de seeste nu gehouden was/ voeren wy weder nae onse Wooninge/ ende mijn Heeren boerden wat gebaden vleesch met haer/ ende wy march drie dagen op de reyse/ welck men anders by eenen schip baren soude/ mder het waerde ende regende seere. So seiden sy my des eersten daeghs als wy des abonts huten maecten int Bosch om ons te legeren/ ich soude maecken dattet niet en regende/ so wasser een knecht met ons die hadde noch een Been knofel vander Slaben daer noch vlees aen was/ en dat at hy/ ich seide den jongen hy soude dat been wech werpen. Doen merde hy ende de andere gram/ ende seiden dat was haer rechte spise. Daer by liet ick bliuen/ wy waren drie daghen onder wegen. Als wy nu een vierendeel van een mijle weeghs nae by de Wooninge quamen/ en costen wy niet boozder comen/ want de baren werden groot/ wy togen de Baken op het land ende mernden het soude des anderen daegs goet weder worden/ so souden wy de Daechen t'huys ghebracht hebben/ maer het was al eben geduerich quae. Doen wert haer meeninge oer lant te gaen/ en daer na als

mer als gode bespen ware de Raecher te haken. Als was nu gaen worden / so aen
33 / ende de jonghen knaeghe dat been voort af / daer na wterop hyt voort wegh
ende wy gingen over land / ende terfontwerdet oock goet weder. Wel gen sepde ick /
ghy en doet my niet ghesloeden / als ick u sepde dat mijn Gode toornich was / om
dat wil dat hi / ougha dat Wesech so kan het been af / jaer menden die anser / hyt
hyt gegeten dat ghyt niet gesien en hadt / so soue wel goet gebleuen hebben. Daer
hy bleest. Als ick daer wederom in der Hutten quam / soo bzaeghe my v'rene die
oor deel aen my hadde / Alkinder ghenacmt / of ick nu ghesien had hoe se mer haren
Wanden om gingen / doen sepde ick ja / dat ghyse eet dat dunct my schrikelich.
Jaer sepde hy dat is ons maniere / so doen wy de Portugaloyfers oock. De selve
Alkinder haete my seer / ende hadde geerne gesacht dat deselve my doot ghelagen
hadde aen hyt myn gegeuen hadde. Want gheluegh ghy voort besaen hebt / so hadden
hem de lippen waken. Ende gheschouckert om doot te saken / op dat hy beda
eenden name niet getonnen soude / dies hadde hem Alkinder weder beloof / dat hy
den eer sien wane die hy hinc hem weder om schencken soude. Als hem nu dat niet
ghebeuren en mocht met my / hadde hy t'al eken wel geerne gedaen / maer doch be
lette hem dat sijn Woeder in alle manieren / want hy dreefde voort meerder plaghe
die hem ghebeuren mochte. So hadde nu dese Alkinder te hoozen eer my de ander
der waers werden daer sy dien aen my op een nieu ghesepst te dooden. Als ick
nu weder quam / hadde hy middeleerijt pijn in sijn ogen gheeregen / ende most stille
leggen / ende en cost niet sien enen tijdt lanch / sepde doen d'ich wils: Ick soude niet
mijnen Gode spreken dat hem de ooghen wederom goet werden. Waen sepde
ick ja / dat hy voortan niet quets over my en ghebachte / doen sepde hy veel /
Dae sommighe daghen kergh hy sijn ghesontheyt weder.

Hoe datter weder een Schip nae my ghesonden wert vande

Portugaloyfers.

Dat XXXVIII. Capittel.

Doen ick nu in de
Voort gaende / hy daer
gheweest was / so quam
weder een Schip van
dat Plant Sancte Vincent daer hy
soo hebben de Portugaloyfers dat
voort een maniere / dat ja al eken
wel in haerder Wanden. Want
aen / maer wel gherust / ende
Coopmanschappen met haer / ghe
nae haer Houweelen / Raechen /
Sien / die ghende ander dingen
om Marchoken staet / d'welck de
selve Wende lieden op sommighe
plaatsen seer veel hebben / ende de

Portugaloyfers die veel Slaven hebben totten Supcher / gewas / die behoeuen dat
daerom deselve daer mede te spijzen. Ende als de Schepen Coopmanschappen

metten Wilben/soo comen van dese Wilben een of twee in eenen Baechen / ende
 reykten haer de ware op't vorderlyckste dat zy comen / daer nae eyschten zy wat
 sy daer vooz hebben wullen/ dat gaben haer dan de Portugaloysers/ maer ter wijlen
 die twee by dat Schip zyn/ houden haer sommige Baechen vol wilde lieden van
 verre/ende sien toe. Ende als den coop gehouden is/ so beginnen de Wilben dicht
 metten Portugaloysers te schermeren en schieten pijlen na haer/waren dan toe-
 derom wech. Wat voozghenoemde schip lost gesehut af/ daer mede de Wilben ho-
 ren dat een schip daer was/ende sy hoeren der waerts/ doen hadden zy nae my ghe-
 draecht oft ick noch leefde / sy antwoerden ja : Doen hadden de Portugaloysers
 begeert dat sy my mochten sien/ want sy hadden een kiste vol goeds die mijn broe-
 der doch een Francops vooz my bracht/ die doch int schip was. So wafer nu een
 Francops in't Schip metten Portugaloysers Claudio Misado ghenaemt / die
 welcke vooz-maels mijn gheselle geweest was/ den selve noemde sich mijn broeder.
 Ende die (sepde ic) sal mogelic in't schip zyn/ende na my bragt/ want hy daer alre-
 de eenmaal gheweest hadde/ende sy quamen wederom van den Schipe aen t'land/
 ende sepde my/ mijn broeder was noch eens getomen/ ende bracht my een kist vol
 goets/ende soude my geerne sien/ doen sepde ick waert my van verre daer by/ ic wil
 niet mijn broeder spreken/ de Portugaloysers en verstaen ons niet/ende ic wil hem
 seggen dat hy onse vader segge als hy thups comt/ dat hy niet een schip come/ en
 brenghe heel dingheit mede/ende my hals. So merkten haer waer goet also/maer sy
 sozochden dat ons de Portugaloysers verstaenden / want sy hadden eenen grooten
 crigh op handen sien wouden sy rogen den Oogsmann volbrange ober Brikioka.
 daer ic gevangen wert/ en ick wist alle haer aenslagen wel/ daerom sozochden sy dat
 ick haer pet daer af sprecken soude/maer ick sepde niet de Portugaloysers en ver-
 stonden mijns Broeders ende mijn spraeke niet. Doen boerden sy my ontrent een-
 nen steen woop verre van den schepen also naechts gelijck ick alijc onder haer ghick.
 Doen sprach ick die van den schepen aen ende sepde : Godt de Heere zy niet u lieve
 Broeders/ een spraeke niet my alleen/ ende en laet u anders niet merken dan dat
 ick een Francops ben. Daer begoft doen een Johan Beuchers genaemt/ een Bos-
 schaeper den welcken ick wel kende/ende sepde tot my/ mijn lieve broeder om uwet
 wille zyn wy hier gecomen metten schepen/ende en hebben niet gewet of op leben-
 de of doot zyt gheweest/ want dat eerste schip en broecht geen tijdinge van u / nu sy
 heeft ons de Doofman Brasen pare Sanctus bevolen te vernemen oft ghy noch leeft
 de als wy nu hier vernemen dat ghy noch leeft/so soudet wy ten eersten hooren
 of sy u verdoopen wouden / waert niet sooudet wy sien oft wy eenighe dinghen
 roken/ en u toffen. Doen sepde ick dat wil u Godt in ewighheyt loonen/ want
 ic den hier sy groote angst/ende meer noch niet dat sy niet my aenslaen wille. Sy
 hadden my lange geget/ hadde God in sonderlinge wijse niet belet. Voort sepde ic
 haer/ sy en sullen my u niet verdoopen/ des en denken niet/ende en laet u niet anders
 duncken dan dat ick een Francops ben/ende geft my sommige wat om Gods wil
 als wijst den engel. Haechen dat selve deden zy/ en daer boer een metten Baechen
 aen t' Schip ende haeloen. Als ick nu sach dat my de Wilben niet langhet
 en en lieken niet haer te spreken/ doen sepde ick totten Portugaloysers: siet wel
 vooz u/ sy hebben eenen crigh vooz handen wederom nae Brikioka/ doen sepden sy
 my dat sy haer wilben oock seer toerusten/ ende soudet terstont dat wy aen ballen
 daer zy my in hadde/ en dat ic wel gemoet soude zyn/ God soude alles ten beste kee-
 ren/ want ic sagh sy en rosten my niet helpen/ ja sepde ick ter wijlen mijn vader oock
 bedient

verstant hebben/ so ist beter dat my Godt hier straff dan na dit leuen / ende bidde
Godt dat hy my upter ellenden helpe. Daer mede beval ickse Godt den Heere/ ende
zy wouden noch langher met my spreken/ maer de Wilden wouden niet langer
ghesken/ ofte toe laten met haer spraeke te houden / ende voeren doen weder heen
na de Witten/ doen nam te de Witten ende Wengelshaken ende gaffe haer/ ende sepe-
de dit heeft my mijn Broeder die Francops al ghegeuen / doen vzaechden zy my
waer al was dat mijn Broeder tegen mijn gheset hadde/ doen sepe die ick. Ic had
mijn Broeder bekenden dat hy soude sien dat hy den Portugalosfer ontquame/ ende
troet in ons Waderlant/ ende vzachte een schip mer veel goers ende haelde my/ want
gy siede waert vroom/ en gy hiet my wel/ dat woude ic u dan lone alst schip comt/
ende also al tijt het beste doot wende/ ende gebtel haer wel. Doen seiden zy tot mal-
canderen hy moet sekerlijck een Francops syn/ laet ons hem voorten beter houde.
Also giuch ick daer eenen ijt lanck onder haer ende sepe: daer sal volc in't Schip
na my comen/ dat zy slechts my wel tracteerden. Daer na voerden zy my nu wou-
der waerts ende der waerts/ ende waer sy wat te doen hadden / daer most ic helpen.

Hoe zy een onder haer hadden die my dickwils beloegh, ende
hadden geerne gefien dat zy my cortts gedoot hadden, maer deselve wert gedoot en-
de ghegeten in mijn tegenwoordigheyt.

Dat XXXIX. Capittel.

So waesser nu een Slave onder haer die was dan eender Na-
rien gheheten Carios, ende zy noech der Wilden Span/ ende der Portuga-
losfers Wtenden/ deselve was den Portugalosfers eyghen gheweest / ende
was haer daer nae ontloopen / sulcke en dooden sy niet die so tot haer toopen/
ten sy dat sy wat sonderlings mis bruycken/maer houben se voer haer eyghen/ ende
moeren dienen/ deselve Carios was drie jaer onder dese Tuppin Imba gheweest/ ende
sepe hy hadde my onder de Portugalosfers ghesien/ ende ick hadde dickwils on-
der de Tuppin Imba geschoten als zy derwaerts ten Crigge waren ghecomen. Soo
hadden nu de Portugalosfers voort sommige jaren van hare Coningen een ge-
schoten/ welken Coninck de Carios sepe dat ick gheschoten hadde/ ende liet in-
waers haer toe men soude my doden/ want ick was de rechte Spanant hy had ge-
fien ende loegh metten anderen/ want hy was drie jaer onder haer gheweest / het
was eerst een jaer gheleden dat ick tot S. Vincent ghecomen was/ daer hy't ont-
loopen was. Ende ick dancchte Godt dickwils dat hy my voer de leugen behoeden
woude. So ghebeurdet den Jaer 1554. inde sesse maent dat ick gebangen was so
werde de Carios sieck/ ende sijn Heere badt my ick soude hem helpen dat hy weder
gesont werde/ hy bintch Wilr dat wy te eten eegen/ want ick wist wel als hy hem
et wocht daer gaf hy my goch af / maer waert dat my dichte dat hy niet weder
gesont worden en soude/ so soude hy hem een goede vrede wienken die hem voer
sloegh/ ende eenen naem aen wonne/ so was hy ontrent negen of elfen dagen sieck
gheweest/ nu hebben sy tanden die zijn van een Dier/ d'welck zy backe heeten / de
selve tanden werten sy scherp / als dat haer bloedt sijn d'et / so sijn den sy met de
tanden ober de Nupt henen/ daer liept dan / dat is soo veel of men hier eenen Cop-
pen sei. Dande selve tanden nam ick een meynende hem daer mede die met aen-
laen/maer ick costese niet deur stercken/ want den tant woude te hot/ ende sy stonden
om my.

om my. Als een half bloet van hem glicke / sach ten was gheen droffte en was doer
draeghe de sp in op hy tot der ghesont / seide woorden. Ich seide haer / icken hadde
niet ontghecrecht / daer en was geen bloet ontgeloopen / dat hadden sy wel ghesien.
Gae nu vanden sy in den siecken / als welken sij eet / sy seck door slaen. Ich seide
reent en doet dat niet / sal misghenaken dat om gesont te warden moet ten piep niet
sy toegheffen vanden Colman Vranche Duten / ende seuden twee melken hem
ende sy weds so hebrich dat sy niet en kon dat sy met hem een monden so quade
ende sy gebeden was door te slaen / ende secken hem den haest dat de ghesenen ups
sprongen / daer lieet sy hem liggende voer de Harte / ende wouden hem teren. Ic seide
dat zij niet en debden het was een krank mensche gewest / sy mochten nu oock

dermen nae, daer wiffen sy gebrack een om dat hy brancch gheweest hadde. Daer
gingh ich oer en weer doogde huffen / inde eene hande sy de voeten / inde ander de
handen ende berde de fackken bij den lode. Doen seide ich hienfieren hoe dat de
Carlos die sy daer hadden endeeten wouiden hadde my alijn delogen / ende seide ich
hadde sommige van uwe vrienden / rer wiffen dat ich by den Portugaloepers was
gheweest / geschoten / ende het was ghelogen / want hy en hadde my noyt ghefen /
nu weer ghy wel dat hy sommige jaren onder u gheweest is / ende noyt brancch ge-
wouiden / nu eben wel om der logenen wil die hy op uyt gelogen heeft / is mijn Godt
toenigh geworden / ende heeft hem sech ghemaect ende u hem gegeven dat ghy
hem gedoot hebt ende oock eten juur / alsoe sal mijn Godt alle schalken doen die
my leet dedden hebben ende noch doen willen. Doet sulche woorden verschrieten
haer her beel / des dancchte ich den al machtigen Godt dat hy in allen dinghen so
ghemeldigh ende ghewadigh tot mynwaerts hem berthoude.

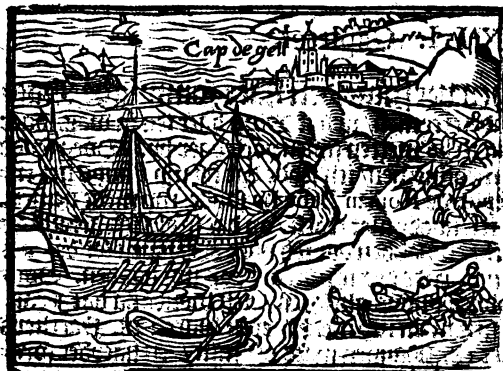
Wilde daarom den lezer dat hy wel achtighe hebbe op mijn schryven / want
 ich en heb dese magister in sulcher wyse als oft ik lust hadde maekens te schry-
 ven / meer alleen dat ik de oepelike maechten ende de welnaemde Wilsden den nach-
 brengende seude.

Soo naechte nu den tijde dat se wouden ten Criggh trecken/ daer se wile Maen-
den op toegeruust hadden om dien te boeren / soo hoopte ick altijdt als se uyt troc-
ken/ se wouden mi op haer Brouwen t'huys laten/ ende soo woude ick ter wijlen se
uyt waren onloopen sijn.

Hoe den François Schip aen quam ende metten Wilden hand-
deide van Cartoen ende Bräfflien hout, tot welck Schip ick georne geweest was,
maer het was van Godt niet voorfien.

obom van de 10 no. Dat XLij Capittel. In W ob int 1601

Winglov fmet ach 40 1000 den obns 10000

Ontrent acht daghen
te boozen als sp wouden
ten Krijgh upt baren/soo
waffer een François
schip 8. mijlen van daer aen ghe-
comen in een haven die de Bozu-
galop is Rio de Janeiro noemden/
eene op der Wilden sprake Ieron-
ne. Daer plegghen de Françoisen
Bräfflien hout te laden/so quamen
sp nu by dat Doorp daer ick in was
met haren boot/ ende ruyliden den
Wilden peper/ Maer-hatten ende
Papageyen af/ ende daer quam een
witten boot aent landt die der Wil-

den sprake soff/ ende hiet Jacob, de selve handte met haer. dien dat ick dat hy in
mede te Schipe name/ maer mijn Deeren seiden niet/ so en wouden my soo niet
wegh schicken/ maer wouden beel waren booz my hebben. Doen seide ick haer
dat sp mi selbet by dat schip boochten/ mijn vrienden souden my Waren gezoegh
gheben. Sp meinten niet want die hiet metten Boot zint hadden a ten minsten
een hemde ghegeven/ midts dat ogh gaeckhaet/ maer w en achten niet by u/
alsoo't soek waer was/ maer ick seide sp sullen my sat groot Schip cleeden als
ick daer quame. Sp senden dat Schip soude soo coys niet wech baren/ sp mos-
ten ten Krijgh/ maer als sp weder quamen/ wouden sp my daer by hoeren. Soo
woude den boot wederom wegh baren/ want het hadde eenen nacht by dat Doorp
gheanchert. Als ick nu sagh dat sp metten boot weder wech wouden baren/dacht
ick: O ghy ghenadigen God/ als dat Schip nu oech wegh haert ende my niet
mede en neemt/ sal ick noch noch ander haer om den hals comen/ want het is een
Volck daer geen betrouwen in en is. Daer dien ghedachte ginch ick ter Witten upt
na dat waer toe ende sp toedent ghewar/ende liepen my na. Te luyt booz haer he-
nen/ en sp wouden my grijpen/maer den eersten die my aen quam sloech ic van mi/
ende daer was dat heel Doorp achter my/ noch ontquam ick haer ende swom by d
Boor. Als ick nu inden boot klimmen woude/ stieten my de Françoisen weder om
wech/ende meinden waert dat sp my tegen der wiliden danc wech namen/ mochte
sp noch tegen haer gstaen/en oock haer wpenden boorden. Daer woude ic bedroeft
weberom na den latste toe/ ende dacht mi se ick wel datter Gods wille is dat ick
langer in der ellenden blijde/ende waert dat ic dat ontlopen niet versocht en hadde/
so soude ick achter nae gemeent hebben het waer mijn schult gheveest. Als ick nu
wederom by haer aent lant quam waren sp vrolic/ende seide: neen hy comt weder/
doen was ick gram/en seide meent ghy dat ick u so ontloopen woude. Ick hebbe
daer.

daer inden Boot gheweest ende mijnen Lantslieden gheseyt dat sy haer op schippen souden/ teghen dat ghy lieden upt den Erygh quamen/ ende my verbaerden/ dat sy dan veel waren by malsanderen hadden/ ende u gaben/ al sulckx behaeghde haer wel/ ende waren wel te bidden.

Hoe dat de Wilden inden Krijgh trocken ende my mede namen, ende hoe dattet op den rocht verginck.

Dat XLI. Capittel.

DMer nae in vier daghen versamelden haer sommighe Paechers die totten Erygh wouden trecken/ in dat Boep daer ich in was/ daer quam den Ouersten Roman Bebe metten sijnen poech daer by. Doen septe mijn Heete/ sy woude my mede nemen/ ich septe dat sy my t' hups liet ende had oock wel ghebaen / doen septe de Roman Bebe sy soude my mede nemen. Ich en gheliet my niet anders dan ich noode niet trock / op dat sy als ich gewilligh mede ghetrocken hadde/ niet gedacht en hadden dat ich haer ontkloopen soude/ als sy by haerder byanden Landt quamen/ ende des te min acht op my hadden. Oock was mijn meepinghe als sy my hadden t'hups ghelaten/ ich woude na dat Francops Schip ghelooopen syn/ maer sy namen my mede/ ende waren 28. Paechers kerck/ ende elcken Paecher beset met 18. Mannen meer oft min / en haerder sommighe hadden ghepropheetert met haren Afgoden dat den Erygh niet woomen ende ander gespel meer/ d'welch sy gebuychten/ alsoo dat sy wel gemoedt waren totter saecke. Ende haer mepinghe was in de tegenheyt na Brikioka te haren/ daer sy my bingen/ en haer daer comen opt lant verstercken/ en die haer in vier maten inde handen bielen/ om die niet te nemen. Ende als top den upporcht des Krijghs begosten/ was in't jaer 1500. ontrent den 13. Augusti. Soo loopen nu in dese Maend so gheseyt is / een gheslacht van Wiffchen die in de Portugalopers spraeke Doingo heeten/ op Spaenssch Lissles, ende inder Wilden sprake Bratty, lypter Zee inde soete Wateren om daer in te legghen/ de Wilden heeten den tijt Pirakaen, als dan trecken sy van beyden gemeynlich ten Krijgh waert / haer byanden soo wel als sy / om de Wiffchen op de reyse te vanghen ende te eeten. Als sy daer henen varen / varen sy sacht/ en als sy comen wederom hare sy opt geringste dat sy conne. So hoopte ic nu altijt dat die oock souden opte reyse zyn/ de welcke de Portugalopers vrieden zyn/ want deselve waren oock inde wil desen int lant te vallen/ alsoo my de Portugalopers te voozen in't Schip gesept hadden. Sy hzaegghen my doorgaens op de reyse wat my doch/ oft sy oock pemaendt vanghen souden/ ende op dat ic se niet gram en maechte/ septe ich/ ja. Oock septe ich haer/ de byanden sullen ons vercoyghen/ sy lagen top eenen nacht in eenen hoek Lants die Uwartibi heet/ daer vuyghen wy veel van de Wiffchen Bratty, dewelcke soo groot zyn als eenen goeden Snoech/ ende het waerde dien nacht seer/ so geclitert sy met my/ ende mouden veel vraghen/ so septe ich dese Wint waeyt ober veel doode Lieden. Nu wasser eenen anderen hoop van desen oock te Water aen een d'ijere tusschen dat Lant henen ghebaten/ ghenaemt de Parabe, jae merpde sy/ hoe na hebben die der byanden Landt alreede aengheballen/ dat haer lieder sommighe zyn doot gebleven. Als top nu een dagh reyse van daer sy haren aenslagh bofzenghen wouden/ tegherben sy haer int Bosch by een Eplandt S. Sebastiaen van den Portugaloper ghenaemt / maer de Wilde heeten Meyenbipe.

Als den abondt aen quam ginch de Oberste Roman Bebe ghenaeamt dooz den Leger henen int Wout pzekende/ ende sepde : sp waren nu na by der Wpanden lant gecomen/ dat een pegelich synen droom onthielde die hen die nacht dromen soude/ ende dat sp toe sagen dat haer wat geluck droomde: Als de reden upt was/ dansten sp tot inder nacht met haren Afgoden/ daer na stiepen sp/ ende als mijn Heere hem weder leyde/ sepde hy/ ick soude my oock wat goets dromen laten. Ick sepde/ ick en achte op gheen dromen sp zijn valsch/ soo maecht met uwen Godt ebenwel dat wy bangen mogen. Als den dagh nu op-brach versamelden haer de Oberstcom een Becken vol ghesoden Wisc / dewelcke sp aten/ ende vertelden de dromen soo veel dat se haer wel ghebielen/ sommige die dansten met haren Afgoden/ ende sp hadden boozgenomen/ en waren banden wille/ om op dien selven dach na by haerder Wpanden lant te baren/ by een plaetse Baywassukangen genaemt / en daer wouden sp benden tot dat den abont quam : Als wy upt hoeren van de plaetse daer wy dien nacht gelegen hadden/ Meynebipe ghenaeamt/ vracchten sp my noch eens wat my dochte: Doen sepde ick/ ter abontueren by Baywassukange sullen ons de Wpanden berthoonen/ zijt maer wel ghemoed/ ende by dat selve Baywassukange was mijn meyninghe woude ick haer ontloopen zijn/ waert dat wy daer waren ghekomen/ want daer sp my gebangen hadden en was maer ses Wjlen weeghs van den selven hoech. Als wy nu soo doort langhs dat Lant henen voeren/ sagen wy oock Paechers die quamen ons tegen achter een Eplant henen/ doen riepen sp/ daer komen onse Wpanden de Tuppin Ikins oock aen / doch wouden sp haer verbergghen achter eenen Stree metten Paechers/ op-werpende dat sp onverschens by haer komen souden/ ebenwel so werden sp onser gewaar/ en gaben haer weder ter vlucht nae haer hups/ ende wy roeyden spt haestigste nae/ wel vier gantsche uren langh/ daer nae quamen wy aen haer/ ende haerder waren vijf Paechers vol/ en waren al van Brikioka. Ick kent-

des al t' samen wel/ en daer waren ses Mammelucken in een hande vijf Paechen/ ende de selve waren ghebdoopt/ onder haer waren twee gebroeders/ de een genaemt Diego de Praga , de ander Domingo de Praga , de selve twee deden groote weere/ de een met een Roer/ de ander met eenen Plits-hoge/ de twee hielden op in haren Paechen twee heele uren tegen meer dan 30. van onse Makers. Als sp nu haer Wjlen verschoten hadden / vlieten de Tuppin Impa haer aen/ en namen se ghevangen/ ende sommige werden terstont doot geslagen ende geschoten/ ende beyde de Broeders werden niet gewont/ maer twee vande ses Mammelucken werden seer derlijchen ghewont/ ende banden Tuppin Ikins oock sommige/ onder dewelcke een Vrouw was.

Hoe sy met den ghevanghen om gingen als sy wederom t'huys trocken.

Dat XLII. Capittel.

Het was twee groote Wijlen weeghs vanden Lande inder Zee daer sy gebanghen werden/ sy haesten haer op 't haestichste dat sy haesten weder nae dat Lant/om haer weder te legeren daer wy dien nacht te bozen lagen/als wy nu by dat Lant Meynebipe guamen/waest abont dat de Sonne ondergaen woude/ daer seiden sy de ghebanghen een peghelijk in sijn

Hutte/maer die seer ghetwont waren trocken sy aen 't Lant/en sloegense doot/doet / ende snedense op haer maniere in stucke / en bleden dat bleesch. Onder die dien nacht ghebraden werden / waeren twee Mammelucken dewelcke Christenen waren/de een was een Portuagaloscr/Georgi Ferrero genaemt/een doost-mans Sone/ den welcken sy gekregen hadde van eender wijber Woutwe. De ander hiet Jeronimus , den selben hadde een Wylde gebanghen die upt onse Hutte was daer ich in was/ende sijnen

name was Parwa, de selve hiet den Jeronimus (Godt heb sijn ziele) was Diego de Praga Maeghschap. Den selben abont als sy haer gelegert hadden/glinck ich in de Hutten daer sy beyde de Wyeders in hadden/om met haer te spreken/want het waren mijn goede vrienden te Brikioka daer ich gebanghen wert/doen vracshden sy my of sy oock gegeten souden worden : Ich seide haer dat sy dat moesten stellen inden wille des hemelschen Vaders/ende sijn lieben Sone Jesu Christi/des gekrupste doot onse sonden/in wiens name wy ghedoopt zijn met hem inden doot/den selben geloofde ich oock dat sy my so lange behoert heeft onder haer/ende wat de Almachtige Godt met ons aenstaet/daer mede moeten wy te vreden zijn.

Woot vracshden my beyde de gebroeders/hoe datter met haer wete Jeronimus was/ich seide haer : sy lagh by den wyere en hiet/ ende daer was alreede een stuck van des Ferrero Soon gegeten/dat sy tgesten hadde/doen weenden sy/ich troostese weder/en seide haer/ sy wisten wel dat ich acht Maende of daer ontrent onder haer geweest was/ende dat God my bewaert hadde/dat sal sy met u oock doen/betrout hem. Woot seide ich/het soude my niet recht meer ter herten gaen dan u/want ich ben upt vzeemde Landen/ en den sechichelicken handel vande leden niet gewoon/ghy zijt hier op getogen en geboren. Ja meynen sy/ich was so inder ellende verhart/ich en achtent niet meer. Als ich nu inde reden met haer was/ hieten my de Wyliden van haer gaen in mijn Hutte/ende seiden wat ich daer so lange reden met haer hadde/en het derde my dat ich moeste van haer gaen/en seide haer dat sy haer gantschelicken inden wille des heeren geben moesten/sy sagen wel wat wy al ellende ende armoede in dit jammeral hadden / sy seiden sy en hadden nipt so wel versocht

versocht als nu/ende meynen sp waren God doch eenen doot schuldig/sp wouden
 oock des te vrolicker sterben terwijlen ick oock by haer was: Daer mede ging ick
 upt haerder Hutten/ende ginck door den ganischen Leger/ende besach de gheban-
 genen. Ick ginck so alleen/ende niemant en achte op my/ende hadde die reyse wel
 konnen ontloopen/want ick was by een Plant Meyenbipe genaemt / t welck ont-
 trent 10. Mijlen weechs van Brikioka is/maer liet om de ghebangen Christenen
 wille/ van den welcken noch vier levendigh waeren / want ick dacht/ ontslope ick
 haer/ soo woude sp toornigh / ende slaen de selve terstont doot / ende in middele-
 rijt mach ons Godt al-te-samen met malsanderen bewaren / ende dacht alsoo by
 haer te blijven/ende haer te troosten/ alsoo ick oock bede. Ende de Wilden waren
 my seer gunstich/om dat ick haer te bozen geseyt hadde op abontuere/de Wpanden
 sullen ons tegen komen/alsoo t nu oock geheel/ ende seiden: Ick waer beter Pro-
 pheet dan haer Markaya.

Hoe sy met haren vyanden dansten, daer wy des anderen daeghs
 ons legerden.

Dat XLIII. Capittel.

Des anderen daeghs quamen wy niet verre van haer Lant-
 schap by een groote gheberghte Occarasu ghensemt/ende daer legerden sp
 haer om dien nacht daer te blijven. Toen gingh ick in des Oversten Co-
 ninghs Hutten/Konyan Bebe ghenaemt/ ende vzaechde hem wat hy met
 den Mammelucken inden sin hadde. Hy seide/sp souden gegeten worden/ Ende ver-
 boot my ick en soude niet met haer spzeeken / want hy was seer gram op haer/ sp
 souden t huys gebleven zijn/ende niet met sijn Wpanden gegaen oft getrocken heb-
 ben teghen hem. Ick seide: hy soude se leven laten/ende hare Wpanden wederom
 verhoopen. Hy seide sp soude gegeret worden. En de selve Konyan Bebe hadde eenen
 grooten Coz of Menschen-blesch booz hem/ende at van eenen Beene ende hiet
 my booz den Wout/en vzaegde oft ick ooc eten woude/en ick seide neen/teen over-
 nuystigh Wier en eet vanden anderen niet/ soude dan de een Mensche vanden ande-
 ren eten/hy beet in dat Beene ende seide. Ja: wareche, ick ben een Epgher-Wier/
 het smaecht my wel / daer mede ginck ick van hem. Den selven abont gehoot hy/
 een pegelich soude sijnen ghebanghenen booz dat Wout bryngen by dat Water op
 een plaetse/ende dat gebeurde also. Daer vergaderden sp haer/en maechten eenen
 grooten dans al rontom/daer stonden de gebangenen in/daer moesten de gheban-
 ghenen alle gelijck singen ende ratelen metten Afgoden Tamaraka. Als sp nu ge-
 songhen hadden/ begosten sp te spzeeken de een nae den anderen/ soo bypmoedigh/
 ende seiden: Ja wy trocken upt als kloerkesieden plegen/om onse vbanden te van-
 gen en te eten/ nu hebt ghy de overchant gekregen en hebt ons gebangen/maer wy
 en vzaegen niet daer na/de waerachtighe stercke lieden sterben in haerder Wpanden
 Lant. Soo is nu ons Lant groot/ de onse sullen haer aen u wel vzeken. Ja se-
 den de ander: Ghy hebt vanden onse veel verdaen/ dat willen wy aen u vzecken:
 Als de reden upt was / boerden een peghelich de sijne wederom in sijn Logement/
 daer na ten derden daghe quamen wy weder in haer Lantschap/ende een pegelich
 boerde sijn gebangenen daer hy t huys was. Die inden Woye Uwattibi wouden
 daer ick in was/hadden acht Wilden levendig gebangen/en dte Mammelucken de
 welcke Christenen waren/namelijck Diego de Praga, en sijn Broeder Domingos de
 Praga, en daer toe oock noch een Christen die Antonio hiet/den selven Antonio had-
 de mijns Heeren Sone ghebangen/met noch twee ander Mammelucken, dewelcke

noch Christenen waren/ende die boerden sp ghebraden t'hups/ om die daer te eten.
 En de het was den elfden dagh doen sp wederom t'hups quamen / van dien dagh
 aen te reekenen dat sp van hups boeren/ binnen welcken tijt sp dese victorie teghen
 haer vanden gekregen hadden/ daer sp soos wreedelich ende onmenschelijck mede
 omgingen.

Hoe dat François Schip noch daer was, daer sy my brenghen
 wouden, alsoo sy ghelooft hadden, als sy wederom uyt den Krijgh quamen, &c.
 als voor gemelt is.

Dat XLIII. Capittel.

Als wy nu weder vanden Krijgh t'hups gecomen waren/ be-
 gheerde ick van haer dat sp my wouden nae dat Fransosche Schip boe-
 ren/ want ick was met haer ten Krijgh geweest/ ende hadde hare vanden
 helpen vangen/ vanden welcken sp nu wel ghehoort hadden dat ick gheen
 Portugalosch was/ sp sephen jae/ sp wouden my daer by boeren/ maer sp wouden
 eerst rusten / ende eten den Mokean, dat is dat ghebraden bleesch van beyde den
 Christenen.

Hoe sy nu den eersten vande twee Christenen aten, namelijk,
 Gregori Ferrero, des Portugalosers Hooft-mans Sone.

Dat XLV. Capittel.

Soo wasser nu een Coninck over een Hutte/ recht teghen mijn-
 der Hutten ober/ de selve was genaemt Taramiri, die hadde eenen gebaden/
 ende liet d'zanch maken na haer gewoonte/ haerder veel versamelden daer/ sp
 d'zoncken/ songen ende maechten groote vzeucht. Des anderendachs na dat
 d'zincken/ soden sp dat gebaden bleesch wederom op/ ende atent. Maer des ande-
 ren Jeronimi bleesch/ hingh inder Hutten daer ick in was / in eenen Cozz ober dat
 Dper inden Boock wel d'ze Weken langh/ dattet alsoo drooghe was als een hout/
 ende dattet so lange ongegeten hingh ober het Dper / was dese oorfake: De Wilde
 die t hadde was ghenaeint Parwo, ende die was op een ander plaetse ghetrocken
 wortelen te haelen/ om den d'zanch te maken/ om des Jeronimi bleesch daer mede
 te bed'zinken/ dat den tijt also verliep/ ende sp en wouden my niet eer na dat Schip
 boeren/ sp en hadden dan eerst de Feste met Jeronimum gehouden/ ende dat bleesch
 gegeten. Binnen desen middelerijt was dat François Schip wederom wegh
 gebaren/ want het mocht ontrent acht mijlen weechs van daer zijn/ daer ick was.
 Als ick de tijdinge hoorde was ick seer bedorft/ maer de Wilden sephen/ sp plegghen
 gemeenlich alle Jaer daer henem te komen/ ende also moeste ick te vreden zijn.

Hoe dat de Almachtige Godt een teken dede.

Dat XLVI. Capittel.

Ick hadde een Cruys gemaect van Straken / by het welcke ick
 dichtwils mijn ghebet dede totten Heere / ende ick hadde den Wilden bevolen sp
 en soudent niet uyt trecken/ haer mocht ongluck daer af komen/ maer sp ver-
 achten mijn woorden. Op een tijt was ick met haer op de Disscherjen/ ende
 daer

daer tusschen hadde een Vrouwte dat Crups upt ghetrocken / ende haddet haeren Maen ghegheben om dat 't ront was/die soude daer een soorte van Patcr-Posters mede wyjven/dewelcke sy van Zee-slecken Hupshens maken/ 't welck my nu seer verdroot. Cozys daer na begofst seer te regenen/ende buerde sommige dagen. Sy quamen in mijn Hutte/begheerende ick soudet met mijnen God maken dat den regen mocht ophouden/want waert datter niet op en hielde/het soude haer plantinge verachteren/ want haeren plant-tijt was daer. : Ick seide / het was haer schult/want sy hadden mijnen God vertozent/ dat sy dat hout hadden upt getogen/want by dat hout plach ick met mijnen God sprake te houden : Als sy nu mepiden dat dat de oorsake was des Regens/soo hielp my mijns Heeren Sone weder een ander Crups oprichten/ende het was doen ontrent een ure na middach/na der Sonnen te rekenen. Alst opgericht was/werdet terstont schoon weder/ ende het was boorniddaechs seer ongesadich. Sy verwonderden haer alle / ende mepiden mijn God dede al wat ick woude.

Hoe ick op eenen avont met twee Wilden op de Viischerye was,
ende Godt een wonder my vertoonde door eenen grooten regen ende onweder.

Dat XLVII. Capittel.

Ick stont ende vischte met noch twee van hertlieden / waer af de een oock een banden boornaemken was onder den Wilden / ende was Parwa genaemt/die Ieronimus ghebraden hadde : En als wy metten anderen stonden en vischten/soo verheft hem eenen grooten Wint ende Regen/ met eenen Donner/ent affscheyden banden dage/ende Regende niet verre van ons/so dat den Wint den Regen heel na by ons dreef. Doen baden my beyde de Wilden dat ick met mijnen God spreken woude/dat ons den regen niet en mocht hinderen/ mogelijk sulen wy noch meer vischen vangen/want ick sach wel wy hadden inder Hutten niet te eten. De woorden beweerdhen my/ende ick badt den Heere upt den gront mijns herten/dat hy sijne macht by my woude bewijzen/ter wijlen de Wilden dat van my begerden/op dat sy nu sien souden dat ghy mijn Godt alijt by my zijt.

Als ick dat gebet volepnt hadde/so komt den Wint metten Regen aen puyfen/ende het regende ontrent ses schjeden van ons/ ende op de plaerse daer wy waren en vernamen wy niet/sco dat de Wilde Parwa seide : Nu sie ick wel dat ghy niet uwen God gesproken hebt/ende wy vingen sommige Vischen. Als wy nu inder Hutten waren/seide alle beyde de Wilde den anderen Wilden dat ick met mijnen God gesproken hadde/ende sulcke dingen gebeurt waren/ daer af verwonderden haer alle de anderen.

Hoe sy den anderen vande twee gebraden Christenen aten, Jeronimus genaemt.

Dat XLVIII. Capittel.

Als nu de Wilde Parwa, alle gereetschap by mak andereu hadde/als gheseyt is/ liet hy byarch machen / om des Ieronimi Wersche te bedyncken. Als zijt bedyoncken hadden / drochten sy de twee ghebroeders by my/ende noch een Antonius ghe-naemt / den welken mijns Heeren Soon ghevan-

ghen hadde/so dat onser vier Christenen by den anderen waren / ende moesten met haer dyncken/maer eer wy dyncken wouden/deden wy ons gebet tot God/ dat hy der Zielen genadich woude zijn/ende ons soek als onse ure quam/ ende de Wilden alden met ons / ende waren bydsich/maer wy sagen groote ellende. Des anderen daechs 's mozghens vroech soden sy dat vleesch wederom op/ende atent/ende had-
dent op een korte tijt vernielt. Den selfden dach voerden sy my te verschencken: Als ick nu van bedde de gheboeders scheyde/baden sy my dat ick God voor haer bibden soude / ende ick gaf haer raet waer dat sy ontloupen koften / waer dat zijt heenen soudent nemen int gebergte/op dat sye niet en koften na gebolgen/ want ick des ge-
berchs henschap hadde/twelck sy oock gedaen hadden/ende waren soo los gewor-
den ende ontloupen/alsoo ick namaels vernam/oft sy weder ghevangen werden en weet ick oock niet.

Hoe sy my vervoerden om te verschencken.

Dat XLIX. Capittel.

Sy hoeren met my daer henen daer sy my verschencken wou-
den/Tackwara subitibi genaemt/ende als wy een stuck wechsy banden/Lande
waren/sach ick om na de Hutten daer ick upvoer/ende daer was een swarte
Wolcke ober de Hutten/ick wees haer dat/ ende seide: mijn God was toez-
nigh ober dat Wypp dat Christen vleesch gegeten hadde/ &c. Ende als sy my daer
brachten / leberden sy my inde handen van eenen Coninck Abbati Bassange ghe-
naemt/ den selfen seiden sy dat hy my gheenen overlast doen oft laeten doen soude/
want mijn God was byzesseliken ober die my leet deden/ want dat hadden sy ghe-
sten doen ick noch by haer leden was/ende ick dede hem selfen doch een vermanin-
ghe/ende seide: mijn Woeders ende mijn Wynden soudent hoorts komen met een
Schip vol Waren/dat sy my sichts wel bewaerden/ick woude haer dan versta-
ren geven/want ick voorwaer wiste mijn God soude mijns Woeders Schip hoorts
aendringen: Dat behaechden haer wel/ende de Coninck hiet my Sone/ende ick
glinck oock met sijnen Sonen op het Wepde-werck.

Hoe dat my de Wilden van dien Dorpe vertelden, hoe dat dat
voor-gemelde Schip uyt Vranckrijck, weder wegh geseylet was.

Dat L. Capittel.

De Wilden vanden Dorpe seiden my / hoe dat dat booz-
genemde Schip/Maria Belette genaemt/van Otepen/daer ick geerne in
gewoest hadde/aldaer volle ladinge getregen hadde/namelick/Basilien-
hout/Peper/Cattoen/Weder-werck/Waer-catten/Papegafen/en dier-
ghelijcke Waren als daer valt/ende sy hadden daer inder Haven Rio de Jevero een
Portugaloysers Schip ghenomen/ende hadden een vanden Portugaloysers eenen
Wilde Coninck/Icawu genaemt/gegeven/ende die hadde hem gegeten. Doch was
de Fransoy in dat Schip/die den Wilden bevolen hadde doen ick gebangen wert/
dat sy my eten soudent/ende die woude wederom nae huys varen/ende dat was dat
Schip als voor verhaelt is/als ick den Wilden ontslep/ende by haren Boot stoom/
en sy my niet in nemen en wouden. Ende dat selve was om-komen oft bleben opte
wederom reyse/want niemant vernamen en hadde waer dat blebe doen ick metten
anderen Schepe in Vranckrijck quam/alsoo namaels verhaelt wort.

Hoe

Hoe dat korts na dat ick verschoncken was, een ander Schip uyt
Vranckrijck quam die my kochten, &c.

Dat I I. Capittel.

Ick was ontrent 14. daghen int Doorp Tarewara futibi, by den
Continch Abbati Bassange, soo ghebeurdet op eenen dach, dat sommige Wilden
by my quamen/ ende seiden sp hoornden schieten / dat moeste in Ieroenne zijn/
welcke Haben oock gheheeten woort Rio de Jevero, als ick nu sekerlicke wiste
datter een Schip was, seide ick haer dat sp my daer brochten/want het moge mijn
Broeders zijn/ sp seiden ja/maer hielden my noch op sommige dagen. In midde-
lertijt soo ghebeurdet dat de Fransospen die daer in ghekomen waren/ hoornden dat
ick daer onder de Wilden was / doen schickte de Capiteyn twee ghesellen banden
Schepen/maer sommige bande Wilde Coningen/dewelcke sp te vziende hadden/in-
der Dieken daer ick in was/ ende quamen in een Putte / waer af de Continch So-
warasu hiet/ vast by der Putten daer ick in was / my wert de tijdinghe ghebracht
banden Wilden dat daer twee banden Schepen ghekomen waren / ick wert blijde/
ginch tot haer/ ende hietse welckome inder Wilden sprake/ als sp my soo ellendigh
sagen gaen/hadden sp medelijde met my/ en deilden my van haer kleederen mede.
Ic vzaechde haer waerom sp gecome waren: sp seide om mijnent wille/ haer was
bevolen dat sp my te Schepen brochten: Doen verblijde ick my van herten ober de
barmhertigheyt Gods/ende ick seide tot een bande twee/ Perot genaemt/dewelcke
der Wilden sprake koste/hy soude te verstaen geben dat hy mijn Broeder ware/en-
de hadde my sommige Risten vol Coopmanschap gebracht/dat sp my met haer te
schepen brochten/en de Riste haelden/en dat hy te verstaen geben soude/dat ick onder
haer blijven soude om Doper en meer ander Waren te vergaderen/tot dat de Sche-
pen weder quamen op dat ander jaer. Na die woorden brochten sp my met haer te
Schepen/en mijn Heere tooch selver mede/ sp hadden int Schip alle medelijden met
my/en deden my veel goets: Als wy daer ontrent eenen dach of vijf geboort had-
den int Schip/bzaechde my der Wilden Continch Abbati Bassange, den welcken ick
geschoncken was/waer de Risten waren/dat ick se my liet geben/ op dat wy weder
in rijts t'huys komē mochten. ~~De twee hieromge seide in den Overste des schips~~
ende die beval my/ ick soude se ophouden tot datter se my sinen vollen last hadde/op
dat sp haer niet gram en machten/oft ongemack onder stonden aen te nemen/ende
eenige verraderij aen richte mochten/ als sp sagen dat sp my int Schip behouden
wouden/om datter een volc is daer geē betrouwe op en is/maer mijn Heere de Co-
ninch meende gantschelijc hy woude my mede t'huysmaert hebben/maer ick hielt
hem so lange op met woorden/ende seide hem dat hy niet so seer en haeste/want hy
wiste wel als goede vzienden t'samen komen/en kosten so niet geschepden/maer als
sp metten Schepen wegh wouden/ dan souden wy oock wederom na zijnder Putten
baren/ende hielt hem alsoo op: Ten lesten als dat Schip toegerust was/versamel-
den de Fransospen alle by malhanderen/en ick stont by haer/ en mijn Heer de Co-
ninch met die hy by hem hadde stonden oock daer. En de Hoofstman des Schips
liet den Wilden seggen met synen Taal-sprecker/dattet hem wel behaechde dat sp
my niet geboot en hadden / nae dien sp my onder hare byanden gebonden hadden/
liet hem voort seggen/om my met beter geboeglichheit van haer te brengen/dat hy
haer wat geben woude om dat sp my so wel behaert hadden/daer in hadde hy my
met hem int Schip begert/om dat hy my sommige Waren doen soude/en dat ick
onder

onder haer blijven soude / ter wyle ick by haer bekendr was / om Peper ende ander goet te vergaderen / dat hem dienende was / tot dat hy weder quame. Soo hadden wijs nu soo gestotē / dat acht oft 10. banden Schiplieden versamelden / dewelcke my in eenigher manieren ghelijck ende gonsfich waren / de selbe gaben up dat sy mijn Broeders waren / ende wouden my mede r'huys hebben. Dese meyninge wort den Wilden vooz gehouden / dat mijn Broeders in geender manieren en wouden hebben dat ick weder aen 't Landt soude gaen / maer ick moeste r'huys trecken / want ons Vader begheerde my noch eens te sien eer hy stoude. Doen liet hem de Capiteyn oock weder segghen / hy was de Overste int Schip ende hadde geerne dat ick wederom aen Landt gings / maer hy en was maer een mensche / ende mijne Broeders waren veel / ende en kost niet tegen haer gedoen. Dat upgeven gebeurde also / om dat sy met pzoepheyt van den Wilden geraken souden / ende ick seide oock tot mijn Heer de Coninck : Ich woude geerne weder met hem r'huys trecken / maer hy sach wel mijn Broeders die en woudens niet toe laten. Doe begoot hy te weenen int Schip / ende seide : als sy my woude mede nemen / dat ick dan metten eersten Schepē weder quame / want hy hadde my vooz synen Sone ghehouden / ende was seer rooznigh op die van Uwaribi, dat sy my hadden willen eten. Ende eene van sijne Vrouwen / dewelcke oock mede int Schip was / moeste my beschryven nae haer gewoonte / ende kreet oock op haer maniere. Daer nae gaf haer de Hoofman sommige Waren / weert zijnde ontrent bys Ducaten / in Messen / Weren / Spiegelen ende Kammen / daer mede togen sy weder aen 't Land nae haer Wooninge. Alsoo hielp my de Almoghende Godt upt der Ezamen ghebeelt / hem sy prijs ende eere door Jesum Christum synen Sone onsen Saligmaker / Amen.

Hoe de Oversten des Schips genaemt waren, ende van waer dat het Schip was, ende watter noch gheschiede eer wy uytter Haven voeren, ende hoe lange dat wy opte reyse na Vranckrijck waren.

Dat LII. Capittel.

bziende hebben / ende heeten Los Markayos, dies Landtschap stoot aende Tuppia Impa, welcke de Fransosen te bziende hebben / die heide Ratten zijn Wpanden met

De Hop--man des Schips was ghenaemt Wilhem de Moner, ende de Stierman Franchoy's de Schantz, dat Schip was ghenaemt Catharine van Watteville, &c. Sy rusten dat Schip toe om weder na Vranckrijck te zeplen / so gebeurdet op eenen moorgen / boen wy noch inde Haven Rio de Jeve-ro genaemt / lagen / dat een Doztugalosers Schipphen quam / ende woude upter Haeben baren / ende hadde getcoopmanschap met een gheslacht Wilden / dewelcke sy te

met malkanderen/ende het was dat Schippen soo booz verhaelt is dat na my ge-
homen was om my banden Wilden af te koop/en en hoorde een Factoor toe Pie-
eer Roefel genaemt. De Fransospen staken haeren Boot upt wel versien met Ge-
schut/boeren teghen haer in/en meyndense te nemen/ende namen my mede om dat
ich met haer spraken soude datse haer opgeven souden/maer als top dat Schip aen
bielen sloegen sy ons wederom af/en also werden sommige Fransospen geschoten
en sommige gewont. Ich wert oock tot der doot toe genomen met eenen selschut beel
meer dan pemant banden genen die daer lebendighe gebleven waren/ en ich riep in
besen angst totten Heere/ want ich en boelde anders niet dan des doots noot/ende
badt onsen goedertieren Godt ende Vader/ dat hy my toch noch behoeden woude/
op dat ich inder Christenen Landtschap wederom komen moghe/en dat ich daer
sijne aen my ghetoonde welbaet/ ander lieden oock vertellen moghe/ terwijlen hy
my roch upt der Cypramen gewelt verlost hadde/ ende ich bequam noch wederom
in volkomen gesontheyt/ gekooft sy den goedertieren God van eeuwigheyt tot eeu-
wigheyt. Anno 1554. den lesten October gingen wy inde Haven van Rio de Janeiro
t'zuyt/ende voeren weder na Brancrick/ wy hadden ober Zee soo goet u Wind/
dat haer de Schiplieden verwonderden/ ende meyndden dat een sulck Weder een
sonderlinge gabe van God moest sijn/ gelick t' oock wel te gelooven is. Oock dede

de Heere een merckelich teken by
ons op der Zee/ want op de selven
dach booz den Herdach quamen
veel Dissencomt dat Schip/
de welcke men Zee-Verckenent
heet/ende dier binghen top so veel/
dat top sommighe dagen getoegh
hadden. Des selven gelicken oock
op den 12. die Coningen abom be-
schickte ons Godt oock Dissencomt
ghenoegh/ want top anders op die
reys niet veel rezen en hadde dan
wat ons Godt upiter Zee gaf.
Daer na op de 10. dach schyngh
oft daer ontrent quamen wy in't

Continckryck van Brancrick inden Jare 1555. by een Stedeken Hondos ghe-
naemt/ende leyt in Roymandien/ wy en sagen op die gantsche reys int weder-
komen geen Landt bykans in 4. maanden. Als wy naete Lande ghekomen waren/
ende sy dat Schip ontsaden wonden/ boen hiet ich haerlieden oock / als dat nu
oock ghedaen was/ doen danchte ich haerlieden van haer welbaet die sy my bewo-
den hadden. Daer nae begerde ich een Paspoort van den Hoofman/maer hy had-
de liever ghesien dat ich nochein reys met hem aenghecomen oft ghedaen hadde.
Maer evenwel doen hy sagh dat ich gheen lust te d'ben en hadde/ oft in de reys-
sen en woude/soo beselde hy my een Paspoort van Moenibral Miran een Overste
in Roymandien. De selve oock als hy van my ghehoort hadde/ dede hy my booz
hem komen/ ende gaf my selver het Paspoort/ende mijn Hoofman gaf my teer-
gelt om ober wegh te komen. Also nam ich doen oozlof/ende vertrach van Hondos
nae Habeluuef/ende van Habeluuef troch ich nae Diepen.

Hoe ick te Diepen in des Hoofmans huys des Schips Belete gevoert werde, daer hy de Huysweert ende Overste was, de welcke voor ons uyt Brablien gerefeyt was, ende noch niet ghekomen.

Dat LIII. Capittel.

Dat voorszende Schip Maria Belete genaemt was van Diepen/ende daer in was die Cael-sprecker oock/die den Wilden beval datse my eten souden/ende die ghene die my niet mede in haren Boot nemen en woude als ich den Wilden ontsiep / ende haer Hoofman was de selve die den Wilden eenen Portugalpfer gegeven hadde om te eten/na dat hy hem sijn Schip genomen hadde/dese altsamen waren booz ons op de repse om wederom in Branchryck te baren/ende en waren niet haren schepe Belete genaemt noch niet te Lande gekomen als ich daer quam/ hoe wel sy nae de reken-schap van dat schip Wartavilla, 'twelck my bande Wilden kocht/dyle Maenden booz ons souden gekomen zyn. Der selver lieden Wijs ende Wienden quamen by my/ende vragghden my oft ickse niet vernomen en hadde / ick seide/ seer wel heb ickse vernomen/ daer zyn een deel godloose lieden in't Schip / sy zyn waerse willen/ ende verreiben haer hoe datter een van haerlieden onder den Wilden gheweest was die oock int Schip was/die den selven Wilden bevolen hadde datse my eten souden / maer nochtans heeft my de almogende God behoedet/ende seide haer booz/ hoe dat sy niet haren Boot by de Hutten gebaren waren/daer ick in was: ende hadden den Wilden Peper ende Meer-katten afgemangelt/ ende hoe dat ick den Wilden ontloupen was/ ende tot haer by den Boot gewonnen was/ maer dat sy my niet en hadden willen innemen / ende hebbe daerom moeten aen 't Landt swemmen onder den Wilden/ het welcke doen oock een groot hartseer was / ende dat sy den Wilden eenen Portugalpfer ghegeven hadden om te eten/het welck de Wilden oock deden/ende hoe dat sy my geensins geen genade en hadden willen doen oft bewysen/ daer booz sie ick nu wel dat het de liebe God soo goet met my ghemeent heeft/ dat ick (God sy lof) booz haer hier ben om u lieden die nieuwe tijdinge te brengen. Sy moghen oock komen als sy konnen/ maer ick wil u een Propheet zyn/ dat sulcke onghedighheyt en tyranije/die sy daer in 't Landt aen my ghedaen hebben/ 't welck haer God vergeben wil/en sal ongestraft niet blyven/ het sy int hozt oft int lange/want het was blyschelick ende goet te sien dat in my selve de Heere Godt in den Hemel ontfermhertighheyt gethoont heeft: Doch seide ick booz/ hoe wel dattet dien op de repse gegaen was die my banden Wilden gekocht hadden/alsoo dat oock de waerheyt is/want Godt gaf ons goeden Wind/ oock goeden Fisch uppe diepte vander Zee. Sy hielden haer qualicken/ende meenden dat my dorchte/oft sy oock noch booz handen oft levende waren. Ende om dat ick haer niet heel quaden troost geven en soude/soo seide ick: sy souden noch mogelick komen/hoe wel dat den meesten hoop ende ick anders niet reekenen koste dan dat sy metten Schepe verdrongken ende ghebleven waren. Na alle dese woorden soo schepde ick van haer/ende seide/sy souden den anderen weten laten oft sy quamen. God hadde my geholpen/ende dat ick daer geweeft hadde. Van Diepen voer ick met een Schip na Londen in Engeland/ende daer was ick sommige dagen: Daer nae voer ick van Londen na Zeeland/ende van daer nae Antwerpen. Alsoo heeft my de almoghende God (wien oock alle dingh mogelick is) wederom in mijn Vaderlant geholpen. Hem sy eeuwelijck lof prijs/ende eere van eeuwigheyt Amen.

Mijn ghebedt tot Godt den Heere, ter-
wijlen dat ick inder Wilden Liedten ghewelt was, die
my dreyghden te eten,

Oghy almachtigheydt, ghy die daer Hemel ende Aerde ghe-
fundeert hebt, Ghy Godt onser Voor-vaders Abraham/
Isaac, ende Jacob, Ghy die dat Volck van Israel soo geweldigh-
lycken uyt haren Vyanden handen gevoert hebt door de Roode
Zee, Ghy die Daniel onder den Leeuwen bewaert hebt, u bidde
ick o eeuwige Godt, ghewelt hebber, dat ghy my wilt ver-
lossen uyt de handen van dese Tyrannen, die u niet en kennen,
om Jesus Christus uws lieven Soons wille, welcke die gevangen
verloft uytter eeuwiger gevangenisse, niet te min Heere ist uwen
wille dat ick sulcken Tyrannischen doodt lyden sal van desen
volcke die u niet en kennen, ende seggen als ick haer van u seg-
ge, ghy en hebt geen macht my uyt haren handen te nemen, soo
sterckt my inder lester ure als sy haer wil aen my willen vol-
brenghe, dat ick dan niet en twijffle aen uwe barmhertigheyt,
ende moet ick dan soo veel lyden in deser ellende, soo geeft my
toch hier namaels ruste, ende behoedt my voor de toekomende
ellende, daer voor alle onse Voor-vaders gevreesst hebben, even-
wel Heere ghy kont my wel uyt haer gewelt helpen. Helpt my.
Ick weet ghy kont my wel helpen. Ende als ghy my gheholpen
hebt, soo en wil ick dat den ghelucke niet toe-schryven, maer al-
leen uwe gheweldigde Hant, dat die my uyt haerlieder ghewelt
geholpen heeft, ende uwe weldaet wil ick pryfen ende int licht
brengen onder alle Menschen waer ick komen mach, Amen.

Eynde des eersten Boecks.

101.0

Re.

Avontuerlijke / vzeemde / ende waerachtighe beschrijvinghe van het Landt America , al- waer Hans van Staden onder de Brazilianen / Tuppin Imbas ghe- naemt/ lange gebangen geseten heeft/ ende hoe wonderbaerlijk Godt den Heere hem verlost heeft/ voorts van haren Han- del/ Leven/ Arbeyt/ Oorlogen/ Wooningen/ ende hoe't selve Landtschap gelegen is.

Wissgaders 't Geberghte 't welck begint by de Bay de todos los Santos,
hoe hun de Wilden daer onthouden/ (Waygana gheheten) hoe sy haer gheneeren ende
Oorloghe voeren/ haer Spise bereyden/ Wper maechen/ Wilde Dieren ende Visschen
schieten/ haer Regiment ende Ordonnantie. Mede hoe vzeemt de Wans met hun
Wrouwen hups houden/ seer nut ende hofts-wijlich om lesen.

Op nieuw herdrukt, gecorrigeert, ende vermeerdert.

AMSTERDAM.

Gedruckt by Broer Jansz, woonende op de Nieu-ijds Achter-boeghwal
inde Silbere Kian / by de Wouwerge hande Hoofbergh. 1638.

Hoe de Schipvaert begint uyt Portugael nae Rio de Genero, gelegen in America, ontrent inden 24. graet Tropicci Capricorni.

Dat I. Capittel.

Lisfebona is een Stadt in Portugael, gelegen inden 39. graet op de Noort-zijde der Linie Aequinoctiael, als men van Lisfebon wil afvaren op de Provintie van Rio de Genero, gelegen in 't Landtschap van Brasiliaen / dat men oock America noemt / soo vaert men eerst mael op Eplanden die heten Canarie / ende behooren den Coninck van Spangien toe / ende het zijn de sesse die hier ghenaemt wort en d' Eerde Gran Canaria. Het 2. Lanferetra. Het 3. port Ventura. Het 4. el Perro. Het 5. la Palma. Het 6. Tinereffe. Van daer vaert men nae Eplanden die heten Las Insulas de cape Verde, dat is soo veel gheseyt als de Eplanden des groenen Houts / welck groen hout in 't swert Noorden-landt oock wel Gene ghenaemt wort / de boogghemelde Eplanden leggen onder den Tropicco Cancr, ende behooren den Coninck van Portugael toe. Van die Eplanden seylten Supt-west nae het Landtschap van Brasiliaen toe / ende is een groote wijde Zee / men seylt drie Maenden oft langher eer men in dat Landtschap komt : Erst seylten opten Tropicum Cancr dat hy achter blijft. Waer nae droz de Linien Aequinoctiael, als men die Noort-waerts achter seylt soo en sien men de Noort-Sterre niet meer / welke men oock noemt Polum articum. Daer na kommen inder hooghte des Tropicci Capricorni, ende men vaert onder de Sonne / en als men ober de hooghte des Tropicci Capricorni is nae de middaeghs sijde / soo vaert men vander Sonnen af nae den Noorden toe. Daer is altoos groote hitte tusschen beyde de Tropicci ende dat booz genoemde Lant Brasiliaen leyt eensdeels inden Tropicis.

Hoe dat Landt America oft Brasiliaen ghelegghen is, soo ick eensdeels ghesien hebbe.

Dat II. Capittel.

America is een groot Landt / ende heeft veel geslachten van Wilde Dieren / de selve hebbert veel veranderinghe van sjaercken / ende daer zijn veel seltsame Dieren / het is lustigh om aen te sien / de Boomen zijn altydt groen / maer het en heeft gheen Boschoft hout dat den Boomen / Boschen oft hout van desen Lande gelijck is. De Dieren gaen naecht / want het en is in dat deel des Lants dat tusschen de Tropicis leyt / in gheenen tijdt des Jaers soo hout als hier ontrent Michaele oft Samis : Maer dat deel des Lants dat hem Supt-waerts van Tropicci Capricorni stretcht / is wat kouder / ende daer woont een Natie van Wilden die Carios heeten / de selve ghebruycken suppen van wilde Dieren / de welke sy eerst sijn bereyden / ende haer daer mede bedecken. Der selver Wilden Wijfs maken dingen van Cattoen oft Boombollen Gaeren ghelijck eenen sack / onder ende boven open / dat trecken sy aen / ende heet op haer sjaerke Typoy. Daer zijn in 't Lant sommige buchten der Aerden ende Boomen daer haer de Menschen ende Dieren mede generen. De Lieden van dien Lande zijn root ende bryn van berwe / om der Sonnen wil diese also seer verbrant / een rasch volck / ende wel ghemaecht van leden / listigh tot alle boosheit / seer ghemeygh om haer Opanden te verbolgen ende te eren / &c. Daer Landtschap America heeft sommige hondert Wajlen Noorden ende Suppen inde lengde / van welke ick wel 500. Wajlen langhs dat Landtschap benen geseelt hebbe / ende in veel plaetsen des Lants eensdeels gewoest ben.

Van een geberghte de welke daer in 't Landt leyt.

Dat III. Capittel.

Het heeft een geberghte d'welck reecht op drie Wajlen nae by der Zee / maer op sommige plaetsen bozder / ende op sommige plaetsen naerder / ende begint ontreyn in der hooghden Day de todos os Sanctos, een plaets alsoo gheseten / daer de Portugalosers ghebout hebben

ende

ende woonen/ ende dat selve geberghte streckt hem inder lenghde aen de Zee 204. **M**ijlen/ en inde dooght 29. grade op de Supr. zyde der Linee Equinoctiael. Desen Bergh eyndet hem op sommighe plaetsen/ en is acht **M**ijlen breed. Achter de Bergh ist plat Lant/ en daer komen veel schoone rivieren die Bergen upt/ ende heeft veel volcs/ en inde bergen onthouden haer een geslacht Wilde **L**ieden die **W**ayganna heten/ de selve hebben geen vaste wooningen gelijk de andere die booz ende achter de **W**ergen woonen. Deselve **W**ayganna hebbe oorloge tegen alle de andere **M**ajten/ en daer sijn die krijgen die eten sijn/ desgelijck doen de andere haer leden oock. **S**p trecken het volk na int geberghte/ en sijn cloeck om wilt te schieten mette **P**antboge/ en gebzupcken veel bejendighede met andere dingen/ als sleepnetten en vallen/ daer sijn dat wilt mede vangen. **D**aer is oock veel wilden honighs int geberghte/ twelck sijn eten/ sijn konne oock gemeenlijck gelijk het gedierde bieren/ en gelijk de **W**ogelen singen/ op dat sijn te beter verschalchen comen/ sijn ontfleken haer byer van twee houtjens/ gelijk de andere **W**ilden oock doen/ en dat vleesch dat sijn gemeenlijck eten vanden sijn: **S**p berreken met **W**ijf ende kinderen als sijn haer ergens achter legeren. **B**eer na by haer vanden lant vleychten sijn **C**huppen vast om haer **H**utten jenen/ op datmense niet haestlijcken en soude konnen overloopen/ en om der **T**gger-dieren wil/ slijken oock scherpe **W**oongen rontom de **H**utten **M**aria cide lu ghenaemt/ gelijk men hier **M**inchplessers leyt/ en dat doen sijn upt byese van hare vanden. **D**en heelen nacht hebben sijn byer by haer/ en als den dagh aen komt so doen sijn 't upt/ op datmen den roock niet en woxt stende/ en haer na spreure. **S**p laten langh hant op 't boest/ en lange nagelen aen de vingeren wassen/ sijn hebben oock ratelen **M**araka genaemt/ gelijk de ander **W**ilden/ dewelcke sijn booz **G**od houden/ hebben oock haren **D**zanck en **D**ansen/ oock wilde dieren **T**anden daer sijn mede snijden/ en **S**teenen **S**ceptels daer sijn mede houden/ ghelijck de ander **M**ajten oock gehad hebben eer sijn mette **S**chepen gekoopmanschap hebben: sijn trecken oock dickwils upt nae hare vanden/ als sijn die vangen willen leggen sijn haer achter doze **H**outen die by haer der vanden **H**utten slaen/ ende doen dat daerom/ oft daer eenige upt quamen van haren vanden om **H**out te halen/ dat sijn van vangen souben: sijn gaen oock veel spaanlijcker met haren vanden om dan haer vanden met haer doen/ want sijn snijden haer dickwils **A**rmen ende **B**eenen al lebendig af van grooten nijt/ maer de andere slaen haer vanden eerst doot eer sijn snijden om te eten.

Hoe de **W**ilden **T**uppin **I**mba, diens gevangen ick was, haer **W**ooninge hebben.

Dat **I I I I**. Capittel.

Sijn hebben haer wooninge booz den boozgenoemde grooten geberghte vast aender **Z**ee/ doe achter dat geberghte streckt haer liever **W**ooninge wel 12. mijlen/ en daer komt een blifende water uptte **B**ergen inder **Z**ee blifeten/ dat selve bewoont sijn op een zijde/ en heet die **P**arabe, langs de **Z**ee-stroom sijnen hebbe sijn onrent 28. mijle lants dat sijn bewoonen. **S**p sijn alomme met vanden bezorgingen. **O**p de **S**uut-zijde palen sijn haer met een geslacht **W**ilden die **W**eittaka heten/ en sijn haer vande. **O**p de **S**uut-zijde sijn haer vanden die de **T**uppin **I**kins ghenaemt wozen. **T**e landewaerts in sijn haer vanden **K**araya genaemt: maer van de **W**ayganna die int geberghte vast by haer sijn/ en noch een ander geslachte die **M**akaya heten/ en tusschen haer woonen/ van dese hebbe sijn seer groot verholgh. **D**e boozgenoemde geslachten hebben krijgh booz malkanderen jenen/ en als d'een den ander bangt/ die eten sijn. **S**p setten haer wooninge gerne daer sijn 't **W**ater en **H**out oft **B**osch niet verre en hebben om **W**ilt ende **W**issches te krijghen/ ende als sijn op een plaetse verbwoont hebben/ veranderen sijn haer **W**ooninge op een ander plaetse/ ende als sijn van willen haer

haer Hutten maechen/ verfaemt een Overste onder haer een partje van 11. Man-
ende Vrouwen/ alle die sy gekrijgen kan/ ende dat zijn gemepullich vrienden ende
Naghen onder malhanderen/ de selve rechten met malhanderen een Hütte op/ de
welcke is ontrent 14. voer breed/ ende wel 15. voer langh/ daer nae dat haerder veel
zijn ontrent twee bademen hooge/ boven ront gelijk een Heider gewelffel/ dat sel-
ve decken sy dicht met Palmen- bieten datter niet in en regent/ de Hütte is binnen
al open/ daer en heeft niemant geen ghemaect op zijn selven toe gemaect/ een pege-
lijke partje Wyf ende Man heeft zijn ruymie inder Hutten op een zijde van 12.
voeren/ op de andere zijde de selgelyc een ander partje/ alsoo zijn haer Hutten vol/ ende
elcke partje heeft sijn eyghen wyer. De Overste heeft sijn Logement int midden
vander Hutten/ cū sy hebben oock alle ghemeenlich dyle Doorkens oft Deuren/ te
weten/ op elcke eynde een/ ende int midden eene/ sy zijn oock soo leeghe dat splieden
moeten bycken als sy upt ende in gaen / haer Dorpen hebben luttel over de seben
Hutten/ ende laten een plaetse tusschen de Hutten daer sy haer ghevanghenen doot
saen: Oock zijn sy genepcht tot stercken/ rontom haer Hutten te maken/ de welcke
gemaect worden in sulcher manier gelijk hier nae volghet.

Hoe dat sy haer Hutten ende Staketten maecten.

Dat V. Capittel.

W maechen een Staketsel om
Sdie Hutten henz van Palmen-
hout of van Bomen/ die alleben sy
van een/ dat Staket is wel ander-
half baden hoog/ ende makent so
dicht dat gheen yst daer tusschen
door können en kan. Sy hebben
klepne schiet-gaetsens daer sy
door upt- schieten. Ende om dat
staketsel henen maken sy noch een
ander Staket van groote staken/
maer wel alsoo datter gheen men-
sche en kan dooz ghekruppen/ ende
hebben sommige die maniere dat
sy de Hoofden vanden genen die sy gegeten hebben op de Staketsels stercken hoor
aen den ingangh vander Hutten.

Hoe sy vyer maecten.

Dat VI. Capittel.

S hebben een soorte van hout dat heten sy Vrakuelba, ende dat droogghen sy/
Sende nemen dan twee Storkens eenen Wingher dich/ ende wyjben den eenen
op den anderen / ende dan gheeft dat stof ende rooch van hem/ ende die hette vaurt
wyjben sterck den stof aen/ ende daer mede maken sy Wper alsoo sy willen.

Waer in datse slapen.

Dat VII. Capittel.

S slapen in die dinghen die sy heeten Juni. op haer spzarcke/ ende zijn van Car-
Steen- Garen ghemaect/ ende die binden sy aen twee Palen boven der Aerden/
ende hebben des nachts alstijt Wper by haer : sy en gaen des nachts niet gerne
upt haere Hutten haer gheboegh doen sonder Wper / soo seer hzresen sy dooz den
Dupbel/ den welcken sy Ingange noemen/ ende sien hem oock dickwils.

Hoë gheschickte dat zy-lieden zijn om Wilde Dieren ende Visschen te schieten met Pijlen.

Das VIII. Capitel.

Als sy int Bosch gaen oft by het Water/ so hebben sy alcos hant Boges ende Pijlen by haer. Ende als sy int Bosch gaen/ hebben sy alstij haer geselschap hooge na de Boome in/ achter ende voor. En als sy wat verkennten bang groote te Vogelien/ Maer- Eaten oft ander singe enige dieren die haer op de Boomen hangen/ gaen toe/ ende leggen om te schieten/ volgende haer soo lange na tot dat sy bangen. Selden gebeurt als men upgaet na dat Water/ merck na dat sy lesichy hant hant/ deigelijc volgen sy de Visschen na vast by den Oever vander Zee/ sy hebben oock seer scherpe gesicht/ want als hem ergens eenen Vissch verheft/ daer schieten sy na/ luttel schrecken haer gaen sy/ ende als sy een geroft hebben springen sy int Water/ ende swemmen hem na. Sommige groote Visschen als sy den oest genoden/ gheben haer selven te gronde/ ende de selve inschieten sy haer/ wel tot sy vanden diep/ ende hangen die mede. Sy hebben wengelen in. Dieren/ ende dat Gaten daer sy die af maken oft aen den blechten/ secht sy van lange scherpe Bladeren/ welcke sy Tockan heeten/ ende als sy int Water gaen oft dierin Visschen hangen willen/ soo vergaderen haer de sommige by malen den/ een geelyc haer vanden de plaetse/ ende eenen hoec waters daer. It niet diep en is. Dan gaen sommige gaderen int water kruswijls door een/ dan so loopt de Vissch na de diep/ en come haer also in haer Gaten/ die dan het meeste vangt die diep den anderen mede. Daer komen oock dierwils toe die verre vander Zee woonen en hangen veel Visschen/ daer mer/ vander se heel dier/ grootste ende machst haer af/ welck sy wel droegen ende maken/ also dat hangen int dueren van ende dat haer in sy mede hangen/ ontfen vortelen/ mer haer toe/ mer sauen sy de Visschen ghebraden mer haer daer ren/ sy en sooden mer lange dueren/ want syse niet en louten. Oock paken haer mer beter by een/ ende daer gaet mer op eenen hoop hant vande gebraden Visschen.

Wat saken oft gesaken in de Liederen hebben.

Das IX. Capitel.

Daer chieraer/ ende behangen haer met Blupmagien.

En is ten sijn spel ghesche-
dert hant/ derre man ende
derre gelyc als de heden hier te
Landen sijn/ allenitch dat sy byn
sijn vander Sonnen/ mer sy gaen
al naer ionck ende ouer. Ende en
hebben oock niet mer allen daer
sijn. Sy hangen by. Sy verstellen
haer selven niet. Schuderen ende
Dieren. Sy en hebben gheenen
Baert/ want sy pluchen dien up
merter Woelen also dierwils als
sy want maechen oock gaen in de
Landen ende in haer Woelen/ daer
hangen sy. Dieren in/ ende dat is

Waar

Waar mede zy houden oft snijden, ende sonderlinge op de eynden, daer die Christenen haer noch geen ware en brengen, als Bijlen, Messen, Scheren ende Axen.

Dat X. Capittel.

We hebben voornemende eerder Schepen int land gesamen (en nu) op veel plaatsen doer langs daer gheen Schepen en komen) eerder hante swerte Steenen blaen: ooghich/ende makent geijghen een beitel / ende op de byzeste syde wetten zy een ront/ ende makent scherp/ het is wel een spanne lant/ twee vingeren dick/ een hant byzet/ sommighe groter/ sommighe kleiner/ dan nemen zy een dun storchten ende bypghen hebben nu ocht de Byere beytels/ die haer de schijfste hebben/ op sommighe plaatsen/ maer se maecten de stelen op een ander manier/ want se stercken daer een gar dooz/ daer seken op danden Beitel dooz/ ende dat is haer Byele daer zy mede houwen.

We nemen nu de Wercken. Eenden ende wetten se int midden dafse scherp woorden / ende bindeuse dan tusschen twee houtkens / daer mede schaden zy dan haer pijlen ende Wogen/ dat se so ront worden offe gebazert werden/ en gebuycken oock eenen Cant van een Wier. Paga genaemt/ ende dien wetten se dooz scherpe/ ende als zy oghycken en / se hebben van bloet wegen/ so se schadden zy op de stede daer haer seer dooz/ haer bloet dan/ ende dat is met haer so veel als weder laten.

Hoe dat haer Broet is. hoe sy haer vruchten heeten, ende hoe dat zy die planten, ende maken darmen se gemeten kan.

Dat XI. Capittel.

De plaatsen daer zy planten willen sadwen zy de Boomen / of de Wortel / ende laten se een Waert oft die jonge woorden/ daer na seken zy dat. Over daer se ende verstaende/ dan planten zy haer Wortelen tusschen de stochten oft stroncken / dan welcke zy haer be- huld hebben/ heeten die Mandioka.

Daer een Boomen wortel in blyft/ ende gheeft die Wortelen van hem / ende als zy de Wortelen blyven willen / stecken zy dat Boomen upr ende byrecken de Wortelen aff ende blyven de staken

van de Boomen/ ende sellesse weder in de Werde/ dat seijcht dan Wortelen/ ende in 6. Maenden wortel se groot darmen / ender gesamen haer/ zy nutten dese Wortelen op byderley maniere/ se seken haer woorden se die op eenen steen heel in hupne moeselen/ dan persen se daer. Dap upr merken. Sifte / ende dacten dan van het meel dunne byecken. Dat dinct daer zy haer meel in droogen en bache se van Leem oft Clep gebachen/ en veel makent op een maniere van een groote schotel. Oock nemen zy de wortelen verschen leggende int water/ en laet se daer in vercoren/ en nemen se dan weder upr/ en leggende onder den Byere inden stoch/ ende laten se droogen/ de jonge Wortelen heeten zy dan Kocoms, ende dueren lange. en als zy dan nutten of besigen willen/ stooten sy se streuen. Wortel van hout gemact/ so wortel se wate als

Beschrywinghe van America.

39

als witte Maet / daer maken zy hoeken af die zy heeten Byvuul. Ook nemen zy wel
derrotten Mandioka, ter sy hem dzoogen/ en mengen den met dzoogen en met groene.
Maet dzoogen zy dat merel upt / ende dat duert wel een jaer / blyft eedengoot om te
eten/ zy noemen dat Vrychan. Ook maken sy van biesch ende vleesch merel / en dzoogen
dat vleesch oft biesch byden ober stier ende roock / laten heel daer woeden / ende
trecken van een / dzooghen noch eens in schotelien oft baten die se hart toe metten
byre ghebrant ende ghemaecht hebben / heeten yncbaum. Daer na stooten zij kleyn
in eenen houten moxtier/ sistent dooz een sebe/ maechen merel daer af / ende dat duert
langhen tijt/ want zy en hebben gheen ghewoont biesch ende vleesch te souen/ sul-
ken Maet eten zy dan totten Wortel-merel/ ende het smaecht tamelich wel.

Hoe dat zy haer Spijse gereet maken.

Dat XII. Capittel.

Dier zijn veel geslachten des volcs die geen sout en eten. De ganc daer ich an-
der gebangen was sommige van die eten Sout/ welch zy vanden Franfons
ghesien hebben die met haer handelen / maer sy bereyden niet hoe daer te
vatten van volck daer aent lant liggen die Rarays heeten/ te lant daer sy in / die die
sout maken van Palm-boomen/ en dat is dat een / want dies veel gheuycken in
en leefden niet lange/ ende zy maechen op die maniere/ want ich heb in diep daer
toe / sy houwen eenen dicken Palm-boom of huylen hem in twee / sulken wy
ken daer na een gestalte van dzooge / want syghen die volck ende daer op ende die
byanden metten dzooghen houten toe gheben/ vanden dier maechen sy lang/ ende die
sieden zy/ dat schept hem van gelijck Sout. Ich merende het weder in meer ghe-
ende proefde dat daerom int byer/ maer sy bereyden niet hoe daer te vatten / want
is grau van berwen/ maer het maecte dat dat daer in en gheuen niet. Zy
zy pet sieden/ het zy Wisch oft Welsch / so doen zy ghemeynlyc bene beeyt daer
aest dan redelich genoeg ghesoden / die heeten int water ion/ ende maech daer ee-
nen dunnen by af / die heeten zy Tingau, bynchen dien upt d' quwoeden / dewelcke
zy dooz baten hebben/ oock als zy eenoerlep Spijse maechen willen/ het zy Vleesch
oft Wisch/ dat eenen tijt lanch duere/ dat leggen zy vier spannen hooghe over / byer
op klepne houtkerken/ maechen dan een redelich byer daer onder/ en laten soo bya-
den ende hercooken toe dattet heel dzooch was / ende als sijt daer nge eten willen/
soo sieden zy weder op ende erant/ ende sulcken Vleesch heeten zy Mochacin.

War Regiment ende Ordinantie zy hebben metter Overheyt ende Rechten.

Dat XIII. Capittel.

Sij en hebben sonderlinge geen regiment/ oft recht/ elcke hute heeft enen Ober-
ste/ dies haer Coninch/ want alle haer Obersten zijn van eenen geslachte/ en
ghesieden/ ende een regiment/ men mach daer af maken denmen wil/ het mach
hem den een wat meer gebuycht hebben in oolage oft in ghehandel/ dat zy in die
wijse meer gebort heeft dan een ander/ als zy ten lichte wachen/ geliken als de ge-
weltdighe Konin Bebe, anders en heb ich geen sonderlick recht onder haer vernome/
dan dat de jonckste de outste ghehoofsaem zijn te doen dat hare zeden mede byenght.
Als permant den anderen verstaet oft schiet sijn vrienden / bereyt dien weder om te
dooden/ hoe wel dat selven gebeurt. Ook zijn zy den Obersten haerder huten ge-
hoofsaem/ wat die vernomen heet/ dat daer sy sonder enich bedwang oft bysele/
dan alleen upt goeden wille.

3 a

Hoe

Hoe zy de Potten ende Hertenwerc bakken die zy gebruycken.

Dat XIV. Capittel.
 De wyfsmaden die baten die zy besighen also: Sp nemen Clep/aerde oft
 een/ende maken die ghelijck derch/ daer af maken zy baten/ potten/ Sche-
 telen/pannen/oft den zy willen/ ende latent eenen tijt lanch dzooghen/ ende ba-
 een/sijn te schijderen / ende als sy dan baken willen so stopen sijt sy Steenen/
 setten dan daer heet Wootschillen/ronkome/ die dzooghe zijn / ende stercken het
 over daer in/ ende daer mede worden zy ghebaken datter gloeyt ghelijck een heet
 Iser.

Hoe zy haren Dranck maken daer zy haer droncken in drincken, ende hoe zy haer hou-
 den mettet drincken.

Dat XV. Capittel.

Dat Vrouwen boelich maecht
 den dranch/ sy nemen de wo-
 tel Mandioka, ende sieden
 groote Potten vol. Alst gesoden is
 nemen zijt upten pot oft teple ende
 gietent in eenen anderen pot / la-
 rent een luttel siont worden / Ende
 dan teren haer de jonghe Maech-
 den daer by ende knaubent miet
 monde/ ende dat gheknauende daer
 sy in eeten bpsonderē pot oft teple.
 Als de ghesoden Wortelen al ghe-
 knaut zijn/ so doen zy dat geknau-
 de wederom inden pot/ende gieten
 sien dan wederom vol Waters/
 mengelende dat metten gheknauuden Wortelen/ende dan laten zijt wederom wern
 worden. Dan hebben sy sonderlinge baten dewelcke sy half inder aerden begraben/
 ende gebuyckense daer toe gelyken sijn der baten tot Wijn oft Bier gebuyckit/
 daer gieten zijt dan in ende maken wel toey/ dat hert oft bye dan in hem selven ende
 woyt sterck/ende sient also: dāgen staen/ende daer na dincen zijt /ende worden
 daer dzoncken af/ het is diche/ en doet doen seer wel/ elck hutte indercht sijn dranch
 bpsonder. Gede als hem een Doyp wil vollich maken/ welck ghemeynlich alle
 waentrens gebeurt/ so gaen zy eerst alle met malsanderen in een hutte en dincen
 daer eerst upt/ dat doet also op de rijde om/ tot dat sy den dranch in alle hutten upt-
 gedoncken hebben/ se sieten haer rontom de baten heeren. Somnige op de bza-
 den/somnige op der aerden. De Wajfs ropen den dranch der volgnde/somnige
 staen/singen ende danken om de baten beguen/ ende opier plaetsen daer sy dincen/
 maken zy oock haer water/ dat dincen daert den heelen nacht/ ende dāssen oock
 wel tuschen de branden heeren / roepen ende blasen met Wasuppon/ maechen een
 byerselich gherucht als zy dzoncken worden. Oock sietmen luttel of seiden dat zy
 rotsich worden. Zy sijn oock malsanderen seer guetsich/ende wat de een meer
 heeft van etende. Spisse dan de andere/ dat deyt sy hem mede.

Wardes Mans genter is, ende albe zy haer schilderen, ende wat haerlieder namen zijn.

Dat XVI. Capittel.

San maken een crupne op haer hooft/ ende laten daer rontom een fransien wassen
 van hant ghelijck eenen Monnick / Ick heb haer dickwils ghebracht van maer
 dat 3p dat monster van hant hadden: Soo seiden 3p / haer vooz- Vaders hadden
 den eenen man ghesien die hadde Meyro Humane ghesien / ende hadde veel wonder-
 sliche dingen onder haer gebaen / men wil seggen dat 't een Prophet oft Apostel ge-
 weest is. Voorts vzaegde ic haer waer mede 3p de hant af hadden konnen sijnde eer
 haer die Fransoylen scheeren gebracht hadden. Sp seiden 3p hadden eenen Steenen
 beutel genomen/ en hadden een ander dinc daer onder gehouden/ en daer op de hant
 af geslagen / maer de middelste crupne hadde 3p met een scheffer van eenen her-
 den steen-gemaecht / t welch 3p dickwils gebuycken inde stede van eenen Schere.

Voort hebben 3p een dinc van roode wederen gemaecht en dat heet Kannirare, dat
 binden 3p om dat hooft/ sp hebben inde onderste Lippen des monts een groot gat/
 dat maeken 3p van joncks af/ als 3p noch jonck zijn / sp steeken metten scherpen
 punt van eenen Hertshozen daer doot / daer in steeken 3p dan een steentken oft
 houtken/ende smerent dan met haer salbe. Dat gaethen blijft dan open. Als sp nu
 soo groot worden dat sp wep-achtich zijn/ soo maeken sijt van weder wat grooter/
 en dan steekt sp daer eenen groten groenen steen in/ dit is aldus gemaect het smal
 epinde boven/ dat comt binnen inde lippe te hangen / en dat dicke hangt bukten up/
 ende de lippen des monts hanght haer altyt om leeghe banden gewichte des steens.
 Oock hebben 3p op beyde syden des monts inde kaechen noch eenen Reppen steen/
 sommige hebbeder van Cristal-stenen die sijn smal en lanc / En noch hebben 3p
 een rieraet dat 3p up groote Zee-slacken hupsen maken/ en die heeten 3p Mette pue
 en dat is ghemaecht als een halve mane/ dat hangen 3p aen den hals / het is sicut-
 hof/ en wort Bogesse genaemt. Oock maken 3p witte corbellen van witte Zee-ste-
 nen ende kost veel aenbeys te maken/ dat hanghen sp aen den hals. Oock binden 3p
 Plum-boeschen aen de armen / schilderen haer swert oock met rode ende witte
 wederen/soo want doot malcanderen/ de wederen placken 3p opt lijf met materie die
 up de 3e somen komt/ dat strycken 3p op de plaetsen daer sp de Plumme hebben wil-
 len/ende daer op leggen 3p dan de Plummen/ende dat blijft dan daer aen kleben.

Ende sp schilderen hen oock den eenen arm swert den anderen root / de beenen
 ende dat lijf desgelijck/ sp hebben oock een cleraet van strupsederen gemaecht/ dat
 is een groot ront dinc van wederen/ dat binden 3p opt gat als 3p inden krijg baren
 teghen haer vanden oft sp dus eenige feest houden dat heet Enduap. haere namen
 noemen 3p na de wilde dieren / 3p gheben haer selden veel namen maer altyt met
 een onderschept / als 3p eerst ghebozen worden / soo wort haer eenen naem gheghe-
 ven/ dien behouden 3p niet langher dan tot dat 3p weerachtich worden/ende de 3p-
 anden doot-slam/soo veel als hyper dan gedoot heeft/soo menigen naem heeft sp.

Wat des Wijs of der Vrouwen cieraet is.

Dat XVII. Capittel

De Wijs Schilderen haer in 't aensicht ende ober dat gantsche lijf oock opte
 doot ghesepde maniere/ alsoo haer de Wijs schilderen/ maer 3p laten dat hant
 lanc wassen/ alsoo oock ander wijs/ 3p en hebben sonderlinck geen cleraet dan inde
 ooren hebben sp gaten daer hanghen 3p dingen in/ ende zijn ontrent een span lanc/
 ront ontrent eenen dupm dick / herten op haer spache-nambieya, maechent van
 Zee-slecken/Marepu genaemt/haer namen zijn na vogelen/ vissche / bruycken der
 dommen ghesien/ en hebben vander jonckheyt op maer eenen naem / maer so menige

Slave de Wang doot-flaen/so meuten namen geven haer de Wijsf oock. Als de eend n anderen lust/die lust n eten zp/ich hebse dich wils ghebraccht waerom dat zijt doen/ so sepderse het warē hare vbanden/ eten se banden hoofde ende willen den aen haer toezien/ daer en zijn geen besondere vroe-vrouwen/ als een Wijsf in barens noot is/ loopt daer toe wile batter na bp is/ Man en Wijsf. Ich hebse sien gaen ontrent den vierden dach na darsē gebaert hadden. Sp broeghen haer kinderen opten rugge/in lieften van Cartoen garen grimaecht/doen haeren arbrpt met hup/de kinderen slapen en zijn wel te vreden hoe zp met haer bucken oft capzchten.

Hoe zy den Kinderen eerst eenen naem geven.

Dat XVIII. Capittel.

Vanden Wilden/ een betwelche niet vangen hielp/sijn hupsozu had eenen jongen Soon ghebaert/ sommigē dagen daer na nam hy sijn naefte gh'bucren banden huten/bezagen de hem met haer wat hy den kinde woude dooz eenen naem geven die dapper en vreeselick waer / sp hielden veel namen dooz die hem niet en besaechden/hy noemde hem vander vier dooz-vaders/eenen naem/sepden de kinderen/die foodarighen namen hadden dijden wel/ende waren spoedigh slaven te vangen/hy noemde de vier dooz-vaders / de eerste hiet Krimen, de ander Hermitan, de derde Koem, des vierden naem en heb ich niet onthouden. Ich dachte als hy van Koem sepde het moest Cham zijn/maer Koem heet op haer spracch den moezhen/soo sepde ich hem dat hy hem den selben naem gabe / want de selve moest seckerlich sijnder dooz-vaderen een gewest zijn/der namen een behielt dat kin/ soo gheben zp haer namen sonder Doopsel oft besnijdinge.

Hoe veel Wijsf een heeft, ende hoe hy hem met haer hout.

Dat XIX. Capittel.

Den meesten hoop en heeft maer een wijsf elc/sommigē oock meer/maer sommighe van haer Coningen hebben 13. ofte 14. wijsf. De Coninck die ich lefmael gheschoncken was / van welcken nu de Fransosjen hochten/ Abbari Bollange ghenaeint/ die had veel Wijsf/die sijn eerst ghewest was die was de Overste onder hen / elcke Vrouwe hadde haer Logement inden hutten/ eyghen wper/haer eygen Doortel-gewas/met welcke hy te doen hadde/inder selben Logement hy was die gaf hen te eten/dat ginch soo om/ de kinderen die zp hebben tecken op Wepde-werck als sp groot zijn/ende wat sp byengen geeft en pegelich sijnder Moeder/ die koochen dat ende deplen den anderen mede/ende de Wijsf verdraeghen haer wel onder malhanteren. Sp hebben oock die maniere dat d'een v'ander een Wijsf schencht als sijse moede is / oock schencht den eenen den anderen een Dochter oft Suster.

Hoe zy haer verloven.

Dat XX. Capittel.

Sp verloben haer dochters als sp noch jonck zijn/ende als zp groot worden dat sp tot Vrouwen ghebruycken krijghen oft komen/ snijden zp haer dat hup vanden hoofde/schappen haer een besondeliche snede inden rugge / binden haer sommigē Wilde Wieren Tanden aenden hals/ daer na als haer weer gewassen is/ende de sneden toegewassen zijn/soo siemen eben wel dat teeken vande snede/want sp doen daer wat in daer mede dat swert blijft als toe gheheelt is / dat houden zp dooz eer/ als zp sulche ceremonien gespen zijn/haer nae lebaren sijse over d'ose hebben sal/en mact.

maeken geen sonderlinge ceremonien. Men ende Wyf houden haer oock ghebuer-
lich/maken haer dingen heymelijck. Item ick heb oock gesien dat een Overste van
haer by tijden des morgens byzich doot alle hutten ginch/ende kradde de kinderen
met eenen scherpen visch-tant inde beenen/om haer daer mede socht/onidich te ma-
ken ende byzefende/op dat als sy krijten ende onlijck saem waren/ die ander haer daer
mede byzichden/daer komt een/ende mede papdeden dassse swegen.

Wat haer Goden zijn.

Dat XXI. Capittel.

Daer en is gheen beplijnghe oft partijeringhe onde haer-liden/ zy en weten oock
van gheen Gelt te seggen/haer schatten zijn Plupmen van Voghelen/ vanden
welcken hier veel heeft die is rijck/en welcke synen Steen inde Lippen des Monts
heeft, die is oock vanden rijcksten een. Een pegelijck partije Maan ende Wyf heeft
sijn eppen Wortel-gewasch daer zy af eten.

Wat haer meeste cere is.

Dat XXII. Capittel.

Dat is haer veel eer als een veel vanden ghedangen ende doot ghelagen heeft/
want dat is de maniere onder haer-liden so menighen vyant sy doot slaet/ soo
menighen naem gheeft sy hem selven/ende dat zijn de voornaemste onder haer-lie-
den/dewelcke sulcke namen veel hebben.

Waer aen dat sy ghelooven.

Dat XXIII. Capittel.

Sy gelooben aen een dinck dat waft als een ronde Coutworde/ ende is so groot als
Semen Pot van eenen Pot natz/ het is bantenhol/ secken een kleyn storcken
daer doot/ sijden een gaethe daer in gelijck eenen mont / ende doen kleyn steenhens
haer in dattet ratelt/ratelen daer mede als sy singen ende dansen/ende bretem Tam-
maraka, en is gefozmeert oft gemaecht gelijck hier na dolcht. Die selve hebben dat
Maansvolck elck een eppen/zy zijn nu sommige onder haer die zy noemē Paygi, die
woorden onder haer geacht gelijckmen hier die Waer-seggers acht/die selve trecken
des jaers eens doot dat Tam in alle hutten/ende gheben te verstaen hoe dat eenre
geeft by haer is geweest/ dewelcke verre van daer upt byemde lands gekome was/
hadde haer de macht ghegeven dat alle die ratelen Tamaraka dewelcke vrouwen/
fouden spreken ende maecht sijnghen daer zy om baden / soude haer geworpen ende
gegeven wesen/ende so gebeuren. Een pegelijck wyl dan dat in syne kareken dit ge-
weilt hoire, makenreche groote Feeste met bysicken/singen/ ende waer seggen/hou-
den veelselssanne ceremonien / haer bestellen de waer-seggers eenen daech inde hou-
ten/dewelcke zy ledich maechen/daer en moeten geen Wyfs noch kinderen in by-
ben / dan ghebeiden de Waer-seggers dat een pegelijck sijn Tamaraka root ver-
doe met Plupmen ende daer in hoire/so wil sy haer dit gewelt ober leberen dat sy
spreken sullen. Daer na komen sy inder hutten/so seken sy haer doot aen de waer-
seggers/ende hebben haer Tamaraka by haer inder Erde secken/de andere die
heurt oock/een pegelijck geeft den waer-segger giften oft geschenck / dewelcke zijn
Slitspijlen/Wederen/Ringē die zy aende Woyen hangen/op dat een pegelicken sijn
Tamarakanter vergheten en worde/ als zy dan alle by malcanderen zijn so neme
sy dan pegelijck Tamaraka sonderlijcken/ende deroocht se met Crup/ t welck zy
Bieia noemen/daer na neme sy de Katel dach doot den mont en rateler mede/sepe
totten Katel:Nec koca nu spreect ende laet u hozen zijde daer inne/van spreect sy
mes

met hi vader stemme ende raschen woort daermen niet wel merken en kan oft de Watel doet oft dat lijt doet / en dat ander volck meent datter de Watel doet / maer de Waersegger doet het met alle Watelen die eenen na den anderen / een pegelijc meent dan dat sijn Watel groote macht by haer heeft / dan ghebeeden hem de waerseggers dat zy te krijch trecken byanden vangen / want de geesten die inde Tamaraka zijn hebben lust Slozen-blesch te eten / nae die raet trecken sy nae den krijch / want niet nu de Waer-segger Paygi upt allen Watelen goden ghemaccht heeft / so neemt dan een pegelijc sijn Watel weeroem na hem en heeft se liebe Soon / machet hem een eygen Hutten / daert in staet / set hem eten booz / begeert van hem alle wat hem kan noode is gelijc als wy den waerachtigen God doen / die Hemel ende Aerde gheschapen heeft bidden dat sijn nu haer Goden. Werten waerachtigen God die Hemel ende Aerde gheschapen heeft / en hebben zy geen becommeringhe / houden booz een ouer heercomen dat Hemel ende Aerde gheveest zijn / en weten dus niet sonderlic vanden begin der Werelt / dan sy seggen / datter eens groot water geweest heeft / dat alle haer booz-vaders berispen / ende sommige sijn in een naker daer upt gekomen / sommige op Doomen / het welck ich achte het moet die Welubte gheveest zijn / als ich nu de eerste rype of der haer quam / en sy my daer af seiden / meinde ich het was een dubbels booz-spel / want sy seiden my dichtsijls hoe dat die dinghers spreken / als ich nu inden Hutten quam daer die waer-segghers in waeren die welcke die dinghers soude sprekende maechen / moesten sy haer alle neer setten / maer als ich dat bedroch sach giuch ich ter Hutten upt / ende dacht hoe armen verblinden volck is dat.

Hoe zy van haren Wijs Waer-seggers en maecken.

Dat XXIV. Capittel.

Sy gaen eerstmael in een Hutte / ende alle Wijs der Hutten nemen die een booz die anderen nae / ende behoeken se / daer moet dat wijs krijten en springhen ende omloopen so lange datse op't Herden vallen gelijc oft zy doot waren / daer nae seyt de Waer-segger / siet nu is sy doot terstondt wil ick se wederom lewendich maken / als zy dan wederom tot haer selven comt / seyt nu spoedich toecomen de dinghen te segghen / als sy dan nae den krijch trecken / soo moeten haer die Wijs vanden krijch waer-seggen / myns Heeren Wou dien ick gheschoncken was om te dooden begoft eens te waer-segghen / seide tot haer man / haer was eenen gheest upt zeeinde landen komen / die begerde van haer te weten hoe hoerz ick soude gebodt worden / ende byaechde na dat hout daermen my mede doot-slaen soude / waer datter waer / sy seide het was niet verre / alle dinghen waere ghereet / sy liet hem duichen ick waer geen Portugaloysen maer ick was een Francos / als dat Wijs daer booz-seggende volbracht hadde / byaechde ick haer waerom sy my so nae mijn leven siet ter wijlen ick geen byant en was / of sy niet en byaechde dat haer mijn God en plaget oer schicken soude / sy seide ick en soude my daer niet aen heeren / want het waren Geesten die wouden bescheet van my weten / sulche Ceremonie hebben zy deel.

Waer in dat zy op 't Water varen.

Dat XXV. Capittel.

Dier sijn eenderhande Boomen in 't Landt / dewelcke heeten Ygaywera, die's Booms schalen lossen zy gantsch of van boden aen tot beneden toe / make besondt.

sonder gekelt rontom den Boom henen / om de schael gansch en heel af te krijgen / daer na nemen sy de schale ende d'agense up ten geberchte by der Zee / heetense met byer / leggende achter ende boozt hooch op / binden swerte houtē int midden daer onder ende over / dat sy niet wijder en worden / maken **Makers** daer af / daer in haerder 30. baren konnen te rijck / de schale is een dym dick / wel 4. voet is de wyde / 40. voeten lanch / sommige langer / sommige korter / de selve roepen sy seer gheringe ende licht veerdich deur / baren daer mede so verre als sy willen / als de Zee ontfelt is trecken sy de **Makers** opt Lant / tot dat t'weeder goet weer boozt / 30 baren over twee **Wijlen** niet inder Zee / maer lanch den Lande baren sy verre.

Waerom den eenen vyant den anderen oet.

Dat XXVI. Capittel.

Sen doens van geenen honger / maer van grooten haet ende rijt / ende als sy in den rijck tegen malsanderen schermuffen / roept den eenen den anderen aen upt grooter haet : Dese Limmeraye Schermturammertheywo, die kome alle ongheluck aen / mijn eten kost. De kange Iuca cypata kurine. **Ick** wil u noch desen dach dat doost dooz slaen / Sebe innamme pegicke rescagu, mijn bytenden door aen u te weercken benick hier / yan de soo, schemocken Sera Quora Ossorime Kiere, &c. D'bleesch sal heben desen dach eer de Son onder gaet mijn ghebjaet zijn / sulcx alle doensy upt grooter vranschap.

Hoe sy haer aenlagen maken , als sy willen in haren vyanden Lant ten Krijgh trecken.

Dat XXVII. Capittel.

Als sy willen in haren vranden Lant ter Oorlogen trecken / soo vergaren hen haer Oerffen / houden raet hoe zijt maechen willen / dat ontsieden sy dan in alle Hutten dooz en weer dat sy haer op rusten / ende sy noemen eenderhande frupe der Boomen als die rijp worden / soo willen sy upt-trecken / want sy hebben gheen onderschept der jaren ende dagen / oock bestellen sy eenen tijt upt te trecken alser een geslacht Wiffchen upter Zee inde Wiffere loopen / dewelcke sy **Prawi** heeten op haer spraeck / ende den liggende tijt als men de Wiffchen siet noemen sy **Pirakaen**, op sulcken tijt rusten sy haer met **Maekers** ende **Wijlon** / ende **Hertwozel**-meel / twelck sy heeten **Vychan**, tot vtralle / daer na beraden sy haer merren waer-seggers **Pogy** oft sy victorie sullen hebben / die segghen dan wel jae / doch bevelen sy haer dat sy achringe op d'zoomen hebben souden die haer banden vranden d'zoomen / als den meesten deel d'zoomt darsen sien haerder vrande bleesch vraden / dat bediet victorie / maer als sy sien haer eggen bleesch vraden dat en bediet niet goets / soo dat sy dan t'hups bijbven / als haer de d'zoomen nu wel behaechden / soo rusten sy haer op / maken in alle Hutten groote vrolichheyt met d'zoncken d'yncken / en dansen merren **Wif-goden** **Tamaraka**, een peghelic bid den sijnen dat sy hem hielp eenen vrant vanghen / daer na baren sy henen / als sy dan vast by haerder vranden Lant komen / so bevelen haer Oerffen den nacht te bozen als sy des anderen daechs haerder vranden lantschap willen aenbalken / dat sy de d'zoomen onthouden souden dewelcke sy hier die nacht d'zoomen / ick was eenen tocht na haer / als nu vast by haerder vranden Lant waren des d'zoonts te bozen / soo haer meyringhe was den anderen nachte haerder vranden Lant aen te ballen / ginck de Oerffe dooz den Legher henen / sepe de haer dien nacht hun d'zoomen wel t'onthouden / diese d'zoomen souden / geboot

Beschryvinge van America.

doort dat de jonghe ghesellen als den dach op brack Wilt sehteten souden ende visschen vangen/dat gebeurde alsoo/de Oversten lieter gereet maken/daer na ontboot sp de ander Oversten die quamen booz sijne hutten / setten haer alle opter Werden in eenen ronden Circhel/liet haer eten geven/ als sp gegeten hadde vertelden sp drommen/soo veel als haer wel behaechde/ daer nae dansten sp met haren Tammaraka, van brenchden/haerder vpanden hutten besaghen sp inder nacht/ maer ballen aen inden mozenfont/als den dach op gaet/ als sp eenen vangen die seer ghekwont is dien dooden sp terfont/ ende voeren dat bleesch gebade mede thups/ maer die noch ghesont sijn voeren sp al lebendich mede thups/ daer nae in hare hutten dooden zijse. Zp vallen aen met een groot gheschrey/ treden sijf opter Werden/ blasen in basunnen van langhe Coutwozden ghemaecht/ zp hebben al gader Snoeren om haer sijf ghebonden om de vpanden daer mede te binden / schilderen ende vermalen haer met roode bederen/ op dat sp booz die ander bekent souden wesen/ schieten oock seer geringe vperige pijlen op haerder vpanden hutten/ om die daer mede aen te steken/ ende als een gewont wozt hebben sp haer epgen Crupden daer zp mede heelen.

Wat haere Krijghs-rustinghe is.

Dat XXVIII. Capittel.

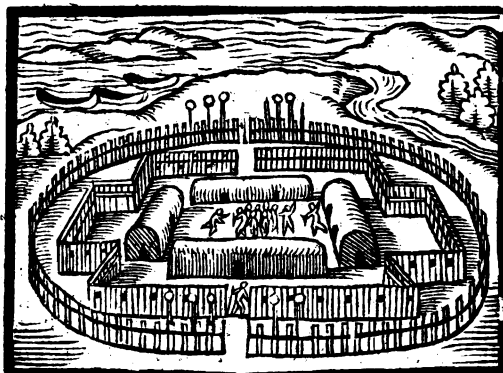
Sp hebben Flits-Bogen/ende die spitsen oft Hoozenen sijn gemaecht van beenen sende herde weeren die sp scherp wetten/en daer op binden / zp makense oock van Wisch-tanden de welcke men heet Tiberaun, worden inder Zee gebangen/ oock nemen zp Carttoen oft Boom-wille menghelese met Was / bindent boven aen de pijlen/ stecken dan dat vper daer in / dat sijn haer vper-pijlen/ zp maechen oock Schilden van boom-schozzen ende andere wilde dieten hupden. Zp graben oock seherpe doozne gelijck als hier Witsch-pers. Ich heb oock van haer gehoozt maer niet ghesien / dat als zij doen willen dat sp haer vpanden vpt de basticheben ende sterchten wel kommen verdozjen met Peper; in der manieren/die welcke daer wast. Zp woude groote vperen maken als de wint waepbe/en werpen dan vande Peper eenen hoop daer in / als den domp tot haer inde hutte sloech mosten sp haer ontwijcken/ende ick geloofs wel / want ick eens mette Portugalopers in een Provinzie des lants was Brannenbuycke genaemt/als booz verhaelt is/daer bleve wp met een Schip opt' t droge in een Wiltier liggen/ want de bloet was ons ontgaen/dorn wterpen sp veel dzoach stroos tusschen dat schip ende den Oeber/ menpden ons oock metten domp vanden Peper te berjagen/maer sp en kosten dat hout niet onsteken.

Met wat ceremonien zy haer vyanden dooden ende eten, waer mede zyse door-slaen, ende hoe zy met haer om gaen.

Dat XXIX. Capittel.

Als zp haer vpanden eerstmael t' hups bzinghen / soo slaense de Wijsf ende de Jongers daer na schilderen zps/ ende behangense met grauwe Bederen/scheren haer de Wijnbrawwen af boven d' Ooghen/dansen om haer henen/binden hem wel dat sp niet en ontloopt/geben hem een wijsf die hem bewaert/en oock met hem te doen heeft/ende als die hint dzaghet dat boeden sp op tot datter groot wozt/daer na als haer inden sin komt/slaen zijt doot ende etent/zp geven hem wel t'eten/houden hem soo eenen tijt lanch/maechen ghereetschap/maechen veel baten van Geredetwerck daer sp dzanch in doen / backen sonderlinghe Waten / daer in doen sp de ghereetschap/daer sp hem mede schilderen en palkeren/ maken een Bederen bosch

die

zy nu alle hy den anderen zijn/ die van bukten komen/ heet haer de Oberste vander Hutten willekome. Sept also/ komt helpt uwen vyant eten. Des daechs te voer eer zy beginnen te dincen/ binden sy den ghevanghenen den Snoer Mafurana om den hals/ den selven dach schildere en palderen zy dat hout Iwera Pemme genaemt/ daer mede zy hem doot-slaen willen/ dies gestaltenisse is also dese figure bewijst/ is langer dan een Vaem/ strijcken dincen daer aen dat kleeft/ dan nemen zy Eper-schalen die zijn grau/ en zijn van eenen Vogel Mackukawa ghenaemt/ die stooten sy kleyn als kof/ en dat strijcken sy dan aent hout/ dan sit een byon en wijsen inden aen kleeften Eper-schalen stof/ die wy sien geschildert/ ende staget vol wijs om haer die singen. Als de Iwera Pemme dan is alsofe syn soude met haer quispelen en ander gereetschap/ hangen sy die in een ledige Hütte boven der aerden/ in eenen Chupnsaer/ ende singen dan daersom alle den nacht/ desgelijck schilderen ende malen sy den ghevanghenen syn aensicht/ oock terwylen dat wyf schildert/ terwylen singen de ander/ en

als sy beginnen te dincen soo nemen sy den ghevangen by haer/ die dincet met haer/ en gecken en alden met hem. Als dat dincen nu een eynde heeft/ s anderen daechs rusten zy/ maken den gebangen een Hutten op de plaets daer hy sterben sal/ daer leyt hy dien nacht in wel betwaert/ dan des morgens een goeden wyl voer den dach gaen zy dansen ende singhen om dat hout daer sy hem mede doot-slaen willen/ tot dat den dagh aenkomt/ dan trecken zy den gebangē upter Hutten/ bjecken dat Hutten af/ maken rupmte/ dan binden sy hem de Maussucana vanden hals af/ ende bindense hem om lijf/ treckense soo ober bepden syden stijf/ hy staet midden daer in ghebonden/ haerder veel houden dat Snoer van bepden syden/ laten hem soo een luttel staen/ leggen kleyn steenkens by hem/ daer mede hy na de Wijs werpt/ die om hem loopen ende

krigten eten/de selve zijn daer gheopdineert en gheschildert/als hy omme gheschiedt
 den woijt metten eersten vier stucken rondom de hutten te loopen / daer nae heb-
 ben die andere tijt verbyss / als dat nu gheschiedt is / maechen zy een Wper ontrent
 twee schreden wijs vander Slaven / dat hyr moet hy sien : daer naer komt een
 Wou metten hout Iwera Pemme gheloopen/keert de heer buffelen om hooghe/ tiert
 ende ghebeert van buechden/loopt booz den ghebangen ober op dat hyt sien soude.
 Als dat gheschiedt is soo neemt een Maans-persoon dat hout/gaet daer mede booz den
 ghebangen staen / houtet booz hem op dat hy 't aensiet/ terwile gaet die dewelcke
 hem doot slaen wil / selve henen met noch 14. oft 15. maechen haer lijf grau met
 Wffen/dan komt hy met sijne medeghesellen opte plaetse hy den ghebanghen / dat
 keert die ander die booz den ghebanghen staet dat hout ober/ soo komt dan de Co-
 minck van der hutten ende neemt dat hout/ ende stercket den ghenen die den geban-
 ghen doot-slaen sal eens tusschen de Beenen deur / 't welck nu een eer onder haer
 is/dan neemt die wederom dat hout die doot-slaen sal/ende seyt dan : Iae hier ver-
 sich/ich wil u dooden/ want die uwe hebben mijnder vrienden noch veel ghebodt/
 ende ghegeten/dan antwoort hy/ als ich doot ben soo heb ich noch veel vrienden/die
 sullen my wel verrecken. / daer mede slaet hy achter opt hooft / dat hem de Herse-
 nen daer upt springhen / terstondt nemen hem de Wjfs trecken hem op 't Wper/
 schabben hem de Wp al af/ maechen hem gantsch wot / stoppen hem dat achter-
 ste met een bouthen toe op dat hem niet en ontgae / als hem dan die Wp af-ge-
 vercht is/ soo neemt hem een Maans persoon / sijt hem de beenen ober de knien
 af/ende de armen aen dat lijf / dan comen daer vier wjfs ende nemen de vier sta-
 ken/ende loopen daer mede om de hutten henen/maechen een groot gheschrey ofte
 gerucht van buechden/daer nae singden zy hem den Ruyge metten achtersten van-
 den booz deelen af/dat selve deyen zy onder haer / maer dat Ingewant behoudent
 de Wjfs/bedent/ende sint sop maechen zy een Wpe/Mingaww genaemt/dien byne-
 ken zy ende de kinderen/dat Ingewant eten zy/eten oec dat Wersich banden hooft/
 de Hersegen kinnen in dat hooft / de Tonghe / ende wat zy soo daer aen ghenicken

konnen / dat eten de jonghers/ als
 dat al gheschiedt is / soo gaet dan een
 pegelijck wederom nae hups/ende
 nemen haer deel met hen/de ghene
 die desen ghebodt heeft/gheeft hem
 selven noch eenen naem. Ende de
 Coninck vander hutten schijnt
 hem met eenen Cant van een
 Wilt/Wer boven aenden arm/alst
 recht gebeert is/so siemen dat it-
 teken / dat is een eere daer booz u/
 dan moet hy den selven dach stille
 liggen in eenen Best/ doen hen een
 kleyn Plits-booschshens met eenen
 Wjil / daer hy den tijt mede ver-
 byst/schiet daer mede in was/dat gheschiedt daerom/dat hem den Arm niet onseker
 oft ongewis worden en soude/van het verschicken des doot-slaens. Wat al heb ich
 ghesien ende ben daer by geweest zy en konnen niet gesetten geral niet bozder tellen
 dan tot vijf toe / als zy bozden tellen willen/wjfs zij metten blingeten ende teeren
 den

der doeten/als zy willen van grooter ghetal spreken/wissen zy op hier of dyf personen soo veel Dingeren ende Leenen als die hebben.

Berecht van sommige Dieren inden Lande.

Dat XXXI. Capittel.

Dier zijn int Lant rechte Boeken ende G. pien gelijck Berckenen / soo groot van tweederlep gheslacht/ de een is seer by ghelijck de Die Calberen hier int Lant/ de ander kleyn gelijck als jonge Berckens/ heeten Teigasu dattu, ende en zijn niet seer goet te vangen inde Dal die de Wilden gebruycken om Wilt te vangen. Daer zijn oock dylederlep Maer-hatten/ de een heeten Key, ende zijn die hier te lande hornen. Van isser een soorte heeten Ackakey, springen gemeynlyck niet grote hopen op de Boomen / maechen een goot gherucht ende gheschrey int hout oft Bosch. Ende daer is noch eenderhande gheslacht van Maer-Catten/ die heeten Prickidie, zijn root/ hebben daerden gelijck Zugen ende Gepten/ zy zijn soo groot ghelijck een middelbare Mont. Oock heestmen daer eenderlep gederte/ die heeten Dattu, dat is omtrent een span hooch/ anderhalf span lanch / dat is ghewapent al rondom dat lijf/ uytgeroeten den buych/ daer hebet niet de Wapen is gelijck hopen/ sluyt op malhanderen met houten/ ghelijck een Wagnas/ ende heeft enen langhen. scherpen Mont/ enen langen Steert/ gaet geerne opte Steenen Clippen om/ sijn Spysse zijn Mupfen/ het heeft der vleesch/ ich heb dickwils daer af gegeten.

Serwoy.

Dat XXXII. Capittel.

Dier is eenderhande Wilt Gederte dat heet Serwoy, dat is soo groot als een Catte/ en is wat grau van Hapz/ ende sommige oock swert grau/ heeft enen. Steert ghelijck een Catte, ende alst daert heestet een jonck oft seffe/ het heeft enen slip inden buych/ is wel een half spanne lanch/ ende binne inden slippen heftet noch een bel/ want den buych is hem niet open/ en binnen inden slip heestet condupten/ en daert enen gaet daer draghet de jongen inden slip/ ruffchen de twee belen. Ich hebse dickwils helpen vangen/ ende de Jongen upten slip gelangt. Daer zijn oock een gheslacht Eggedieren int Lant/ dewelcke de lieden verwoyghen ende eten/ ende groote schade doen. Daer is oock een gheslacht Leeuwen/ diemen heet Leopaerden, dat is geseyt/ graulme gespikkelde Leeuwen / ende ander wonderlike Dieren veel/ &c. Daer is oock een Dier genaemt Cariaure, hout hem op lant ende int Water/ de sijn ende buyscheit dat opte hanten banden/ ebers banden souden/ Wateren blijft / daer leden sy af/ ende onderhouden haer daer mede/ ende dat eten zy/ als haer ergens booz heeft oft dat overbeert is/ so bliet int Water opten grond/ zy zijn grooter dan een Schaep/ zy hebben een hooft gelijck een Haes/ hozen steert/ vedeliche Beenen / loopen oock seer rassticken opt Lant/ van het ene Water tot het ander/ heeft swart grau buych/ heeft dyle knobbelen aen elken Doet/ maect int gelijck Bercken-vleesch. Oock sijn eenderhande Meschdissen int Waeter / oock opt Lant/ de selve sijn goet om te eten.

Van een soorte van Wormkens ghelijck Vloeyen. . welcke de Wilden heeten Attum.

Dat XXXIII. Capittel.

Dier zijn Wormkens gelijck de Wapen/ ebenwel kleynder/ heeten Attum, op der Wilden sprake/ groepen inde Huttē banden mensche buyscheit/ de selve kruppen enen inde Doeten/ en het jeuct enen maer inwendich als zy daer in kruppen/ die eten spo int vleesch datmen des niet en geboelt/ oft seer luttel getwaer wozt/ ende

datmense niet terstont upt en doet/maken een klobe soo groot als een **Erwete**. Ich heb gesien als ich eerst metten **Spanglaerde** aen 't lant quam/dat sy sommige van onsen gesellen de voeten heel verdozden/om datse geen aicht daer op en hadden.

Eenderley **Vleermuysen** des Lants, hoe sy delieden des Lants des nachts inden slaep inde **Teenen** vande Voeten, ende in dat Voor-hoofst bijten.

Dat XXXIV. Capittel.

Dier zijn **Vleermuysen** van eender manieren / die grooter zijn dan die hier in **Duytschlant** zijn / die vliegghen des nachts inde **Hutten** om de **Assen** daer de lieden in slapen/ende als sy getwaer worden dat de **Menschen** slapen/ende haer laeten getwerben/ vliegghen sy by de voeten/ende bijten eenen mont vol / oft sy bijten int booz-hoofst/ende vliegghen dan wederom wech. Doen ich ander de **Wilden** was/beten sy my dichtwils aen de **Teenen** der Voeten dat ich wachter wert/ich sach de **Teenen** bloepende/maer sy bijten de **Wilden** gemeynlick int booz-hoofst.

Vanden Byen ende **Hummelen** des Lants.

Dat XXXV. Capittel.

Die **beederhande** geslacht **Bpen** sijn in dat Lant. De eerste zijn seer ghelijck de **Bpen** die int ghemeen hier zijn/ da ander zijn swert ende groot ghelijck als de groote **Wliegghen**/de derde zijn kleyn als **Muggen**/oft kleyne **Wliegghen**/dees **Bpen** hebben haren **Honich** in holle **Boomen** / ende ich heb dichtwils metten **Wilden** den **Honich** upt geheben van alle dese geslachten/hat wy gemeenlick beteren **Honich** by de kleynste vonden dan by de andere/sy en steken doch niet soo seer gelijck de **Bpen** hier te Lande/ want ich dichtwils gesien heb dat de **Wilden** den **Honich** tangen/ende dat de **Bpen** op haer vlogghen/ende datse ghenoech al te strijken hadden vander naechten **Lijbe**/ doch heb ich selfs den **Honich** naecht ghelanght/maer ich moeste doen eerstmael van groter weedom in dat **Water** loopen/ende de **Bpen** daer in wasschen/anders en kost iche niet quijt worden vanden **Lijbe**.

Vande **Voghelen** des Landts.

Dat XXXVI. Capittel.

Dier zijn oock veel seltfame vzeemde **Vogelen** daer in dat lant/ een geslacht genaemt **Uwara Piange**, die hebben haer voeperinghe by der **Zee**/ nestelen op de **Clippen** die daer liggen vast by den Lande/ is by na soo groot gelijck een **Hoer**/het heeft een langhen bech/ende beenen/by na gelijck eenen **Repper**/maer niet al upt so lanck/en heeft de natuere/de eerste vederen die de jongen upt wassen/zijn wit grau/daer na als sy bluch worden/ zijn sy swert grau/daer mede vliegghen sy by-hans een jaer/dan veranderen haer de selve vederen/ende den gantschen **Vogel** wert so root/als eenige roode berbe is/so blijft sy dan/zijn groot geacht by de **Wilden**.

Berecht van sommige **Boomen** des Lants.

Dat XXXVII. Capittel.

Dier zijn **Boomen** deneelcke de **Wilden** **Juni Pappeeywa** noemen / op de selve **Boomen** waest een bzuucht/ eenen **Appel**/ niet seer onghelijck de bzuucht die de **Wilden** knauwen / en bzuuchen dat sy daer upt in baethens / daer vertoen en schijderen sy mede/als zijt eerst opte **Huyt** strijcken/so ist ghelijck **Water**/daer na ober een wijle woxt haerde **Huyt** so swert gelijck **Incht**/dat duert tot inden negensten dach/dan vergaet dat weder/ende niet booz die tijt/hoe veel sy haer wasschen in 't **Water**.

Hoe

Hoe de Cattoen oft Boomwolle waft, ende den Brasiliaenschen Peper, ende sommige ander wortelen meer, dewelcke de Wilden planten om t'eten.

Dat XX XVIII. Capittel.

DEn Cattoen oft Boom-wolle waft op boomkens ontrent een badem hooch/ heeft veel scheuten of tacken/ als zy bloeyen so krijgen zy veel knoppen/ als die rijp worden soo gaense open/ ende de wool staet alsoo inde knoppen om ronde kerens- kens/ die zijn swert/ tweich dat zaet is daermense af plant of zaepet/ ende de tacken zijn heel vol banden knoppen. Den Peper van dien lande is t'weederley satsoen/ den eenen is Geel/ den anderen Rood/ maer waft op een maniere/ als sy groen is so is zy als haech- biesen die op doornen wassen / het is een kleyn boomken ontrent een half badem hooch/ ende heeft kleyne bladerkens/ hanght vol banden Peper / is scherp inden mont/ plucken hem af als hy getijlich is/ dzagense inde Sonne/ ende daer is noch een ander farsoen kleynen Peper/ den voornemden niet seer ongelijck/ welcken zy oock also als den anderen d'oogen. Daer zijn oock Wortelen die Ietiki heeten/ die zijn van goeden smaech/ als sy die planten / snijden zy die in kleyne stukken/ ste- ken de stukken in d'Erde/ dat ontfanght hem / ende bzepter hem ober de Aerden gelijck Hopsmeten/ ende woxt vol van dien Wortelen.

Hans Straden wenscht den Leser Gods genade ende genade.

Gunstige Leser / dese mijne Schipbaert ende repse heb ick om oorsake int kortste nae beschreben / alleen den aanbanch te vertellen/ hoe ick in den Cpzannischen menschen gewelt getomen ben/ om daer mede te bewijzen/ hoe geweldelicken sonder eenige hope/ in p de noot hulper onse Heer en God verlost heeft upt haer gewelt/ dat oock een pegelijck hooze/ dat de almachtige God/ nu noch eben so wel sijne Christus- nen geloobigen onder den Heydensche goddeloosen volck/ wonderlicken beschuddet en gelept/ als hy banden begin der werelt opt gedaen heeft/ dat een pegelijck met in p Gedit daer vooz danckbaer zy/ ende hen inden noot op hem verlaten/ want hy selbe spreckt : Roept in p aen inden tijt der noot/ so wil ick u beraden en helpen/ ende ghy sult in p pzijsen. Nu mochte de menige seggen / jae sou ick dat al dzucken laten wat ick mijn leefdagen versocht ende gesien heb / so moest ick een groot Boeck maken/ dat is waer/ dien nae te volghen wist ick noch veel meer te schryben/ maer ten heeft de reden niet/ noch gestaltenisse. Ich heb de meyninge/ wat in p daer toe beweect heeft dit Boeck te schryben/ genoech h: rwaerts ende der twaerts in veel plaatsen aen geteekent/ hoe wel in p allegader schuldich zijn/ God te lobben ende dancken/ dat hy ons behoert heeft ende beschermt/ vander eerster ure aen van ons geboozte/ tot op- ten tegentwoozdigen dach ende ure ons levens. Woxt so kan ick wel bezorden/ dat het inhout van desen Boecke den sommigen sal bzeent duncten / wie kan daer te- gen/ niet- te- min soo en ben ick de eerste niet/ ende en sal de lste oock niet blijven dien sulck schipbaerden/ laut/ en volckent wel bekent zijn/ dien selve en is oock alle dingen met laechen niet soet geloozen/ noch en sullen ghewozen pmanden/ maer dat die diemen levende lybe ter doot bzingen wilt/ soude te moede zijn/ als die zijn die daer berre afftaen/ ende het spel aensien/ oft daer af hoozen seggen/ dat weet een pegelijck wel te hercchten/ als die oock al t'samen souden inden Cpzannischen byanden han- den komem/ die in America baren oft zenlen/ wie soude dan daer henem verlanghen. Daer dat weet ick waerachtich/ dat mensch erlijck man in Galissen/ Dztugael/ Danchrijck/ oock sommige t'Witwerper in Brabant/ die in America geweest zijn/

in p des

my des moeten getuyghenisse ge ben datter soornede is/ gelijckich schijde. Maer
 dien die sulcke dingen niet en moets noch versocht en hebben/heroep ick my op deser
 getuygen ende God hoor al aen. De eerste reyse die ick dede in America/ was met
 een Portugalopsche Schip / de Hopman hier Portyado, waren onser dyle Dupt-
 schen op 't Schip / d' een was van Wemen ende hier Branc, de ander hier Hans van
 Brachaulen, ende ick. De ander reyse dede ick van Cwitten upt Spaengien/ na Rio
 de Plata, een Provintie in America ghelegghen/ soo genaemt. De Overste banden
 Schepe hier Don Diego de Senabrie, daer en was geen Duptsch op de reyse mede/
 maer na lange moeyten/ angst ende vrees te Water ende te Lande/ twelck duerde
 ontrent twee Jaeren / alle in een leste reyse als doorghemelt / ten lesten leden top
 Schip- byeurk / by een Eplant genaemt S. Vincent, leyt heel by den vasten landen
 van Brasilien/ ende de Portugalopers bewoonen dat daer/ op de selve plaetse vont
 ick eenen Lants- man / Eobani Hess Saliger Sone een / die my seer wel ontfinc/
 noch hadden Coop- Heeren van Antwerpen / dewelcke men Scheets heet / eenen
 Factoor die heet Pieter Roefel, die alle beyde moeten my ghetuyghenisse gheben/ hoe
 ick daer ben aengecomen/ oock hoe ick ten lesten banden Cypannen ben ghevangen
 geworpen. Doort de Schippers die my banden Widen gekost hebben/ waren upt
 Portmandien in Wanchrijck / de Hoofst- man banden Schepe was van Cabilla/
 genaemt Willem de Moner, de Stierman heet Francoys de Schantz, Dolmur was
 Mastor/ genaemt Perot, de eerliche leden/ God die loonet haer inder eeuwighe Sa-
 lichheit/ die hebben my geholpen naest Godt/ in Wanchrijck/ 3p hebben my helpen
 een Paspoort bekrijgen/ 3p hebben my gekleet ende gaben my teer- gelt/ die my ge-
 tuyghenisse zijn/ waer sp my gekregen hebben. Daer Scheepre ick van Diepen upt
 Wanchrijck/ ende quam te Londen in Engeland/ daer vernamen de Coop- gesellen
 vander Nederlandtsche Beurse oft Stael- hof banden Schip- man/ daer ick mede
 derwaerts ghecomen was/ hoe dat niet mijn saeck ghelegen was/ noode my te gaff/
 bereerde my met eenen teer- penninck / daer na seide ick in Duptschlant/ t' Ant-
 werpen- quam ick in 't Mips van Merken by eenen Coop- heer / Jasper Schets ghe-
 naemt / den selven gaet de boozgenseemde Factoor/ Peter Roefel, in Sant Vincere
 oock aen/ als booz ghesent is / die brocht ick de tijdinge hoe dat de Franchopsen syn
 Factoorz Schippen in Rio de Jenero hadden aengeballen/ maer waren wederom
 of- gheslagen/ de selve Coop- heer schonck my twee Kiepers Ducaten/ Godt wilk
 hem vergelden. Soo nu ergens een jonck gesel ware/ die met desen schrijben ende
 ghetuygen niet te genoegen en ware/ op dat sy niet in twijffel en lebe/ soo neemt dan
 Godt te hulpe/ ende daer dese reyse aen/ ick heb hem hier kennisse genoech gelaten/
 dien vat volge sy na/ die Godt helpt en is de Werelt niet gesloten. Den Almachtig-
 gen Godt/ die in allen is/ 3p lof ende prijs van eeuwichheit tot eeuwichheit/ Amen.

F I N I S.

Dit Boeck geintuleert de beschryvinge des Lants America, is gevisiteert
 by eenen geleerden vander Keyserlijcker Majesteit daer toe gecommitt-
 reert, ende is by de voorz. Keyserlijke Majesteit toegelaten ende ghecon-
 senteert te moghen Printen ende verkoopen, ghegheven tot Brussel den 10.
 dach in Meerte, Anno M. D. LVII.

Onderteekent D. de A.

2. Nov 1871

2. Nov 1871
2. Nov 1871

